

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

BROJ
707

Subotica, 4. studenoga 2016. Cijena 50 dinara

Seminar FUENA

Lazar Merković
1926. – 2016.

DTD – Što je bio,
što je danas i što će biti?

Konstantinović
Slobodanu Snajderu

INTERVJU
Nataša Heror

SADRŽAJ

SUBOTICA

16

Halloween kod nas
IMITIRANJE AMERIČKIH FORA

SUBOTICA

17

Četvrti Hollywin u Subotici
VRIJEME NADE

ŠIROM VOJVODINE

22-23

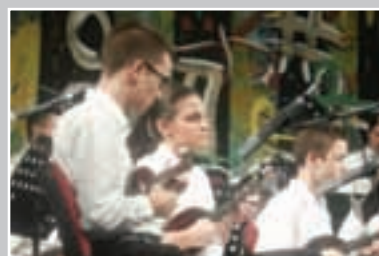
Izborni predmet hrvatski jezik s elementima
nacionalne kulture
**HRVATSKI SE »NE PRIMA«
U SOMBORU**

ŠIROM VOJVODINE

24-25

Festival velikih tamburaških orkestara
Vojvodine u Rumi
TAMBURAŠI IMAJU ŠTO POKAZATI

REPORTAŽA

26-27

Muzej Vučedolske kulture u Vukovaru
**IZ TREĆEG TISUĆLJEĆA
PRIJE KRISTA**

SPORT

51

Marinko Poljaković, izbornik nogometne
reprezentacije hrvatske manjine u Srbiji
**DESET GODINA OD PRVOG
REPREZENTATIVNOG SUSRETA**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić, Martin Bačić, Josip Stantić, Ladislav
Suknović, Petar Pifat, Antun Borovac, Andrej
Španović, Josip Dumenžić, Thomas Šujić

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (hrurednik@tippnet.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTORI:

Jelena Dulić Bako
Zlatko Romić

REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković
(urednik rubrike kultura i urednik *Kužiša*)
Dražen Prčić
(urednik rubrike sport i zabava)
Željka Vukov
(urednica društvene rubrike i urednica *Hrecka*)
Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)
Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović (mkopunovic@hrvatskarijec.rs)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
(tsujic@hrvatskarijec.rs)
Jelena Ademi (grafička urednica)
(jademi@hrvatskarijec.rs)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević (nsudarevic@hrvatskarijec.rs)

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos doo Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизacija

у публикацији Библиотека

Матице српске, Нови Сад

32+659.3(497.113=163.42)

...
**SVI MI KRENULI SMO IZ MRAKA PREMA SVJETLOSTI,
GDJE ĆEMO STIĆI, REĆI ĆE ONI ŠTO TEK DOLAZE.**

L. Merковиć

OKRUGLI STOL NOVOSADSKJE NOVINARSKE ŠKOLE

Javni servisi i medijski integritet

Veljanovski ističe kako RTS apsolutno ignorira zakonsku obvezu proizvodnje programa na jezicima nacionalnih manjina

Devetero govornika iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore raspravljalo je prošlog petka u Novom Sadu na okruglom stolu o transparentnosti i neovisnosti javnih servisa, njihovoj ulozi u ostvarivanju javnog interesa, pravnom okruženju djelovanja i mogućnostima za unaprijeđenje njihova rada. Okrugli stol je organizirala Novosadska novinarska škola (NNS), a tom je prigodom prezentiran istraživački rad koji je uključivao 2.000 sati praćenja informativnog, dokumentarnog, kulturnog, obrazovnog, dječjeg i sportskog programa Radio-televizije Srbije i Radio-televizije Vojvodine.

»Kada bismo trebali odrediti zajednički imenitelj javnih servisa u regiji, on bi se u ovom trenutku sveo na riječ smjena«, istaknula je profesorica dr. **Dubravka Valić Nedeljković**. »Mi ovdje prezentiramo jedno od najvećih istraživanja medijskih servisa na Balkanu, šest mjeseci kontinuiranog praćenja svih programa kako bismo

napravili jednu prospektivu da bi se vidjelo koliko javni servisi imaju integritet koji ispunjava članke 8 i 9 Zakona o javnim medijskim servisima«, istaknula je Valić Nedeljković.

Usporednom analizom programa Radio-televizije Vojvodine u razdobljima prije i poslije uredničkih smjena došlo se do zaključka da ima manje sadržaja o kulturi i sportu s jedne strane, a s druge strane više sadržaja koji se odnose na stranačka priopćenja, kao i priopćenja o radu pokrajinske vlade.

»RTV šalje sliku negativnog trenda uz smanjivanje žanrovskog diverziteta i tematskog sadržaja. Kao negativnu odluku novog urednika smo prepoznali i ukidanje najave emisije *Pravi ugao* koja je donosila dinamičnost *Dnevnika*«, istaknuo je **Stefan Janjić** iz NNS.

Prof. **Rade Veljanovski** s Fakulteta političkih nauka u Beogradu smatra kako nikada nije postojala volja vlasti da se Radio-televizija Srbije formira kao pravi javni servis. Kao ekla-

ntantan primjer utjecaja politike na RTS Veljanovski navodi slučaj iz travnja 2004. godine, kada je premijer Srbije postao **Vojislav Koštunica**. Vlada je brzopuzno smijenila dotadašnjeg generalnog ravnatelja RTS-a **Aleksandra Crkvenjakova** i na njegovo mjesto bez raspisivanja javnog natječaja dovela **Aleksandra Tijanića**.

»To je bio trenutak koji je označio da država gleda na RTS kao na državnu svojinu, a ne kao na javni servis«, zaključuje Veljanovski.

On dodaje da su politički pritisci naročito jaki za vrijeme predizbornih kampanja, budući da je izvještavanje uoči izbora 2012., 2014. i 2016. godine bilo karakteristično po obilju pseudodogađaja i po zlouporabi položaja nositelja vlasti, koji su u predizbornim danima položili tolike kamene temelje da Veljanovski u šali kaže kako ga čudi što Srbija nije otvorila tvornicu kamena temeljaca. Također, Veljanovski ističe kako RTS apsolutno ignorira zakon-

sku obvezu proizvodnje programa na jezicima nacionalnih manjina.

Novinar i predsjednik Hrvatskog novinarskog društva **Saša Leković** istaknuo je kako je medijski integritet jedan od temeljnih pretpostavki da mediji rade u javnom interesu.

»Međutim, javni servisi nisu uvijek javni servisi. Ponekad su državni, a ponekad se i ne zna kome pripadaju. Ukoliko javni servisi nemaju integritet, onda je teško očekivati da cijela profesija ima integritet i da mediji kao takvi budu uopće ozbiljno shvaćeni«, kaže Leković, te ističe kako se HRT nije trebao natjecati s komercijalnim televizijama, već biti u službi javnog interesa.

Bivši član Upravnog odbora RTV Federacije BiH i Odbora Javnog RTV sustava BiH **Radenko Udovičić** istaknuo je kako se javni servisi u Bosni i Hercegovini razlikuju od onih u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori po vječitom *statusu quo*: »smjena nema, iako ih svi priželjkiju«.

A. Klinac

Uručene geografske karte

Savjetnica predsjednika HNV-a **Jasna Vojnić** uručila je u Tavankutu i Đurđinu školske geografske karte, a očekuje se da će uskoro biti uručene i u ostalim školama s nastavom na hrvatskom jeziku.

Na ovim kartama, koje predstavljaju Svijet, Europu i Hrvatsku, moguće je pisati i risati posebnim flomasterima, slično kao na bijelu školsku ploču.

Na aktivu ravnatelja srednjih škola na Braču, osigurana je donacija udžbenika za nastavu na hrvatskom jeziku u Gimnaziji, a sačinjen je i popis potrebnih udžbenika za Politehničku srednju školu u Subotici, koji uskoro stižu. Osigurana je i ekskurzija za buduće maturante u Zagrebu, Plitvicama i Splitu, najavila je Jasna Vojnić.

JASNA VOJNIĆ, SAVJETNICA HNV-A

Budite dio strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku

U posljednjih 7 mjeseci u više navrata smo čuli i pisali o procesu izrade nacrtu Strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku u Srbiji. Budući da je nacrt dokumenta pri kraju, razgovarali smo s **Jasnom Vojnić**, savjetnicom

nakon toga formirali tim za izradu nacrtu Strategije u kojem je do kraja procesa došlo do nekoliko manjih izmjena. Tim su sačinjavali stručnjaci iz područja koja je bilo neophodno obuhvatiti, kako bi se problematika obrazovanja sagledala iz svih kutova:

nekoliko obuka našeg tima. Projekt je bio predviđen na više mjeseci kako bi se u sklopu prikupljanja i analize podataka u svim navedenim kontekstima, kao dodatan izvor informacija obavilo i ispitivanje javnog mnijenja po pitanju obrazovanja.

kujemo daljnje povezivanje i razvijanje suradnje. Dokument u elektroničkoj verziji bit će dostupan i vidljiv na internet-skoj i facebook stranici HNV-a od ponedjeljka, 7. studenoga, nakon čega će uslijediti javne rasprave po sljedećem rasporedu: Srijemska Mitrovica 11. 11. (petak) u 18 sati, Tavankut 14. 11. (ponedjeljak) u 18 sati, Monoštor 15. 11. (utorak) u 16.30 sati, Sonta 15. 11. (utorak) u 19.30 sati, Subotica 18. 11. (petak) u 18 sati (za roditelje, djecu, nastavnike, direktore i sve druge zainteresirane) i Subotica 21. 11. (ponedjeljak) u 19 sati (za predstavnike hrvatskih institucija).

Što biste poručili pripadnicima hrvatske zajednice?

Prije svega željela bih pozvati sve koji žele konstruktivno pridonijeti, ne samo kvaliteti dokumenta nego i tek predstojećem življenju Strategije, da dođu na javne rasprave ili da sudjeluju na bilo koji drugi način, npr. putem pisanih sugestija (poštom, mailom itd.). Želja nam je da našu, ne tako malu, snagu okupimo, udružimo i koncentriramo oko istih ideja. Sugestije i komentari mogu se slati na e-mail obrazovanje@hmv.org.rs, a svakako sve pozivam da i osobno dođu saslušati prijedloge, razmijeniti mišljenja, a na koncu i kroz druženje biti aktivni dio naše zajednice.

H. R.

predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća zaduženom za razvojne programe hrvatske zajednice, te dopredsjednicom Odbora za obrazovanje HNV-a.

Kako je tekao proces izrade nacrtu Strategije?

Nakon što mi je povjeren zadatak izrade nacrtu Strategije obrazovanja, HNV je aplicirao na natječaj za dodjelu sredstava kod Fondacije za otvoreno društvo. Projekt je na našu veliku radost odobren, te smo odmah

za pravni kut bio je zadužen **Ladislav Suknović**, ekonomski **Vanja Pakledinac**, religijski vlač. **Dragan Muharem**, sociološki **Marko Balažević**, predškolski odgoj **Nada Gabrić**, školski dio **Margareta Uršal**, visokoškolsko **Nevena Mlinko**, te za prikupljanje arhivskih podataka **Andela Horvat**. Cijelim procesom sam koordinirala u suradnji s **Miroslavom Keveždićem**, kao vrsnim poznavateljem strateškog planiranja i voditeljem

U kojoj je fazi izrade trenutno Strategija?

Ovo je sedmi i posljednji mjesec izrade nacrtu Strategije. Završne radnje su u toku i sada se sprema uključivanje što većeg broja pripadnika naše zajednice kako bi ona objedinila sve dobre ideje i bila plod što većeg konsenzusa hrvatskog naroda. Na preporuku Fondacije, u davanje sugestija su uključeni i Hrvati iz Niša s kojima smo uspostavili kontakt i oče-

Vučić: Novi impuls

Premijer Srbije **Aleksandar Vučić** izjavio je u utorak kako se nada da će Srbija i Hrvatska imati puno bolje odnose nakon što je na čelo vlade u Zagrebu došao **Andrej Plenković**, ali je ocijenio da atmosfera »nije laka«.

»Nadam se da će odnosi biti puno bolji i mislim da Plenković misli to isto i nada se istom«, rekao je Vučić tijekom posjeta Hamburgu, odgovarajući na pitanje kako vidi buduće odnose Srbije

i Hrvatske nakon što je novi vođa Hrvatske demokratske zajednice preuzeo dužnost premijera. Vučić je rekao da dvije zemlje mogu dati novi impuls u odnosima iako atmosfera »nije laka«, prenose mediji u Srbiji i Hrvatskoj. »Nemam dokaze i nisam siguran, ali nadam se da možemo izgraditi puno bolje odnose, radi obje naše zemlje i u korist oba naroda«, izjavio je Vučić. Dodao je da najmanje što on može učiniti jest obećati narodima i hrvatskoj nacionalnoj manjini u Srbiji da će učiniti sve što može da se ispune njihove želje. Srbijanski premijer najavio je da će idućih dana posjetiti predstavnike hrvatske zajednice u Srbiji i otvoriti nove asfaltirane ceste.

NIU HRVATSKA RIJEČ NA 61. BEOGRADSKOM SAJMU KNJIGA

Uvid u dijelove književne scene

Tri predstavljene knjige – dva panoramska prikaza i jedna antologija – pokazatelj su nastojanja da se profesionalizira književna scena na kojoj dominira stvaralaštvo, a nedostaje valorizacije i kritičkog iščitavanja

Listopad je mjesec rezerviran za knjigu, pa tako i za beogradski Sajam knjiga, čije je ovogodišnje, 61. izdanje, nosilo slogan *Knjige u ruke*. Najveća književna manifestacija u ex-YU regiji održana je od 23. do 30. listopada. Posjetilo ju je čak 188.000 posjetitelja, a predstavilo se 450 izlagača (od kojih 40 inozemnih), uz veliki broj promocija, tribina, sajamskih popusta...

Na ovoj reprezentativnoj manifestaciji, zahvaljujući Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne zajednice – nacionalne manjine, predstavila se i NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice. Predstavljanje je održano u subotu u dvorani *Borislav Pekić*. Bilo je riječi o tri, kako je ocijenjeno, »vrijedne i više nego potrebne knjige« buduću da čitateljima na uvid stavljaju prikaze pojedinih scena u književnosti vojvođanskih Hrvata. To su: *Suvremena vojvođansko-hrvatska kratka priča* (priredio **Vladan Čutura**), *Odsjaji ljubavi – panorama suvremene duhovne lirike Hrvata u Vojvodini* (priredio **Lazar Novaković**) i *U beskrajima zemlje i neba – antologija pjesništva Hrvata u Vojvodini na prijelazu tisućljeća* (priredio **Tomislav Žigmanov**).

NEPATVORENA, SPECIFIČNA I INTERESANTNA

V. d. urednika nakladničke djelatnosti NIU *Hrvatska riječ* **Zvonko Sarić** je u uvodnom dijelu podsjetio na definiciju filozofa **Deleuzea** i **Guattaria**, koji su pišući o **Kafki** ustvrdili »da je svaka manjinska književ-

nost nužno politička, jer je takva literatura, u bilo u kojemu društvenom kontekstu, lišena moći«.

»Manjinska književnost, a koja je ostvareno univerzalno umjetnička, uvijek je čitana s povećanom osjetljivošću ka političkom, jer posjeduje potencijal subverzivnosti spram

NEPOSLOŽENA SCENA

Govoreći o dvama knjigama, *Odsjaji ljubavi* i *U beskrajima neba i zemlje*, Tomislav Žigmanov je istaknuo kako na književnoj sceni vojvođanskih Hrvata dominira stvaralaštvo, a da su valorizacija, kritička išči-

profesionalnih ustanova – NIU *Hrvatska riječ* i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

DUHOVNA LIRIKA

Odsjaji ljubavi – panorama suvremene duhovne lirike Hrvata u Vojvodini donosi više od stoti-

Vladan Čutura, Zvonko Sarić i Tomislav Žigmanov

efekta utjecaja društvene prakse konkretnog, većinskog društva. Dakle, ako slijedimo Deleuzea i Guattaria, mala književnost nastaje djelovanjem jedne manjine u okviru većinskog jezika druge kulture, a po Deleuzeu i Guattariju, svaka manjinska književnost ima tu moć iskliznuća unutar tijela većinske književnosti, što jest prednost, ma kako to možda nekome čudno zvučalo, jer takva književnost stiže pred čitatelje kao nepatvorena, specifična i interesantna«, kazao je Sarić.

vanja i sumarno prikazivanje još uvijek nedostajući.

»Pluralna scena vrvjela je pojedinačnim opusima koji su objavljeni ili doskora samizdatno ili od strane desetak nakladnika koliko i danas broji književna scena vojvođanskih Hrvata. Tako je jedna bogata, a unutar sebe neposložena cjelina vapila da se knjige izbora pojedinih segmenata književnog stvaralaštva počnu rađati«, kazao je Žigmanov uz napomenu da je institucionalnom uokviravanju književnog života Hrvata u Vojvodini pridonio osnutak

nu pjesama 44 autora. Razdoblje obuhvaćenom prikazom je ono od sredine prve polovice XX. stoljeća do danas. Osim autora koji dolaze iz redova Katoličke crkve, Lazar Novaković u ovaj prikaz uvrstio je i uratke autora koji nisu službenici Crkve, a od pjesnika koji dolaze iz sfere tzv. visoke književnosti do onih pučke provenijencije.

»Ti autori su po mnogo čemu različiti, razlikuju se i po umjetničkoj relevantnosti, a ono što ih okuplja je tema duhovnosti i ono što ide uz tu sliku svijeta. Mislim da je jedna dio-

nica velikih zadaća na ovome području učinjena: mi danas na jednom mjestu imamo panoramski prikaz svega onoga što je valjalo i bilo suvislo u tom području. Izbor je subjektivan, subjektivnost je žig ovakvih programa. Vjerujem da Lazar

najbolje pjesme, jer ste morali prikazati cjelinu njihovog književnog opusa, različitost u poetici. Naravno, meritum je bila umjetnička relevancija. Ovakvi prikazi, osim što imaju primarnu svrhu pokazati cjelinu scene, jesu izazov svima nama da djela

šestorice autora. Priređivač knjige Vladan Čutura se, kako kaže, vodio s dva ključna kriterija u odabiru tekstova. Prvi je vanjski – da su tekstovi već prepoznati ranijim objavljivanjem, a drugi unutarnji i odnosi se na narativnu igričnost.

čitateljima jer suvremeni, užurbani život ne ostavlja puno prostora za čitanje dužih formi poput romana, a da za poeziju suvremeni čitatelj nema puno senzibiliteta. »Kratka priča nudi jezgrovit doživljaj, ima brzinu«, pojasnio je Čutura.

Novaković u svojem izboru nije načinio nijedan veliki strukturalni ili drugi funkcionalni propust i u tom smislu donosi punu sliku svega onoga najvažnijeg kada je u pitanju duhovna lirika među Hrvatima u Vojvodini«, naveo je Žigmanov.

iščitavamo i dalje i da se trsimo onda priređivati i druge izbore, jer je i ovaj moj izbor isto obilježen snažnim subjektivnim biljegom. To je razlog da oni koji se sada bave književnošću i oni koji dolaze iza nas čine iste napore«, kazao je Žigmanov.

»Narativna igričnost je meni posebno zanimljiva. To je onaj moment gdje se autor zna igrati s tekstom – riječima, narativom, diskursom... Dobri pisci su dobri jer znaju baratati narativom, na zanimljiv način ispričati priču. Narativ me je zanimao i u

KNJIGE VOJVOĐANSKIH HRVATA

Na štandu Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne zajednice – nacionalne manjine, pod nazivom *Vojvodina – više od knjige*, predstavljena su izdanja hrvatskih nakladnika iz Vojvodine: osim već spomenute NIU *Hrvatska riječ* i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Hrvatske čitaonice, Hrvatskog akademskog društva, Katoličkog društva *Ivan Antunović*...

Sajam nije samo slaganje knjiga na štandove, kako tvrdi ugledni domaći nakladnik **Zoran Hamović**, već i prilika za susret ljudi koji vole knjigu. Tako su predstavljajući NIU *Hrvatska riječ*, između ostalih, prisustvovali i pojedini akteri književnoga života Hrvata u Srbiji, ali i predstavnici hrvatskih udruga u Beogradu i Zemunu.

Organizirani su nastup i ove godine imali nakladnici okupljeni oko Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske

IZAZOV ZA DALJNJE IŠČITAVANJE

U beskrajima zemlje i neba – antologija pjesništva Hrvata u Vojvodini na prijelazu tisućljeća obrađuje navedeno stvaralaštvo od 1990. do danas. U izboru se našlo 30 autora od kojih 28 imaju samostalnu knjigu poezije.

»Imajući u vidu razdoblje od 25 godina, bilo je izazovno doći do svih knjiga pjesama, jer neki od autora imaju slabu vidljivost i recepciju u zavičaju. Bilo je izazovno to iščitati, vidjeti što je sve zastupljeno i onda uraditi neku vrstu izbora. Tu ste uvijek u zamci da možda niste izabrali

KUZMANOVIĆ: POMOĆ NAKLADNICIMA

Beogradski Sajam je službeno posjetio i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama dr. **Nebojša Kuzmanović**. Po njegovim riječima, to će se Tajništvo ove godine posebno usmjeriti k nakladnicima i opredijeliti više proračunskih sredstava za to područje, koje je nekoliko godina unazad bilo zapostavljeno. »U okviru natječajnog financiranja u okviru realnih mogućnosti pokušat ćemo pomoći svim nakladnicima«, rekao je Kuzmanović, najavivši i nove natječaje za nakladništvo.

NARATIVNA IGRIČNOST

I Suvremena vojvođansko-hrvatska kratka priča za referentnu godinu izbora ima također 1990. godinu, a donosi uratke

konetkstu suvremenih znanstvenih istraživanja, koja tvrde da su identiteti ništa drugo do narativ. Čovjek je ono što priča sam o sebi«, kazao je Čutura.

Dodao je i kako je kratka priča danas popularna među

(*Kršćanska sadašnjost*, *Meandar media*, *Nova stvarnost*, *Naklada Ljevak*...), a zasebne su štandove imali i *Školska knjiga*, *Fraktura* i *Mozaik knjiga*.

D. B. P.

IZ POVIJESTI BUNJEVAČKIH I ŠOKAČKIH HRVATA (II.)

Podružnice hrvatskih organizacija u Bačkoj između dva svjetska rata – političke stranke

Osim hrvatskih udruga bunjevačkih i šokačkih Hrvata koje su u međuraću djelovale u Bačkoj, koje su u svojem imenu imale naziv hrvatski, među bačkim Hrvatima djelovao je i veći broj podružnica različitih organizacija iz Hrvatske, koje su nosile hrvatsko ime. U ovom nastavku predstaviti ćemo takve političke stranke.

POLITIČKE STRANKE

Hrvatska pučka stranka je međuratna politička stranka kršćansko-socijalne orijentacije. U Kraljevini SHS djelovala je pretežno u Bosni i Hercegovini, u Banskjoj Hrvatskoj i Slavoniji, Dalmaciji, ali i u Bačkoj, gdje je pokretanje stranačke organizacije potakao **Josip Andrić**. Mjesna organizacija HPS-a u Subotici osnovana je 12.

rujna 1920., a osnovana je i organizacija u Tavankutu. No, već 15. rujna u subotičkom službenom glasilu Jugoslavenske demokratske stranke *Narod* objavljen je članak u kojem su osnivači označeni kao hrvatski separatisti, pa su isti dan bunjevački politički prvaci na čelu s **Blaškom Rajićem** osnovali Bunjevačko-šokačku stranku (BŠS), držeći kako isticanjem neutralnoga bunjevačko-šokačkoga imena i zauzimanjem za jugoslavensko jedinstvo mogu ublažiti pritisak. Unatoč tome, BŠS je tijesno surađivao s HPS-om u Subotici. Nakon izbora 1923. članovi HPS-a prelaze u redove BŠS-a, a dio ih 1925. stupa u redove HSS-a.

Hrvatska seljačka stranka je politička stranka osnovana 1904. pod imenom Hrvatska pučka seljačka stranka (HPSS), koja je 1920. promijenila u Hrvatska republikanska seljačka stranka (HRSS), a 1925. u Hrvatska seljačka stranka (HSS). Na sastanku HRSS-a

1. Politarina u gotovom plaćenu.

NEVEN

GLASILO HRVATSKE SELJAČKE STRANKE ZA SRIJEM I VOJVODINU

God XXXVIII. Subotica, četvrtak 10. lipanj 1926. Broj 23.

IZLAZI ČETVRTKOM.

Pojedini broj Din. 1½ Cijena oglasa 0 5 po cm.

Uredništvo: IV. ZAGREBAČKA-UL. 18

Telefonski broj uredništva i uprave: 140.

Plaćenja se ne vraćaju. Neplaćeni se listovi ne primaju.

Izdavač i odgovorni urednik: Dr. MIRKO IVANDENIĆ.

Politika

TRGOVINSKI UGOVOR S ITALIJOM

Za jučerašnju sednicu Narodne Skupštine vladalo je prilično veliko interesovanje, jer je pretresan trgovinski ugovor sa Italijom. Poslaničke klupe bile su znatno punije, nego ranijih skupštinskih sednica. Diskusija ipa knje bila tako živa kao što se očekivalo. Od opozicije govorio je samo g. Smodej, slovenački poslanik. Samostalne demokrate i zemljoradnička grupa dale su samo kratke izjave. G. Ilija Šimenković, demokrata, prijavio se da govori kada je već načelnja diskusija bila završena. G. dr. Trumbić, hrvatski federalista, odustao je da govori.

Zatim se preslo na glasanje. Ugovor u trgovini i plovidbi i konvencija o slobodni i zaraznim bolestima sa Italijom primljeni su na načelu i

Somborska deklaracija

Izjavljujući da se mnoge stranke na nas stila zamolbe, da im pošaljemo tačan tekst deklaracije bunjev. šok. stranke, ta listu dostavimo u cijelosti

Vodstvo bunjevačko-šokačke stranke nakon prethodnog jednodnešnog odobrenja i zaključka glavnog odbora b. š. s. za okrug Subotica i Sombor kao vrhovnog vijeća stranke dale stježuću

IZJAVU

upućenu svim mjesnim organizacijama, pristala i prijateljima b. š. s. — predsjedništvu HSS i čitavoj našoj političkoj javnosti:

I. Osnovna i programatska načela politike bunj.-šok. stranke još od mezinog osnutka bila su: Bunjevci i Šokei su Hrvati i Hrvatima hoće ostati.

III. Ustjed svega toga, a na poziv predsjedništva HSS i u prethodnom sporazumu s njim, — bunjevačko-šok. stranka jednodušno, oduševljeno i složno sa svim svojim organizacijama stazi u redove HSS postajući timc jedna duša i jedno tijelo sa HSS pod unim i isprobanim vodstvom g. Stjepana Radića.

IV. Sada postojeće organizacije b. š. s. ostaju do konačne reorganizacije HSS u subotičkom i somborskom okrugu i na dalje u životu, samo s tom napomenom, da će one od sada ne samo u duhu HSS razvijati svoju djelatnost, nego i pod njezinim imo-

Izvršeno je pomavno konstituisanje kluba. Za predsjednika izabran je g. Pavle Radić, za potpredsjednika g. Nikola Preka i g. Karlo Kovačević a za sekretare Dr. Nanković i Zagorac. Klub HSS održaće i danas jednu sednicu na kojoj će odrediti kandidata za drugog potpredsjednika Narodne Skupštine na mjesto dr. Sičenika. Članovi kluba HSS posle sljedeće sednice izjavljivali su da na sednici o drugom nije bilo govora.

PRIPREME ZA OPĆINSKE I OBLASNE IZBORE U BOSNI, HERCEGOVINI I VOJVODINI

Ministar unutrašnjih djela danas je izjavio, da je sve pripravljeno da se u najkraće vrijeme sprovedu izbori u Bosni, Hercegovini i Vojvodini i da će ministarski savjet tokom ove nedjelje odrediti i dan kada će se ovi izbori izvršiti. Isto tako pripremljeno je sve i za oblasne izbore u pojedinim krajevima.

Glasiilo HSS-a za Srijem i Vojvodinu

u Zagrebu 8. i 9. siječnja 1921. odlučeno je da stranka oko sebe okupi cijeli hrvatski narod. Tomu su sastanku prisustvovali **Stipan Vojnić Tunić** i **Vranje Sudarević**, koji su vodstvo stranke uvjerali u potrebu da organizacije pokrenu i u Bačkoj. U to vrijeme dio bačkih Hrvata već se upoznao s idejama hrvatskoga seljačkoga pokreta, i to služeći vojni rok u hrvatskim krajevima, gdje su dolazili u doticaj s Radićevim suradnicima i povjerenicima, ali i studirajući u Zagrebu te preko stranačkih izaslanika u Bačkoj.

Josip Vuković – Đido, Blaško Rajić
i Vladko Maček u Zagrebu 1939.

Jedna je od najranijih organizacija, osnovana 1921. u Monoštoru. Tijekom 1923. osnovane su podružnice HRSS-a u Subotici, Tavankutu, Maloj Bosni, Somboru sa salaškim naseljima (Nenadić, Gradina, Bezdanski Salaši, Matarići, Lugumerci), ali i među Mađarima i Nijemcima te manjim brojem Srba u okolici. Na parlamentarnim izborima 1925. u Subotici, najjačem središtu stranke u Bačkoj, vlasti su primijenile Obznanu na HRSS i poništile joj listu, dok su prvaci kotarske organizacije uhićeni. Mjere zastrašivanja primijenjene su i u Monoštoru, gdje su potpisnici Radićeve liste bili zatvarani i fizički zlostavljani. Nakon što je **Stjepan Radić** u Subotici 17. siječnja 1926. održao veliku skupštinu pred 25 000 građana i seljaka, ujedinjenje BŠS-a i HSS-a objavljeno je u Somboru 24. svibnja 1926. na skupštini koju je posjetilo vodstvo stranke sa Stjepanom Radićem. Tada su sve mjesne organizacije BŠS-a postale organizacije HSS-a, a *Neven* je postao »glasilo Hrvatske seljačke stranke za Srijem i Vojvodinu«. Brojni listovi Radikalne stranke komentirali su taj politički čin kao »svečano pretvaranje Bunjevaca u Hrvate«. U lipnju 1927. na području subotičkoga kotara djelovalo je 38 mjesnih ogranaka HSS-a (Tavankut, Mirgeš, Čikerija, Đurđin, Pavlovac, Vamtelek, Verušić, Žednik, Bajmak, Mala Bosna, Mali Bajmak i dr.), na području somborskoga 22 (Bereg, Lemeš, Monoštor, Nenadić, Gradina, Bezdanski Salaši, Matarići, Lugumerci i dr.), veći broj u okolici Bača (Vajska, Plavna, Bođani te u okolnim njemačkim naseljima), nekoliko na području Bačke Topole (Stara Moravica, Pačir i dr.). Većina hrvatskih naselja, uključujući i ona

salaška, imala je svoje ogranke, a pojedina su naselja zbog disperziranosti imala veći broj ogranaka (npr. Tavankut: Skenderov šor, Donji Tavankut, Tavankut centrala, Serezla selo). I u Subotici je svaki od sedam gradskih kvartova imao svoju organizaciju. Ogranci HSS-a postojali su i u nekim većinski mađarskim (Halaški Vinogradi, Šupljak, Hajdukovo, Palić i dr.) ili njemačkim naseljima (Apatin, Odžaci). I među studentima Pravnoga fakulteta u Subotici djelovala je akademska organizacija stranke. Nakon uvođenja diktature 1929, rad HSS-a bio je zabranjen, pa je HSS na izbore 1935. ušao u sklopu Udružene oporbe, koju je predvodio **Vladko Maček**. U Subotici je

Proslava HSS-a u Đurđinu 1936.

nositelj liste bio **Josip Vuković Đido**, koji je izabran za narodnoga zastupnika. Stranka se ubrzo ponovno organizirala i obnovila neka-dašnje ogranke i organizacije, a Mačeka i politiku stranke poduprlo je i svećenstvo s Blaškom Rajićem na čelu, što je dovelo do političkoga i nacionalnoga homogeniziranja bačkih Hrvata. Nakon uspostave NDH rad HSS je zabranjen, ali se obnavlja koncem rata, među kojima je prokumunistički HRSS, među čijim članovima su bili i **Nikola Babić** iz Bajmaka i **Cecilija Lovrić** iz Bača, dok je Josip Vuković Đido ostao vjeran idejama vodstva stranke u emigraciji. Članovi HRSS-a **Antun Babić Tuna**, **Jerko Zlatarić** i **Franjo Gaži** radili su na poslijeratnom priključenju Bačke Hrvatskoj u procesu razgraničenja između federalnih republika Srbije i Hrvatske.

Slaven Bačić

DSHV DOMAĆIN SEMINARA FUEN-A

O manjinskim pravima

Pozitivno su konotirana izlaganja predstavnika nacionalnih zajednica iz Njemačke, Austrije i Hrvatske, dok je najveći broj primjedbi dolazio od predstavnika nacionalnih manjina iz Ukrajine i Srbije

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini bio je domaćin seminara sekcije slavenskih manjina FUEN – Federal Union of European Nationalities. Seminar je održan od 27. do 30. listopada u Subotici i drugim mjestima u Vojvodini gdje žive Hrvati: Tavankutu, Petrovaradinu i Baču. Seminaru su prisustvovali koruški Slovenci, Česi iz Hrvatske i Slovačke, Srbi iz Hrvatske, Rusini iz Ukrajine, Lemki iz Poljske te Lužički Srbi iz Njemačke.

Na službenom dijelu seminara predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** govorio je načelno o prilikama u Srbiji kada je riječ o političkom predstavljanju manjina u procesu donošenja odluka, te napose kada je riječ o ovdašnjim Hrvatima. Pokrajinska zastupnica **Vesna Prčić** je u svojem izlaganju pozornost stavila na pitanje političkog zastupništva manjina na razini Autonomne Pokrajine Vojvodine, dakako iz vizure zastupnice u pokrajinskoj skupštini pripadnice hrvatske zajednice, a predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Darko Sarić Lukendić** predstavio je stanje i

probleme u području obrazovanja na hrvatskome u Srbiji, to jest Vojvodini.

REALNIJA SLIKA

»Kao domaćini ovoga važnog susreta bili smo u prilici predstaviti dio povijesti i kulturnoga naslijeđa Hrvata u Vojvodini kao i najvažnije značajke društvenog položaja Hrvata u Vojvodini, napose u području političke reprezentacije i obrazovanja na vlastitom jeziku. Na seminaru je bilo predstavnika slavenskih manjina iz država koje su članice Europske unije i onih koje to nisu. Upadljivo je bilo da je daleko bolji, ako je suditi prema izlaganjima sudionika, položaj nacionalnih manjina u članicama EU negoli u državama koje to još uvijek nisu. Pozitivno su, u tom smislu, konotirana izlaganja predstavnika slavenskih nacionalnih zajednica iz Njemačke, Austrije i Hrvatske, dok je najveći broj primjedbi dolazio od predstavnika nacionalnih manjina iz Ukrajine i Srbije. Predstavnici Lužičkih Srba su isticali rješenja koja su vezana uz obrazovanje i rad njihovih organizacija, dok se o političkoj

reprezentaciji kao najbolje rješenje pokazalo ono koje postoji u Hrvatskoj – institut zajamčenih mandata za pripadnike nacionalnih manjina. Uspoređujući s tim kontekstom, situacija u kojoj se nalazi hrvatska manjina u Srbiji, kada je riječ o sudjelovanju u procesu donošenja odluka, djeluje posve tragično!« kaže Žigmanov.

On također ističe da se ovim susretom stiče realnija slika o kvaliteti i »težini vlastitog društvenog položaja, problemima s kojima se suočavamo te izazovima i načinima njihova rješavanja.«

S druge strane, kaže da se sumarnim sagledavanjem svih problema i donošenjem određenih zaključaka, ostvaruju temeljne pretpostavke za lobističke i zagovaračke aktivnosti FUEN-a spram međunarodnih organizacija i institucija EU. Ističe i da bilateralni susreti i razgovori mogu pridonijeti ne samo učvršćivanju veza između pojedinih slavenskih nacionalnih zajednica iz europskih država nego isto tako i biti u funkciji stvaranja pozitivnog ozračja u izgradnji povjerenja i zajedničkog nastupa u zagovaranju za rješavanje problema.

»Ovo smo posebno imali na umu u komunikaciji s predstavnicima srpske zajednice iz Hrvatske. Dosezi vidljivosti ovoga skupa su na žalost, samo na razini lokalne zajednice i na regionalnoj razini preskromni. Vjerojatni razlog tomu jest što je domaćin ovoga seminara bila politička organizacija hrvatske zajednice, zajednice koja je već nekoliko godina unazad objekt politika ignoriranja i prešućivanja. I to vrijedi ne samo kada su mediji u pitanju, već i kada je riječ o svim razinama vlasti. Osobno, bilo me je sramota, iz razloga što predstavnici hrvatske zajednice u Subotici nisu dio vladajućih struktura i što nemaju intenzivniju komunikaciju s lokalnom vlašću, da kao predsjednik DSHV-a nisam mogao dožupanici Šibensko-kninske županije iz redova srpske zajednice **Ani Šimpraga** upriличiti susret s gradonačelnikom Subotice i njegovim suradnicima«, kaže Žigmanov.

Hrvatska zajednica u Srbiji predstavila je svoju kulturno-povijesnu baštinu u gradovima Subotica, Novi Sad i Bač, te dio tradicijske kulture, napose one vezane uz bunjevačke Hrvate, a domaćin i vodič sudionika

Sudionici seminara u Hrvatskom nacionalnom vijeću

seminara bio je član DSHV-a **Ivan Budinčević**.

ASIMILACIJA

Julian Nyča iz Lužica (Njemačka) predstavnik je Lužičkih Srba, te ističe da oni Njemačku smatraju svojom domovinom. Kaže da kako u Srbiji žive južni Srbi, oni su Lužički Srbi, te Srbiju ne smatraju svojom matičnom domovinom, iako imaju dobre odnose s njom.

»Naša glavna organizacija Lužičkih Srba u Njemačkoj naziva se *Domovina*, a ona je izvanparlamentarna organizacija koja se u svom djelovanju bavi i kulturom i političkim aktivnostima Lužičkih Srba, kojih tenutačno u Lužičkom kraju živi oko 60 tisuća i koji su katoličke i protestantske vjeroispovijesti. U katoličkom dijelu Lužica jezik Lužičkih Srba je još uvijek vitalan i živ. Mi smatramo da smo mali zaseban autohtoni slavenski narod u Njemačkoj i da smo na tom prostoru zasebna etnička skupina. Glavni problem naše zajednice je kao i kod svih manjina: asimilacija. Lužički Srbi imaju svoje kulturne udruge, nastavu na svome jeziku. Od drugih prava koja bismo željeli jeste medijska zastupljenost

na radiju i televiziji. Od ovoga skupa svakako najviše očekujemo razmjenu mišljenja. Uvijek je dobro da se bolje upoznamo s drugim manjinama u Europi, da vidimo kakva je situacija u drugim zemljama, da vidimo gdje su situacije bolje, te što mi Lužički Srbi možemo naučiti iz primjera drugih zajednica«, kaže Nyča.

Ana Šimpraga, dopredsjednica Srpskog nacionalnog vijeća iz Hrvatske, živi u Kninu, u Šibensko-kniskoj županiji. Šimpraga svjedoči da zakon kojim su 2002. godine zagarantirana prava nacionalnih manjina Ustavnim zakonom u praksi nije provediv:

»Po tom zakonu pripadnik srpske ili bilo koje druge

nacionalne manjine u odnosu na većinski narod ima prednost kao nacionalna manjina. Nakon Domovinskog rata, nakon *Oluje*, Srbi i Hrvati očito imaju veliki problem koji ne mogu ni dijalogom riješiti. Mi u Hrvatskoj imamo problem oko stambenog zbrinjavanja, oko konvalidacije radnoga staža, priznavanja mirovina, obrazovanja i očuvanja svoga jezika i pisma. Da bi se počeli rješavati problemi morala bi postojati politička volja i s jedne i s druge strane. Uzajamnom suradnjom srpske nacionalne manjine iz Hrvatske i hrvatske nacionalne manjine iz Srbije možemo postići više za obje zajednice u državama u kojima žive. Jedan od pozitivnih primjera ove dvije zajednice

je regionalna akademija, koju je organiziralo Srpsko narodno vijeće s novinarskom školom iz Novoga Sada, gdje su bili mladi političari Srbi iz Hrvatske skupa s mladim kolegama Hrvatima iz Vojvodine.«

Predstavnica češke nacionalne manjine iz Hrvatske **Tanja Novoti Golubić**, koja obnaša funkciju zamjenice župana Bjelovarsko-bilogorske županije, u kojoj živi najviše Čeha u Hrvatskoj, priča da je problem koji najviše pogađa ovu autohtonu manjinu u Hrvatskoj asimilacija i demografija.

»U Hrvatskoj živi 9.600 Čeha, ali svake godine se primjećuje kako taj broj opada, osobito onih koji se deklariraju da im je češki materinski jezik. Moramo raditi na promoviranju češkog materinskog jezika. Ovi susreti su jako bitni kako bi se moglo vidjeti koja prava imaju druge manjine, a samim time vidjeti kako ste vi u svojoj državi zastupljeni u odnosu na druge manjine u europskim državama. Položaj manjina u Hrvatskoj je na visokoj razini, imamo sjajne zakone, koji se možda ne provode u praksi u potpunosti, ali mislim da manjine u Hrvatskoj moraju biti jako zadovoljne«, kaže Novoti Golubić.

I. Dulić

FUEN je utemeljen u Parizu 1949. godine. S oko 90 organizacija, članica iz 33 europske zemlje, najveća je krovna organizacija autohtonih nacionalnih manjina/etničkih skupina u Europi u kojoj je svaki sedmi stanovnik pripadnik nacionalne manjine ili govori regionalni ili manjinski jezik. FUEN zastupa interese europskih manjina na regionalnoj, nacionalnoj i posebice na europskoj razini. Zalaže se za zaštitu i promicanje identiteta, jezika, kulture i prava europskih manjina.

DSHV je postao pridruženi član FUEN-a 1993. godine, a u punopravno članstvo primljen je na 40. kongresu održanom 1995. godine u St. Moritzu u Švicarskoj.

HIDROSUSTAV DTD: ŠTO JE BIO, ŠTO JE DANAS I ŠTO ĆE BITI?

Kanal koji je preporodio Vojvodinu

Hidrosustav Dunav – Tisa – Dunav godišnje prihvati i odvede četvrt milijuna kubičnih metara vode, navodnjava oko 35.000 hektara vojvođanskih oranica, a putem ove kanalske mreže godišnje se preveze milijun tona tereta * Da je maksimalno iskorišten mogao bi navodnjavati više od pol milijuna hektara i prevesti oko sedam milijuna tona tereta

Prevodnica i brana na Tisi

» **O** nog časa kada sve bude završeno i kada se pritiskom na gumb budu pokretali mostovi i podizali i spuštali brodovi moći će se reći da je najveći dio jugoslavenske žitnice oslobođen čudi prirode. Kada bude dovršena ova umjetna rijeka, a rok je 1967. godina, njenim tokom u Dunav i Tisu odlazit će sve površinske i podzemne vode s više od jednog milijuna hektara obradivih vojvođanskih njiva«, pisali su mediji 1959. godine, dvadesetak godina prije završetka Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav. Što je ovaj hidrosustav bio nekada, što je danas i što će biti u budućnosti?

Kanalska mreža duga 694 kilometra koja povezuje Dunav i Tisu, 25 ustava, 17 brodskih prevodnica, pet crpnih stanica, mreža kojoj gravitira polovica stanovnika Vojvodine i mreža koja povezuje 80 vojvođanskih naselja. To je Hidrosustav Dunav – Tisa – Dunav.

Jedan od najvećih u Europi predstavlja jedinstveni hidrotehnički sustav za kontrolu poplava i hidrotehničku melioraciju, opskrbu vodom, odvođenje otpadnih voda, plovidbu, turizam, ribarstvo i lovstvo.

POVIJEST GRADNJE

Gradnja kanala u Vojvodini počela je još s početka XVIII. stoljeća i to s razlogom, jer su do tada rijeke plavile i plodnu vojvođansku ravninu pretvarale u bare i močvare. Gradnja prvog vojvođanskog kanala započeta je 1718. godine, a bio je to kanal na Begeju od Temišvara do Kleka, dužine 70 kilometara. U Bačkoj su prokopana dva kanala, između Kule i Vrbasa 1785. godine, i Sivca i Vrbasa 1787. godine.

Međutim, za preteču Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav smatra se Veliki bački kanal, koji je građen između 1793. i 1801. godine po projektu braće **Jozefa** i **Gabora Kiša**. Dug 114 kilometara, Veliki bački kanal je u svoje vrijeme predstavljao najveći vodoprivredni sustav u dunavskoj regiji i jugoistočnoj Europi.

Izgradnja hidrosustava DTD vezuje se za njegovog idejnog tvorca, inženjera **Nikolu Mirkova**, koji je 1947. godine dobio dozvolu i osigurao sredstva za početak rada na ovom projektu. Prije početka gradnje Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav postojalo je svega 170 kilometara kanala, pet prevodnica – Beždan, Mali Stapar, Bečej, Klek i Itebej i četiri ustave. Rad na planu za izgradnju

trajao je čitavo desetljeće, dok je sam Hidrosustav Dunav – Tisa – Dunav građen od 1957. do 1977. godine, da bi se okončao puštanjem u rad brane na Tisi 1977. godine. Brana na Tisi kod Novog Bečeja najveći je i najskuplji objekt na Hidrosustavu DTD, a njena procijenjena vrijednost je 66 milijuna eura. Brana je od 1957. do 1972. godine projektirana u beogradskom *Energoprojektu*. Završena je studenog 1977., a njezino puštanje u rad 27. studenog te godine smatra se i službenim početkom rada Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav. Izgradnjom ove brane i podizanjem nivoa Tise uzvodno omogućeno je gravitacijsko upuštanje do 120 metara kubičnih vode u sekundi u osnovnu kanalsku mrežu u banatskom dijelu Hidrosustava DTD, čime je omogućeno navodnjavanje oko 300.000 hektara poljoprivrednog zemljišta u tom dijelu Vojvodine. Osim poljoprivrede, brana služi za opskrbu vodom ribnjaka i industrije, a zahvaljujući njenim tehničkim karakteristikama omogućena je i plovidba unutar Hidrosustava DTD. Tijekom gradnje brane iskopano je skoro 1,5 milijuna kubika zemlje, dok je u nasip ugrađeno 670.000 kubika. U branu je ugrađeno 111.000 kubika betona i armiranog betona, 52.500 kubika kamena, 4500 tona čeličnih laser talpi, 430 tona čelične konstrukcije i 1700 tona hidromehaničke opreme za branu i prevodnicu. Brana ima sedam preljevniha polja sa zatvaračima, a u njezinom sastavu je i brodska prevodnica, dimenzija 85 puta 12 metara za prevođenje brodova do tisuću tona nosivosti. Na stupovima brane projektiran je i drumski most kao prometna veza Bačke i Banata. Za vrijeme obrane od poplava brana je potpuno otvorena i omogućeno je nesmetano oticanje velikih voda Tise, a za vrijeme malih voda zahvaljujući brani znatno se poboljšavaju uvjeti plovidbe.

»U vrijeme izgradnje Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav smatran je za jedan od

najvećih investicijskih projekata. Njegova veličina može se sagledati i kroz podatak da je za gradnju ovog kompleksnog hidrotehničkog sustava bilo potrebno iskopati 130 milijuna kubika zemlje, a za nastanak Panamskog kanala 179 milijuna kubika zemlje. Za potrebe gradnje Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav snimljeno je 1,7 milijuna hektara teritorija Vojvodine, što je također značilo i stvaranje novih karata regija Bačke i Banata. U njegovom nastajanju, dugom dva desetljeća, sudjelovalo je 400 inženjera, urađeno je 1300 elaborata na 135.000 tipkanih stana i preko 35.000 grafičkih crteža, a ugrađeno pola milijuna kubika betona. Dijelovi tehničkih rješenja koji su prvi puta korišteni u gradnji Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav kasnije su kopirani na mnogim takvim svjetskim objektima«, kaže **Dragana Keravica** iz Službe za odnose s javnošću JVP *Vode Vojvodine*.

ZNAČAJ

Hidrosustav Dunav – Tisa – Dunav ima više namjena, a na prvom mjestu su odvodnjavanje, navodnjavanje i obrana od poplava. S milijun hektara zemlje u Bačkoj i Banatu ukupno se godišnje prihvati i odvede 250 milijuna kubika vode. Ovaj hidrosustav osigurava vodu za navodnjavanje oko 35.000 hektara. Njegovom izgradnjom obrambena linija od poplava u Vojvodini skraćena je s 502 kilometra na 446 kilometara i drastično je skraćeno vrijeme trajanja obrane. Vojvođanskim tvornicama godišnje se prosječno isporuči oko 40 milijuna kubika vode što je još jedna važna namjena ovog hidrosustava. Plovidbeni značaj kanala se ogleda u njegovom potencijalu da se kanalskom mrežom, uz 30 pretovarnih mjesta, preveze čak sedam milijuna tona tovara godišnje, ali to su samo mogućnosti. U proteklih nekoliko godina promet iznosi nešto više od milijun tona. Najveći promet

ostvaren je 1979. godine i iznosio je 4,2 milijuna tona. U prijevozu kanalima dominiraju šoder i pijesak, poljoprivredni proizvodi, ogrjev, nafta i naftni derivati.

Hidrosustav Dunav – Tisa – Dunav plovni je u dužini od oko 600 kilometara, u Bačkoj je to 355, a u Banatu 245 kilometara. Teretnjaci nosivosti do tisuću tona trenutačno mogu ploviti na 345 kilometara ovog kanala, plovila nosivosti do 500 tona na 558, a do 200 tona na svih 600 kilometara plovnog dijela ove kanalske mreže.

»Objekti na Hidrosustavu su u dobrom stanju. Održavaju se u skladu s osiguranim sredstvima i godišnjim programima poslo-

njerske enciklopedije. Danas, 160 godina kasnije, jedan je od vrijednih objekata industrijske baštine na Hidrosustavu Dunav – Tisa – Dunav. Prevodnica je van upotrebe od početka devedesetih godina prošlog stoljeća. U namjeri da prevodnica ponovno bude u funkciji JVP *Vode Vojvodine* pripremiло je dokumentaciju za sanaciju. Intenzivno se traži način financiranja ovog važnog objekta«, kaže naša sugovornica.

Prema ranije iznijetim procjenama za obnovu bezdanske prevodnice bit će potrebno oko dva milijuna eura. Jedna od neiskorištenih mogućnosti Hidrosustava Dunav – Tisa

BEZDAN ČVORNA TOČKA

Zanimljivo je da je početak Hidrosustava DTD kod Bezdana, gdje je i početak Velikog bačkog kanala, a kod Bezdana se u Veliki bački kanal ulijeva Bajski kanal. Tako je Bezdani čvorno mjesto tri značajna vojvođanska kanala.

vanja na koje suglasnost daje Pokrajinska vlada. Svake godine plovnim bagerima JVP *Vode Vojvodine* iz kanala u sustavu DTD izvadi se između 150 i 200 hiljada kubika mulja. Na dionicama gdje se to ne može raditi plovnim bagerima preko tendera se angažiraju druga poduzeća koja to rade sa zemlje. Samo za ove radove godišnje se potroši preko 100 milijuna dinara«, kaže Keravica.

POGLED U BUDUĆNOST

Oči europske stručne javnosti polovinom devetnaestog stoljeća bile su uprte u izgradnju prevodnice Bezdani na Velikom bačkom kanalu. Kako i ne bi, kada je upravo na ovom hidrotehničkom objektu prvi puta na Starom kontinentu bilo primijenjeno podvodno betoniranje.

»Kada je napravljena, prevodnica Bezdani bila je vrhunska tehnička i znanstvena inovacija uvrštena u glavne svjetske inže-

– Dunav je i navodnjavanje. Iako se trenutačno navodnjava oko 35.000 hektara, projektirana mogućnost kanalske mreže Hidrosustava Dunav – Tisa – Dunav je navodnjavanje više od pol milijuna hektara. Da bi se Hidrosustav Dunav – Tisa – Dunav više koristio za navodnjavanje prije dvadesetak godina počela je izgradnja regionalnih sustava za navodnjavanje – Sjeverna Bačka, Banat i Srijem. No, nedostatak novca usporio je ili zaustavio gradnju, pa ni poslije dvadeset godina ovi sustavi nisu u potpunosti završeni, ali kada u potpunosti budu završeni moći će se navodnjavati više od 400.000 hektara. U Bačkoj 130.000, Banatu oko 100.000 i Srijemu, gdje je i najmanje urađeno, 200.000 hektara. Tako navodnjavanje, tri desetljeća od okončanja gradnje, još uvijek je jedna od neiskorištenih mogućnosti ovog hidrosustava.

Zlata Vasiljević

NATAŠA HEROR, RAVNATELJICA MEDIJSKE AGENCIJE HEROR MEDIA PONT

»Fina komunikacija« manjinskih medija

*Potencijal medija
na jezicima manji-
na je veoma visok
i ovdašnji model je
model visoke kva-
litete. Toga trebaju
biti svjesni i sami
mediji i šira javnost
i tržište oglašavanja*

Razgovor vodila: Jasminka Dulić

Više nema dileme treba-
ju li manjinski i lokalni
mediji biti na digital-
nim platformama. Trebaju biti
svuda, jedan je to od zaključaka
prošlogodišnje Regionalne kon-
ferencije posvećene manjinskim
i lokalnim medijima održane u
Beogradu. U pripreme ovogo-
dišnje, pete, Konferencije koja se
održava 10. studenog u dvorcu
Egység u Novom Sadu, ulazi se
dakle bez dvojbe po ovom pita-
nju ali se otvaraju nova pitanja
neposredno povezana s postojan-
jem i radom manjinskih medija.

U svom jubilarnom petom
izdanju u središtu promišljanja
na Konferenciji će biti fenomeni
pripadnosti zajednicama i teme
društvene integracije. Govorit
će se o različitim razumijeva-

njima identiteta, kulture i u tom
kontekstu poziciji manjinskih i
lokalnih medija kao protagoni-
sta novih rješenja u vremenima
intenzivnih promjena.

Pokretač i »motor« svih do
sada održanih kao i ovogodiš-
nje Regionalne konferencije je
Nataša Heror iz Novog Sada,
ravnateljica agencije *Heror
Media Pont* s kojom smo razgo-
varali o ciljevima Konferencije i
budućnosti manjinskih medija.

HR: Peta regional-
na konferen-
cija posvećena manjinskim i
lokalnim medijima održava se
u Novom Sadu 10. studenog.
Koji su Vas razlozi prije pet
godina naveli da pokrenete
jedan ovakav regionalni doga-
đaj?

U to vrijeme sam uveliko
suradivala s manjinskim medi-
jima i postalo je jasno da je
neophodno uspostaviti platfor-
mu koja će iz godine u godi-
nu komunicirati teme koje se
tiču potencijala medijske niše
koju čine manjinski mediji, s
čvrstim uvjerenjem da je kon-
ferencija put k velikim kom-
panijama – oglašivačima koji
će vremenom prepoznati i
razumijeti koliko je dragocje-
no komunicirati s manjinskim
zajednicama.

HR: Činjenica da je
ovaj događaj
»preživio« i opstao u ova ne
tako laka vremena govori da
za jednim ovakvim događa-
jem postoji potreba. Koje su to
potrebe?

Moram reći da je potenci-
jal medija na jezicima manjina
veoma visok i da je ovdašnji
model, model visoke kvalitete.
Toga trebaju biti svjesni i sami
mediji i šira javnost i tržište ogle-
šavanja. Konferencija je mjesto
gdje postaje jasno kako je riječ o
»finoj komunikaciji«.

HR: Tko podrža-
va i sudjeluje
u pripremi i organizaciji
Konferencije?

Organizatori su *Magyar
Szó*, Asocijacija medija Srbije,
Giacomelli media i *Heror Media
Pont*. Pokrovitelji ovogodišnje
Konferencije su Ministarstvo
kulture i informiranja,
Pokrajinsko tajništvo za kulturu,
javno informiranje i odnose s
vjerskim zajednicama. Partneri

Konferencije su kompanije *Gorenje* i *Coca-Cola*. Prijatelji konferencije su Novi Sad 2021, Galerija Matice srpske, Kulturni centar Novog Sada, Grand kafa *Black & Easy* i skoro dvadeset medijskih partnera. Iz godine u godinu širimo suradnju uključivanjem institucija, kompanija i pojedinaca koji mogu dati novu i neočekivanu kvalitetu. Složit ćete se da je raditi isto i očekivati druge rezultate definicija ludila. Uključivanjem raznih sektora omogućavamo da se iz neobičnih spojeva stvori autentična kvaliteta. To su vrijednosti koje ova Konferencija stvara.

HR: Koji su glavni benefiti za sudi-onike konferencije, manjinske zajednice i društvo u cjelini?

Jedan od primarnih benefita je uključivanje manjinskih medija u javni dijalog. Postojanje razvijenih online izdanja omogućava da se vijesti koje mogu biti interesantne za druge manjinske zajednice i širu javnost prirede na srpskom jeziku i postave u posebnu rubriku i time otvore mogućnost prenošenja vijesti iz manjinskih medija kao i stvaranje novih čitatelja. U našem društvu dvadeset postotaka čine građani koji se izjašnjavaju kao pripadnici manjinskih zajednica. Radom ove konferencije želimo pridonijeti da naše društvo bude bolje mjesto za život.

HR: Koje su teme bile u fokusu prethodne četiri godine i imate li dojam ili neke pokazatelje da su pridonijele vidljivosti, kvaliteti ili boljoj pozicioniranosti na tržištu manjinskih medija?

Prethodnih godina smo komunicirali teme vidljivosti, prisutnosti, suradnje, razvoja medijskih brendova, eksperimentiranja kao ključa razvoja, aktivnog uključivanja u događaje koji nisu isključivo namijenjeni manjinskim zajednicama... Svakako mislim da smo uveliko odmakli u ovom procesu, mediji su napravili sjajne promjene, uglavnom su svi uradili redizajn svojih tiskanih izdanja i to su suvremene novine i magazini, razvili svoje portale i ite-

kako drže korak s vremenom. Kompanije se polako odlučuju da isprobaju kako ovaj komunikacijski kanal »radi«. Svakako treba nuditi nove forme za suradnju. Između ostalog, i ova konferencija je ekstenzija brenda *Magyar Szó*, koja pridonosi da ovaj medij širi svoj utjecaj i iyyan mađarske zajednice. Također bih pomenula i manifestaciju »Pod krošnjama na Štrandu« koju smo razvili zajedno s Knjižnicom grada Novog Sada, na kojoj dijeca uzrasta 5-12 godina uče mađarski, slovački, rumunjski, rusinski i slovenski

znanja i sposobnosti i značajno pridonijeti novoj integraciji. Drugi panel će se baviti fenomenom pripadanja zajednici, a treći novim medijskim konceptima. Ne bih pojedinačno navodila sudionike, jer je lista dugačka. Agenda događaja je dostupna na konferencijskom sajtu <http://conference.magjarszo.rs/program.html>. Ulaz je besplatan, s tim što je potrebno da se izvrši registracija, također preko sajta, jer je broj mjesta ograničen. Pozivam vaše čitatelje da sudjeluju u radu ove Konferencije, jer razmjenom ideja i suradnjom

MEDIJSKA NIŠA

Nataša Heror se bavi unaprjeđenjem rada medija na jezicima nacionalnih manjina.

Po obrazovanju profesorica filozofije kroz svoj rad se bavi fenomenima koji čine realnost u kojoj živimo sa željom da svojim doprinosom učini naše društvo boljim mjestom za život.

Majka je **Vladimira Hube** i **Sonje Šare Aradi**. Živi i radi u Novom Sadu.

jezik. U okviru ove manifestacije imamo i *Tjedan olimpizma* kada su nam u gostima vrhunski sportaši. Ove godine *Tjedan olimpizma* su otvorili potpredsjednik Olimpijskog odbora Srbije **Žarko Paspalj** i generalni tajnik Olimpijskog odbora Srbije **Đorđe Višacki**. Knjiga klipinga ove manifestacije broji 170 medijskih priloga. To su značajni koraci.

HR: O v o g o d i š n j a Regionalna konferencija promišlja temu društvene integracije u koju postavlja fenomen zajednice. Tko će sve sudjelovati i o kojim temama će se govoriti?

Predviđena su tri panela koja će iz različitih kutova promatrati aktualne događaje i potencijale ove medijske niše. Prvi panel se bavi šansom manjinskih medija za boljim pozicioniranjem u Novoj Europi. Migrantska kriza je promijenila i nadalje će mijenjati situaciju na našem kontinentu. Manjinski mediji imaju veliku šansu upotrijebiti svoja

imamo mogućnost kreirati nove poslovne i društvene kvalitete.

HR: Iz dosadašnjeg iskustva kako vidite poziciju manjinskih medija danas? Kakav je odnos šire zajednice, oglašivača prema manjinskim medijima?

Manjinski mediji s kojima surađujem su uključeni u strukovno udruženje izdavača, što Asocijacija medija Srbije jeste. Također, *Magyar Szó* je od ove godine u članstvu MIDAS-a (Europska asocijacija manjinskih dnevnih listova). Općenito, proaktivni stav je po meni ključ da se skrene pažnja na sebe i opredijele investicije u ovu medijsku nišu. Oglašavanje jeste investicija kompanije iz koje kompanija želi izaći s dobitkom. Manjinski mediji moraju znati vrjednovati svoju publiku i kvalitetno surađivati s kompanijama. *Heror Media Pont* kao medijska agencija upravo i radi na tom povezivanju.

HR: *Heror Media Pont* uz *Giacomelli*

medie je organizator i Akademije za menadžment medija. Koji su problemi s kojima se mediji suočavaju i kakvi su mogući putovi njihova razvoja?

Veliko je zadovoljstvo što smo 2015. pokrenuli Akademiju za menadžment medija s našim partnerima iz Slovenije. Promjene koje se događaju u medijskoj industriji su veoma agresivne, brze i nemaju milosti prema onima koji oklijevaju. Akademija je krojena za manjinske medije i omogućava kritičnu masu znanja, kako za direktore i urednike tako i za novinare, ljude koji vode marketing, tim za tiražu... Osim dvodnevnihi modula kroz koja se predavanja odvijaju, ima dosta analiza studija slučaja dobre i ne tako dobre prakse, in-house komunikacije s predavačima između modula iz kojih izlaze strategije kojima će se mediji u nastupajućem razdoblju baviti. Mediji posluju u vremenima kada više nema dileme na kojoj platformi treba biti. Treba biti svuda i u printu, i na onlineu i imati aplikaciju za mobitele i u realnom životu u realnom vremenu kao susjed od povjerenja. Nitko nije rekao da je lako, takav je to posao.

HR: Činjenica je da manjinski mediji ne mogu opstati bez potpore države, ali također i da različiti mediji na različite načine nastoje povećati prodaju među čitateljstvom ili prodaju oglasnog prostora. Kako vidite mogućnosti da manjinski mediji postanu privlačniji za čitatelje i oglašivače?

Tako što će organizirati inicijative, događaje u koje se čitatelji mogu uključiti, što će zagovarati poduzetništvo, zdrav odnos prema životu, što će biti nositelji kvalitetnih promjena u svojim zajednicama. Turizam i sport su svakako grane u kojima manjinski mediji imaju veliku šansu biti nositeljima pozitivnih promjena. Živimo i posluujemo u vrijeme interneta i praktično uspjeh je dostupan svakome. Treba postaviti ciljeve i krenuti u akciju.

HALLOWEEN KOD NAS

Imitiranje američkih fora

» Tradicionalno, djeca svih uzrasta, ali i odrasli, provode značajno vrijeme tražeći kostime (neki ih sami kreiraju) koje će prezentirati tog dana i noći. Kad padne mrak, djeca s roditeljima kreću obilaziti susjedstvo i tom prigodom kucaju na vrata kućanstava koja su ukrašena bundevama, kosturima, vješticama, i govore: *Trick or Treat*. Domaćini ih dočekuju spremni s činijom zapakiranih slatkiša, i tom prigodom im odaju komplimente na unikatnosti kostima i kompletnom izgledu. Djeca pune vreće slatkišima i obično završe noć s ogromnim tere-
tom. Sve škole i državni uredi imaju *Halloween* dekoraciju istaknutu tog dana. Svatko se tog dana ili pojavi u *Halloween* boji (narančasta/crna) ili obučen u vješticu, strašilo, ili neku drugu

prigodnu kreaciju. Svrha proslave *Halloweena* je odstraniti strah od duhova i zagrobnog života, predstaviti simbole smrti u oblicima koji će privući pažnju djece i biti izvor radosti i smjeha. Trudimo se ukasiti kuću s potmulim svjetlima, puštamo kreštave zvukove, okačimo lažne pauke i paučinu po zidovima da djeluje zastrašujuće, govori nam **Snežana Gabrić** kako je izgledao ovaj praznik u Kanadi.

AKULTURACIJA

A kako je proslavljen kod nas? Vrlo slično. Organizirani su brojni tulum pod maskama, škole su ukrašene bundevama i paucima, a čak mi je i nekoliko vještica zvonilo na vrata tu večer. O euforiji zbog Noći vještica i kako ona utječe na našu kulturu govori nam master sociologinja

Karolina Stantić: »Podatak da je ova 'svetkovina' stigla devedesetih godina XX. stoljeća na Balkan, govori u prilog dugogodišnjoj mogućnosti 'proširenja i zahvaćanja' mnogih, a ponajviše djece u osnovnim i srednjim školama. Nisu rijetka organiziranja raznoraznih maskenbala za djecu u ovu svrhu, gdje su nezostavni kostimi poput duhova, zombija, vještica, vampira, mumija i slično, kao i rezbarene bundeve te gledanje horor filmova i čitanje strašnih priča. Zabrinjavajuće je to da se ovaj, itekako, opasan 'praznik' djeci predstavlja kao samo još jedna manifestacija u kojoj se oni lijepo zabavljaju i druže, ne razmišljajući o njegovom stvarnom značenju. U današnjem duhovno obogaljenom svijetu vlada teška teološka nepismenost i bezbrižnost, pri čemu je lako uvjeriti

gotovo svakoga, uključujući i odgojno-obrazovne institucije, da je porijeklo ovakvih praznika beznačajno i da je *Halloween* samo obična, bezazlena zabava. Mediji ovdje igraju jednu od ključnih uloga, jer utječu da se zabava prihvata u neograničenim količinama, a budući da je prethodno 'neprofiltrirana' od stručnjaka, ona tako opravdava samu sebe iako nema ozbiljnije ciljeve i poruke.«

Je li u pitanju zabava ili »potrošačko izživljavanje«, prilikom usvajanja i svih drugih zapadnih običaja, kao što su npr. Dan zaljubljenih, kićenje božićnog drvca, bacanje bidermajera u svatovima i tome slično, Stantić ostavlja svakome da sam odluči.

»Ovaj kulturološki utjecaj Zapada pojednostavila bih frazom: imitiranje američkih fora

– to, nažalost, dolazi kao određena globalna kultura koja se nameće da se prihvati, ali na nama je da odlučimo želimo li to. Umjesto da njegujemo svoju kulturu i običaje, mi bez razmišljanja i iz velikog neznanja prihvaćamo tuđe. Stoga smatram da se ovdje može govoriti o jednoj vrsti akulturacije, kao trajnog procesa sačinjenog iz više faza: kontakt, komunikacija, vrjednovanje/procjenjivanje, potpuno ili djelimično prihvatanje ili odbacivanje, integracija i asimilacija. Budući da je u našem slučaju prevlađujući samo medijski i ekonomski utjecaj, a nadajući se da je to tek početni stupanj akulturacije, možda još ima nade za nas da se izbavimo iz 'ponora kultura' u koji upadamo.»

ZABAVITI MASU

Nastavnica srpskog jezika kao nematerinjeg, **Tanja Dulić** govori nam kako se proslavlja Noć vještica u Osnovnoj školi u Đurđinu:

»Neke kolegice prave s učenicima na satu likovne kulture i engleskog jezika obilježja karakteristična za Noć vještica i njima ukrašavaju učionicu. Imamo i maskenbal u školi, ali on nosi naziv *Listopadski maskenbal*, jer za njegov povod ne uzimamo Noć vještica nego želju djece da imaju maskenbal. Ranijih godina su se djeca isključivo maskirala u vještice i čudovišta, ali posljednjih godina bude baš zanimljivih maski. Učenici hrvatskih odjela su imali priliku ići na *Hrckov maskenbal* kada su bili niži razredi, a sada kada su u višim razredima, nemaju tu priliku, pa koriste prigodu, kao i ostali učenici, ići na *Listopadski maskenbal*. Pojedini roditelji ne dopuštaju svojoj djeci da dođu na taj tulum, jer misle da je za njega povod Noć vještica, iako nije tako. No, poštujemo odluku roditelja.»

Noć vještica se u nekim dijelovima svijeta slavi kao jedan od najdražih i najveselijih praznika, u nekim državama, poput Rusije je strogo zabranjen jer »negativno utječe na razvoj i socijalizaciju djece«, a mi i u ovome području balansiramo između Istoka i Zapada. Mnogi su objeručke prihvatili 31. listopada kao datum za dobar provod i smjeh, a dio se snažno odupire ovoj »halloweenizaciji« društva. Crkva je najglasnija u tome. Zašto?

»Zato što je cilj očito samo zabaviti masu, ali na jedan negativan način. Ljudi se žele zastrašiti gledajući horor filmove, prave se strašne maske... te je Crkva sam cilj ovoga procijenila negativnim za ljude i zaključila da to ne vodi ničemu dobrom. Noć vještica u sebi sadrži samo i jedino zlo. Mi želimo sa slavljem svetaca pokazati jednu drugu dimenziju: da je naša vjera pozvala na slavlje. Slavimo pobjedu koju su sveci uspjeli izboriti svojim životom i pokazali da nikada zlo nema pobjedu i ne trijumfira«, govori dr. vlč. **Marinko Stantić**.

J. Dulić Bako

ČETVRTI HOLLYWIN U SUBOTICI

Vrijeme nade

Večer uoči Svih svetih, u ponedjeljak, 31. listopada, u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici organiziran je četvrti *Hollywin*, odnosno Noć svetaca.

Hollywin ili »svetost pobjeđuje« program je u kojem se u duhovnom ozračju bdijenja upoznajemo sa životima svetaca Katoličke crkve. Nakon svete male Terezije, majke Terezije iz Kalkute i svetog Antuna ove godine mladi iz župe Marija Majka Crkve i glumci Dječjeg dramskog odjela *Bunjevačko kolo* priredili su predstavu o životu i utemeljitelju reda propovjednika sv. Dominika Guzmana. Dramski tekst za predstavu napisala je dominikanska sestra **Jana**, a režiju je uradila **Nevena Mlinko**.

Redovnici dominikanci i redovnice dominikanke, koje između ostalog djeluju i u Subotici, ove godine proslavljaju 800 godina od utemeljenja reda, te je to organizatorima bio dobar povod približavanja njihovom svjetonazoru, povijesti, učenju i posvećenom životu. O dominikanskom redu govorio je mladomisnik fra **Ivan Marijo Tomić** i časní brat **Ante Augustin Kazoti**. Fra Tomić pojasnio je da svaki

svetac vidi potrebe svoga vremena i u tom vremenu odgovara potrebama, odnosno Bog ga poziva da preko njega djeluje i na taj način promijeni svijet. Istaknuo je i da je dominikanski red dao veliki broj svetaca, kao što su sv. Dominik, sv. **Albert Veliki**, sv. **Toma Akvinski**, sv. **Katarina Sionska**... Fra Tomić svjedočio je i o svome pozivu.

»U svome životu sam vidio mnoge laži koje su mi prijetile, a Bog je istina, a istina je veritas. To je geslo našega reda. Kad sam osjetio poziv, prenio sam skelu, budući sam Bosanac, s prava na teologiju.« U duhovitom tonu nastavio je svoje svjedočanstvo i časní brat Kazoti:

»Zašto bijeli habit? Zašto dominikanci? Pa ljudi Božji, ja sam iz Splita, navijam za *Hajduk*! Trenutačno se ne mislim rediti za svećenika nego ostati časní brat. Časna braća u kući vode računa o svemu onome što svaka majka vodi računa u svojoj obitelji da bi naša subraća svećenici imali vremena pripremiti kvalitetnu propovijed i ispovijedati.«

Župnik Marije Majke Crkve, vlč. **Marinko Stantić** izrazio je zahvalu Bogu za mlade koje je dobio s novom župom u kojoj je župnik tek tri mjeseca. Također im je dao komplimente da im lijepo stoje odore koje su nosili u predstavi i da razmisle o svome pozivu.

Bio je ovo događaj iznimne posjećenosti, s obiljem smjeha, radosti i veselja, jer kao što je na samom početku voditeljica **Klara Dulić** rekla, nije ovo vrijeme tugovanja nego nade. Nade da ćemo se s našim najmilijima susresti na rajskoj adresi.

J. D. B.

Što za Vas znači blagdan Svi sveti?

LJUBICA SIMANOVIĆ,
Šid

Molim za njihove duše

Sve običaje vezane za ovaj blagdan usadila smi je moja pokojna baka još kada sam bila vrlo mala. Još od malih nogu znam da tih dana, kada je blagdan Svi sveti, trebam otići na groblje i zapaliti svijeće za moje preminule. Moja baka je jako rano izgubila jednu kćer i supruga i onda je često, a posebno na ovaj blagdan, posjećivala njihove grobove. A i ja zajedno s njom. Tako me je ona naučila svemu važnim što se mora uraditi u te dane, a tako je ostalo i danas. Sada sam izgubila i nju, tako da sada kada su Svi sveti posjećujem kako njen grob, tako i grobove moje tete i strica. Svi su oni sahranjeni ovdje u Šidu, jedino mi je djed pokopan u Kukujevcima. Ponekad odem i tamo na taj dan, a ako ne, onda zapalim svijeću na groblju i za njega. Meni su ti dani, Svi sveti i Dan mrtvih, iznimno važni i uvijek se nekako u to vrijeme prisjećam svojih najbližih koji nažalost nisu više sa mnom, kao i lijepih trenutaka provedenih s njima. Tih dana ništa ne radim, napose ne sa zemljom, i posvećena sam svim običajima vezanim za taj blagdan. Međutim, osobno smatram da se naših preminulih ne treba sjećati samo tih dana, posebice onih koji su nam bili dragi. Na groblje odlazim i onda kada osjetim potrebu zapaliti svijeću i nekako se uvijek poslije toga osjećam mnogo bolje. Za Svi svete, nekako posebno. Misli su mi tada stalno s mojim najmilijima kojih više nema, moje molitve također. Tako će biti uvijek. Jer ni bolest me tih dana ne može spriječiti da posjetim njihove grobove i pomolim se za njihovu dušu.

S. D.

EMA MRAČINA,
Sombor

Tužan i svečan dan

Svi sveti za mene su s jedne strane jedan tužan dan, jer se prisjećamo svih onih nama dragih kojih više nema, a s druge strane to je i jedan poseban, svečan dan. Otac mi je preminuo kada sam imala samo 14 godina, a djever prije tri godine. Bilo je još smrti dragih ljudi, pa su zato za mene Svi sveti prije svega tužan dan. Nekoliko dana prije Svih svetih obišli smo grobove naših preminulih i uredili ih. Na sam dan Svih svetih obilazimo ne samo sve preminule članove obitelji, već i druge pokojnike koje smo znali i palimo svijeće i kandila. Poseban je to doživljaj vidjeti navečer sve grobove koji su osvijetljeni i okićeni cvijećem. Djeluje ta slika nestvarno. Mislim da nema groba na kome ne gori barem jedna svijeća i na kome nema barem jedan buketić cvijeća. Obvezno je i da se svijeće upale na Velikom katoličkom groblju kod križa za sve koji su pokojni. Prigoda je to i da se sretnemo s članovima obitelji koje vidamo tek jednom ili dva puta na godinu. Svi sveti dan su koji se uvijek posebno štovao i obilježavao. Sjećam se da sam kao djevojčica s bakom išla ukrašavati grobove, koji su tada bili uglavnom od zemlje, bez današnjih mramornih spomenika. Ukrašavali su se vijencima od cvijeća. Nije tada bilo ovakvih krizantema i drugog cvijeća kao danas već smo nosili buketiće i vjenčiće od cvijeća koje smo imali i time ukrašavali grobove. Sada sam u mirovini pa je odlazak na groblje lak, ali nekada se baš na taj dan radilo prekovremeno, do kasno popodne, a kao đaci nismo mogli na taj dan izostajati iz škole.

Z. V.

SUZANA ŠTRICKI,
Hamburg, Njemačka

Korijeni su nam ipak ovdje

Svi sveti su za nas oduvijek bili, a tako su nas naučili i roditelji, dan kojega posvetimo onima koji su nam za svog života bili bliski, a i poslije smrti ostali su nam duboko u srcima. Prije nekoliko godina, pritisnuti nedaćama i vođeni željom za nekim normalnim životom, iselili smo se iz Sonte, skupa sa sinom **Robertom**. Danas živimo u Njemačkoj, u jednom mjestu nedaleko od Hamburga. Ondašnjem životu brzo smo se prilagodili. Jezik smo brzo svladali, uposleni smo svi troje, a prihodi nam dopuštaju život bez ekonomskih pritisaka kojima smo bili izloženi ovdje. U Sontu dolazimo jedanput godišnje na kratak odmor. Suprug i ja gledamo da se Svi sveti uklape u taj termin, sin zbog svojega bivšega društva namjerava doći za Božić i Novu godinu. Sada obilazimo grobove svih onih koji su nam nešto značili. Očenaš, lampion i cvijeće su jedino što im, uz naša lijepa sjećanja, možemo ostaviti. Nismo za neko kindurenje, za nas je ljepota vjere i sjećanja na pokojne upravo u jednostavnosti. U suštini, naše groblje je, u odnosu na mnoge u okolici lijepo, ukoliko se tako može reći. Odiše skromnošću, što je za nas i suština vjere. Nema puno kičeraja, nema puno megalomanski uređenih grobnica kojima živi samo pokazuju svoj nedostatak mjere u eksponiranju svojega bogatstva. Raduje me što je tako uredno, na svakom koraku se vidi da je održavano. Lijepo su uređena i grobna mjesta, ali i cijeli prostor, od ulaza, do žičane ograde. Nadam se da je tako kroz cijelu godinu, da nije ovako uređeno samo za ovaj dan.

I. A.

**RAZGOVOR POVODOM MJESECA
BORBE PROTIV OVISNOSTI:**
**DR. NADA KOSIĆ BIBIĆ, NAČELNICA CENTRA
ZA PROMOCIJU ZDRAVLJA**

Preventivni rad s mladima

ali postoji i mnogo ilegalnih supstancija koje se konzumiraju, poznatijih pod zajedničkim imenom droge. Posljednjih desetak godina, razvojem moderne tehnologije (internet, mobilni telefoni) u žižu interesiranja su izbile i tzv. nekemijske ovisnosti, odnosno određeni oblici ponašanja koji izazivaju kompulzivno ponašanje – adikciju. Neke od njih, poput kockanja, su već uvrštene u klasifikaciju ovisničkih bolesti.

Koje su potencijalno najrizičnije skupine osoba kojima prijeti bolest ovisnosti?

Osim mladih osoba, kategoriji ugroženih pripadaju i svi radno sposobni ljudi koji zbog zahtjeva i karaktera svog posla često rabe alkohol i duhan, kao sredstva borbe protiv svojih problema. Ali, isto tako i grupe starijih, usamljenih osoba u ovo jesensko doba često spadaju u vulnerabilnu skupinu ugroženih i zna rabiti ove supstancije.

Konzumiranje alkohola je na našim prostorima univerzalno prihvaćeno kao sredstvo koje razveseljava i neutralizira tugu, a tradicionalistički pristup forsira njegovu konzumaciju prilikom brojnih svečanih, obiteljskih trenutaka.

Uvjetuje li dostupnost alkohola i duhana znatno lakši put prema ovisnosti?

Naš zakon je po pitanju navedenih legalnih psihoaktivnih supstancija široko liberalan i daje otvorenu mogućnost i dostupnost njihove nabave. Opće je poznato da tko god dođe kupiti neki od ovih proizvoda, bez obzira na godine, ima tu mogućnost jer rijetko koji prodavač će upitati i kontrolirati godine onoga tko kupuje. Iako imamo zakon koji zabranjuje kupovi-

nu istih supstancija mladima od 18 godina. Konačno, cijene alkohola i duhana su još uvijek široko pristupačne i kao takve ne predstavljaju prepreku mladim osoba da dođu do njih, nerijetko trošeći novac namijenjen primjerice užini.

Na koji način se naše društvo može oduprijeti ovom sve raširenijem problemu?

Prije svih primjerom koji se prakticira na Zapadu, gdje nigdje u blizini škola nema trgovina i kioska u kojima se prodaju alkohol i slične stvari, te da u samom školskom okruženju ne bude niti kladionica i drugih objekata slične namjene koje bi mogle izazvati ovisnost.

Tema je zbilja široka, ali koliko je nužna uloga obitelji kao osnovne jedinice društva iz koje potječe primarni odgojni primjer, ali i brojni negativni primjeri ovisnosti?

Obitelj predstavlja osnovnu jezgru u kojem mladi odrastajući praktično preuzimaju obrazac budućeg ponašanja. Ukoliko se u obitelji njeguje nepoželjan stav prema konzumiranju psihoaktivnih supstancija, onda mladi imaju pozitivan odnos prema njihovoj štetnosti. U protivnom mladi samo slijede primjer svojih roditelja, postajući vremenom i sami ovisnici.

Što će biti u fokusu djelovanja Centra za promociju zdravlja tijekom ovoga mjeseca?

Fokusirat ćemo se prije svega na preventivni rad s mladima kako bi im se ukazalo na koji način ovi oblici ponašanja i prekomjerna uporaba nekih od ovih suvremenih tehnologija može kod njih stvoriti ovisnost. Mladi trebaju stjecati određene vještine donošenja odluka i odgovornog sazrijevanja, jer je to vrijeme tjelesnih i mentalnih promjena kroz koje oni prolaze i stjecanja određenog sustava vrijednosti. Upravo tu je ključno i važno kvalitetno edukativno raditi s mladima kako bi izabrali prve vrijednosti koje će im biti od koristi u cijelom kasnijem životu. Planirane su brojne akcije po školama, kao i intenzivna kampanja putem medija, sve u cilju preveniranja potencijalnog razvijanja buduće ovisnosti.

Dražen Prčić

Mjesec studeni je u kalendaru aktivnosti Centra za promociju zdravlja tradicionalno posvećen prevenciji svih bolesti ovisnosti. Naša sugovornica, načelnica Centra dr. **Nada Kosić Bibić** ukazala je na nekoliko važnih pitanja u svezi sve akutnijeg problema raznolikih vrsta ovisnosti koje su postale gotovo neizostavan dio naše svakodnevice.

Što su to bolesti ovisnosti i na koji način se ispoljavaju?

Kada govorimo o bolestima ovisnosti, onda svakako moramo istaknuti kako postoje različite vrste psihoaktivnih supstanci, odnosno kemijskih jedinjenja koje imaju osobnost izazivanja adikcije, tj. ovisnosti. Najpoznatije i najraširenije supstancije su duhan i alkohol, posve legalne i dostupne cjelokupnoj svjetskoj populaciji,

Ljepota koja traje

NEKAD
i
SAD

Na staroj razglednici još jedan lijepi, topli prikaz Subotice u davnim vremenima: mnogo slikana Raichlova palača, danas prostor Suvremene galerije. Raslinje na snimku iz prošlosti je nisko, te se pred očima promatrača otkriva romantična slika raskošne palače, čiji je tvorac i prvi vlasnik doživio bankrot, unatoč arhitektonskim djelima koje je stvorio. Objekt je najvećim dijelom ostao u izvornom obliku i nezaobilazna je atrakcija u turističkim posjetima našem gradu. Fasada palače ukrašena je mnoštvom keramičkih detalja iz Žolnaijeve tvornice u Pečuhu. Za dekoraciju ove jednokatne zgrade korišteni su i vitraji. Smatra se remek djelom arhitekture na prekretnici iz devetnaestog u dvadeseto stoljeće.

Objekt na elitnom urbanom prostoru preko puta parka i s okruženjem tada novih palača izgrađen je 1904. godine, s pažljivo i funkcionalno planiranim prostorom. Ipak, obitelj je kratko uživala u svom lijepom zdanju; **Raichl** je bankrotirao četiri godine kasnije i preselio u Segedin, a palača je prodana na dražbi. Vlasnik objekta postao je **József Hartmann**, potom apotekar **Emil Schosberger**. Od 1948. ovdje je postavka Gradskog muzeja, a od 1970. godine galerija Likovnog susreta.

K. K.

Kontinuitet

Svaki polis, grad ima i svoj nekropolis, grad mrtvih. Neki pesimistički nastrojeni istraživači povijesti gradova, napose nakon razarajućih svjetskih ratova, smatraju da će posljednja faza razvoja ljudske civilizacije biti nekropolis, to jest da će čovječanstvo uništiti samo sebe. Zasad za ovaj scenarij, osim atomske i hidrogenske bombe, ljudima stoji na raspolaganju kao najveća prijetnja uništenje životnog okoliša. Drugi pak misle da će liberalni kapitalizam uništiti civilizaciju, neki suvremeni mislioci plaše se prenapučenosti planeta i nedostatka hrane itd. Drugim riječima, pesimistični pogledi na budućnost našeg planeta i danas su aktualni i bit će do vijeka, dok ima ljudi. Naprosto život i smrt čine jedinstvo, ne ide jedno bez drugoga, i tu bih i završio filozofiranje na ovu temu.

DOM I SPOMENIK

Od kada postoji homo sapiens, postoji određen odnos i prema smrti. Arheolozi su u špiljama pronašli skelete neandertalaca pokrivene peludom i na temelju toga su zaključili da su trupla suplemenici pokrivali cvijećem i zelenilom. U našoj srednjoeuropskoj kulturi uobičajeno je da prvog ili drugog studenoga odlazimo na groblja, da makar jednim cvijetom ili paljenjem svijeće odamo poštovanje svojim pretcima. Ovog puta neću se baviti običajima vezanim za mrtve, to je stvar prije svega etnologije. Kao arhitektu koji se bavi i poviješću arhitekture uvijek me je interesirao sam čin građenja. Ali i građevine »umiru« zbog nebrige ili namjernog uništenja. No da ostanemo kod građenja. Neki teoretičari smatraju da arhitektura ima dva arhetipa, dva osnovna oblika. Prvi oblik su

nazvali aedicula što označava dom, kuću, sklonište, a drugi vid graditeljstva dobio je ime trilit, doslovce tri kamena. Tu se podrazumijeva građenje raznih uglavnom spomenika, kulnog mjesta. Tu spadaju i nadgrobne građevine.

GROMILE, KURGANI...

U stručnoj, prije svega arheološkoj literaturi, pojedine kulture opisuju se i kroz načine sahranjivanja mrtvih. Postoje tri osnovna načina sahranjivanja: u tlo (u neku raku), spaljivanjem tijela ili mumifikacijom. Specifičnim »sahranjivanjem« se smatra izlaganje tijela pokojnika divljim životinjama ili pticama. Današnji najčešći oblik sahranjivanja za naša područja uglavnom spada u red sahranjivanja pod humkama. Ovakvi grobovi mogu biti pojedinačni

Crkvice građena na gromili

ili grupni. Nad grobovima značajnih članova zajednice obično su podignute i veće humke. Ove humke se nalaze u različitim dijelovima Euroazije i zovu se i različitim imenima: u dijelu Hrvatske i BiH g(r)omilama, na stepskim područjima kurganima, ili u ostalim dijelovima Europe tumulima. Ovaj vid pokapanja mrtvih star je oko četiri milenija i potječe iz doba enolita (XX. – XVIII. st. p.n.e.).

Kalvarija u Kanjiži

Kurgani, kakvih ima i kod nas u Vojvodini, ime su dobili po tursko-ruskom nazivu, što doslovce znači humka. Konstrukcija ovakvih grobova je sljedeća: iskopa se grobnica u zemlji, zidovi se ojačaju daskama, gredama ili kamenjem. Pokojnik se polaže u ovu »kuću«, zatim se iznad ove »prostorije« izgradi horizontalni ili kosi dvovodni krov kao kod kuća za stanovanje, na ovo se sipa iskopana zemlja, kamenje i tako grob dobije oblik humke, koji se naknadno i povisuju donošenjem dodatnog materijala.

također koristili ilirske gromile, čak i nakon primanja kršćanstva služile su za gradnju, primjerice, crkve.

TAJNOVITA HUMKA

Odmah da napomenemo: kod nas kurgani uopće nisu temeljito istraživani, a samo na teritoriju općine Subotica prije stotinjak godina postojalo je oko 65 ovakvih građevina. Danas se mogu razaznati tragovi samo njih devet. Uništili su ih poljoprivredni radovi, žed za oranicom. U susjednoj općini Kanjiži postoji nekoliko relativno očuvanih kurgana, na jednom je izgrađena kalvarija. Pokraj Ludoškog jezera, na ulazu u selo Nosa, postoji jedna veća humka nazvana Hinga. Na ovoj lokaciji su u više navrata otkopavali srednjovjekovno groblje koje je korišteno od XI. do XV. stoljeća (132 groba). Za vrijeme II. svjetskog rata na vrhu je bio izgrađen betonski bunker, koji je uništio eventualno postojeću crkvu. Groblje nije otkopano do kraja, te nisu obavljana i ostala istraživanja, npr. podužno presijecanje humke, te zasad ne znamo je li Hinga prirodno ili umjetno uzvišenje. Možda je on pravi kurgan i krije grob nekog vođe više klanova koji su dokazano živjeli pored jezera. Zasad ovdje postoji neki kontinuitet života. Zato se pitam što će biti sudbina grobova naših predaka? Naše je da ih uredno posjećujemo, bar jednom godišnje, a poslije nas..?

IZBORNI PREDMET HRVATSKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Hrvatski se »ne prima« u Somboru

U Gradu Somboru i njegovih 15 sela ima 7.070. Hrvata, a u samom gradu više od tri tisuće, ali usprkos tim brojkama u Somboru nema hrvatskog jezika kao izbornog predmeta
* Posljednja anketa je porazna – samo su se tri učenika u gradskim školama izjasnila za ovaj izborni predmet

Kristina Vuković majka je učenice prvog razreda osnovne škole. I ona je kao i svi ostali roditelji dobila anketni listić s mogućnošću izjašnjavanja za izborni predmet materinski jezik s elementima nacionalne kulture, a to su u slučaju Sombora mađarski, hrvatski i romski jezik i bunjevački govor. »Nismo se opredijelili za hrvatski jezik, a jedini razlog je preopterećenost školskim gradivom. Kći nam ide na vjeronauk i vjeronaučno gradivo je na hrvatskom jeziku. Uz to u našoj kući se redovito prate hrvatski TV programi tako da joj hrvatski nije strani jezik. Ukoliko u višim razredima pokaže želju da pohađa izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture imat će našu potporu«, kaže majka Kristina.

Ako je suditi po broju djece koja su se izjasnila za izborni predmet hrvatski jezik

s elementima nacionalne kulture slično razmišljaju i drugi roditelji.

ANKETA

To potkrepljuju konkretni podaci iz Školske uprave Sombor u koju su pristigli anketni listići iz škola putem kojih su se roditelji izjašnjavali o tome žele li da njihova djeca pohađaju izborni predmet materinski jezik s elementima nacionalne kulture. Za izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izjasnili su se učenici u Beregu, Monoštoru, Doroslovu i Somboru. Ukupno 82 učenika, ali kada je riječ o samom gradu samo su tri učenika.

»Za mađarski jezik opredijelili su se i đaci koji nisu mađarske nacionalnosti, jer smatraju da će im znanje mađarskog jezika

Tabela: Broj učenika koji su se izjasnili za izborni predmet materinski govor s elementima nacionalne kulture na području Grada Sombora

Jezik	Ukupan br. učenika (grad i sela)	Br. učenika Sombor
Mađarski	148	45
Hrvatski	82	3
Romski	5	5
Bunjevački govor	3	3

Izvor: Školska uprava Sombor

koristiti u komunikaciji s okolinom ili na neki drugi način. Kada je riječ o hrvatskom jeziku i bunjevačkom govoru, postoji velika sličnost sa srpskim jezikom, pa bi to mogao biti jedan od razloga slabijeg interesa za hrvatski jezik, dok se s onim drugim dijelom, odnosno nacionalnom kulturom, đaci upoznaju u udrugama ili na neki drugi način«, kaže načelnik Školske uprave Sombor **Borislav Staničkov**.

Hoće li slično biti i glede fakultativnog pohađanja hrvatskog jezika u Školskoj upravi nisu nam mogli odgovoriti, jer ti anketni listići još nisu obrađeni, ali Staničkov drži da je to dobar način da đaci uče svoj materinski jezik i upoznaju se s nacionalnom kulturom.

»Tamo gdje nije bilo dovoljno đaka da se formiraju grupe za redovitu nastavu kampovi koje planiramo organizirati prilika su za izučavanje jezika, običaja i tradicije. To je dobar prijedlog Ministarstva prosvjete i ove školske godine treba krenuti i realizacija. Mi se nadamo da će Sombor biti domaćin jednog od tih kampova, prije svega za hrvatski jezik«, kaže Staničkov.

NEUSPJELI POKUŠAJ

Iako godinama u Somboru ima tek po nekoliko učenika zainteresiranih za hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, što je nedovoljno za formiranje grupe za ovaj izborni predmet, u Somboru je prije desetak godina organizirana nastava i to u gradskoj Osnovnoj školi *Bratstvo-jedinstvo*, zahvaljujući ponajviše angažmanu **Marije Šeremešić**.

»Znam da sam razgovore vodila s tri načelnika Školske uprave za obrazovanje grada Sombora, jer su se baš u tom razdoblju događale smjene u Školskoj upravi. Sjećam se da je razgovor vođen s **Marijom Vučković** i **Gradimirom Markovićem** i mislim

da je za njegovog vremena i uvedena nastava, ali ne kao izborni predmet, već fakultativno. Jedino sam to uspjela postići. U tom razdoblju ravnateljica škole je bila **Andelka Brajović**, koja je smatrala da bi se razgovori oko ovog izbornog predmeta trebali voditi i s predstavnicima hrvatskih institucija. Odazvali su se pozivu tadašnji dužnosnici HNV-a i tada je postignut dogovor da se HNV uključi u nastojanja da hrvatski bude izborni predmet, ali se nakon tog razgovora ništa nije uradilo«, prisjeća se tog razdoblja Šeremešić.

Nakon prvog anketiranja za hrvatski jezik bilo je zainteresirano 12 učenika, ali je kasnije broj opao na osam.

»Profesorica **Monika Vekonj**, koja se za ovu nastavu pripremala na seminarima u Hrvatskoj, nikada nije dobila nikakvu plaću za svoj, mislim, četverogodišnji rad, nije imala program rada već smo se sami dogovarali kako bi trebala izgledati nastava. Roditelji koji su bili članovi *Nazora* nisu bili zainteresirani upisati djecu na ovaj predmet, pravdanje na moj upit bilo je da je nezgodno zbog putovanja. Nastava se ugasila jer su svi digli ruke od toga, od HNV-a, pa do roditelja i onih koji su u Somboru predstavljali hrvatske institucije«, kaže Šeremešić.

Nastave na hrvatskom u samom Somboru nema već šest-sedam godina. Roditelji se prilikom izbora izvannastavnih i dodatnih aktivnosti opredjeljuju za ono što će njihovoj djeci najviše koristiti u nastavku školovanja, pa primjerice između hrvatskog i informatike biraju informatiku. Izostali su i naponi hrvatske zajednice u Somboru da nešto uradi na uvođenju hrvatskog jezika u neku od somborskih škola. Tako gradu u kome na papiru (prema službenom popisu) ima više od tri tisuće Hrvata samo troje djece želi izučavati svoj materinski jezik.

Z. V.

TJEDAN U BAČKOJ

O ribi je riječ

Krenule su ovih dana po Somboru pojačane inspekcijske kontrole, što poreznika, što inspekcije rada. Rezultat te pojačane kontrole, u samo nekoliko dana, je 20 radnika zatečenih u radu na crno, prekršajne prijave koje je zbog toga »zaradilo« pet poslodavaca i nekoliko zatvorenih proizvodnih pogona i trgovina.

Jesu li to ovi državni službenici odlučili malo više se posvetiti svom poslu ili su se osjećali prozivanim od strane ministra za sve, pa su odlučili napustiti svoje urede i bez pardona krenuti u uvođenje reda? Svejedno što je razlog, ali ovih dana rezultati njihovog rada vidljivi su. Reći će netko, pa bilo je i vrijeme stati na kraj onim koji zapošljavaju radnike na crno i onima koji će vam za kupljenu robu uzeti novac, a da vam za to ne daju fiskalni račun. Da se ne lažemo: svatko od nas zna barem nekoliko ljudi koji rade na crno i svatko od nas svakog dana uđe barem u jednu trgovinu ili pekaru gdje nemaju običaj izdavanja fiskalnog računa. To što je netko pristao raditi bez prijave, plaćenog staža i doprinosa njegov je problem ili bolje reći muka, jer kako se drugačije može nazvati to što smo primorani i na takve uvjete rada i na ucjene poslodavaca. To što nas trgovci prave magarcima, kada kao slučajno zaborave kroz kasu registrirati ono što su nam prodali, a mi se snеbivamo opomenuti ih za ono što jest njihova obveza jest i nije naš problem. A i u jednom i u drugom slučaju nismo mi ti koji trebaju to rješavati, već oni kojima je to posao i koji su na kraju krajeva našim novcima i plaćeni za to.

Iskreno, podsjetilo me je ovo na 90-te godine i vrijeme kada su se cigarete umjesto na kioscima kupovale na ulici, a gorivo umjesto na crpkama u šupama i pokraj ceste. Bilo je i tada pojačanih kontrola, zapljena robe, ali tko je nastradao? Pa ti s ulice i ceste, dok su istovremeno cisterne i šleperi prolazili pored slijepe inspekcije, carine i druge kontrole, a pojedinci zgrtali milijune. U čvrstoj valuti. Samo da i sada ne bude tako. Znam neki će sada reći pa tebi ništa nije dobro. Nije dobro kada nema kontrole i kažnjavanja, nije dobro kada ima, pa što više hoćeš? E pa hoću da se, da parafriziram poznatu izreku, riba čisti od glave, a ne od repa. Onda bi i ovi na repu vidjeli da se zaista uvodi red i da su zakoni i obveze isti za sve (bili oni državni dužnosnici, članovi stranaka ili obični građani), pa bi se drugačije i ponašali. Valjda neki uređeni sustav upravo to i podrazumijeva. Ili sam ja u krivu?

Z. V.

FESTIVAL VELIKIH TAMBURAŠKIH ORKESTARA VOJVODINE U RUMI

Tamburaši imaju što pokazati

Na 25. Festivalu je sudjelovalo sedam tamburaških orkestara

Ruma je i ove godine, 25. put zaredom, bila domaćin Festivala tamburaških orkestara Vojvodine, na kojem je u nedjelju, 30. listopada, u Kulturnom centru sudjelovalo sedam tamburaških orkestara.

DUGA TRADICIJA

Od 1964. godine kada je prvi puta organiziran Festival tamburaških orkestara u Rumi redovito na svakom festivalu sudjeluje i Veliki tamburaški

orkestar HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume:

»Te 1964. u Rumi je prvi put održan Festival amaterskih društava Vojvodine, koji je poslije prerastao u Festival tamburaških orkestara Srbije, odnosno od prošle godine u međunarodni festival. U početku Festival je bio natjecateljskog karaktera, a unazad nekoliko godine prakticiramo da svake druge godine bude revijalni«, kaže dirigent VTO-a *Matija Gubec Josip Jurca*.

»Mi tamburaši više volimo

kada je Festival revijalni. Daleko smo opušteniji i bolje se svira nego kad se natječemo. Na revijalnom festivalu sudjeluju i profesionalni i amaterski orkestri, te je teško izvagati i izmjeriti tko je svirao bolje. Moj je prijedlog da Festival trajno prijeđe u revijalni, jer smatram da bi tada bilo više sudionika«, tvrdi Jurca.

U stalnom sastavu stručnog žirija je i profesor i skladatelj **Slobodan Atanacković** koji, kako kaže, ne propušta priliku doći u Rumu slušati orkestre koji

s ljubavlju njeguju tradiciju tamburaškog muziciranja:

»Na revijalne festivale uglavnom dođu oni orkestri koji zaista imaju što pokazati i koji ne teže samo odličjima, plaketama i visokim plasmanima nego uživaju u glazbi. Zato ja više volim doći na festivale manifestacijskog karaktera. Čini mi se da se na ovakvim festivalima ostvaruje ravnoteža između mogućnosti i izabranog programa i zato se postižu ne mogu kazati veći, ali svakako ljepši efekti«.

NAJMLAĐI U RANGU ISKUSNIJIH

Ove godine osim dječjeg tamburaškog orkestra *Tamburatorijum* iz Pančeva, prvi puta na Festivalu, svojim kompozicijama predstavili su se i mladi tamburaši GTO-a *Branko Radičević* i orkestar OMŠ-a *Toša Andrejević* iz Rume:

»Kao domaćinima pripala nam je čast da otvorimo ovaj festival koji ima dugu tradiciju u našem gradu. Bio je veliki izazov predstaviti se na ovakvom festivalu, napose učenicima muzičke škole ali i pomlatku, jer je ovo bio jedan od prvih nastupa iznimno važnih za njihov početak i za njihovo dalje napredovanje. U našem gradu je velika zainteresiranost za tamburu. Na moje veliko zadovoljstvo i poslije završetka osnovne muzičke škole veliki broj njih se odlučuje svirati u velikom tamburaškom orkestru. Uz naporan rad, njihovu volju i ljubav prema tamburi, sigurna sam da će uskoro uspjeti dostići nivo muziciranja koji ostvaruju veliki tamburaški orkestri«, istakla je dirigentica **Smiljana Jančić**.

Redovni gosti Festivala u Rumi su i članovi Subotičkog tamburaškog orkestra:

»S velikim zadovoljstvom dolazimo ovdje, jer nas vezuje ljubav prema tamburi. Smatram da je iznimno važno da se njeguje tamburaška glazba, da se održavaju ovakvi festivali i drago mi je što uspijevamo u tomu, usprkos ponekad i teškoj situaciji«, kaže **Nikola Teskera** iz Subotice.

POTPORA GRADA

Festival je održan pod pokroviteljstvom općine Rume:

»Za nas u Rumi je iznimno važno što se Festival već 25 godina održava u našem gradu. Prije svega zato što u Rumi postoje tri velika tamburaška orkestra i što ovaj grad ima publiku koja razumije, poznaje i voli tamburašku muziku. Mi se nadamo da će festivali idućih godina biti na još većoj razini, s većim brojem sudionika«, rekao je predsjednik SO Ruma **Steva Kovačević**.

Suzana Darabašić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONESENOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA

SUGLASNOST NA STUDIJ PROCJENE

UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 21. 10. 2016. godine nositelju projekta *TELENOR DOO* Novi Beograd, Omladinskih brigada br. 90, je dana suglasnost na studij o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije *SUBOTICA 24*, na katastarskoj parceli 6097/1 KO Donji grad, ulice: Đure Đakovića br. 1 (46.099648°, 19.668901°).

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/IV-08-501-256-2016.pdf

TJEDAN U SRIJEMU

Prekogranične suradnje

Zajednički projekti u okviru prekograničnih suradnji sve su češći u posljednje vrijeme u gradovima u Srijemu. Kao osnovni cilj navodi se povećanje razmjene roba i usluga, ali i dogovora oko rada na budućim zajedničkim projektima. Temeljem dugogodišnje dobre suradnje Srijemske privredne komore i Županijske komore Pula, organiziran je nastup na Sajmu brodske opreme *Pula Boat fair*, na kom je, predvođena Srijemskom privrednom komorom, bila delegacija srijemskih gospodarstvenika i predstavnici lokalnih samouprava. U sklopu delegacije iz Srijema bili su predstavnici općina Indija i Stara Pazova, predstavnici Turističke organizacije Srijemska Mitrovica i gospodarstvenici iz Srijema. Vojvodinu i Istru veže dugogodišnja suradnja i mnoge sličnosti, a istaknut je veliki značaj učinjenog na ravnopravnosti spolova i međunarodnoj suradnji s Vojvodinom.

Drugi dan Sajma obilježili su poslovni susreti na kojima su prisustvovali gospodarstvenici iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije, Grčke i Albanije. Ovi poslovni susreti su omogućili povezivanje poduzeća iz različitih zemalja koje posluju u istom sektoru s ciljem predstavljanja i otkrivanja novih proizvoda i usluga i istraživanja novih mogućnosti, kako bi pronašli nove potencijalne klijente i dobavljače i partnere za zajedničko ulaganje ili inovativne projekte. Kako ističu srijemski privrednici i do sada su imali odličnu suradnju s mnogim ustanovama i organizacijama u Istri, dodajući da poslije ovih gospodarskih susreta očekuju širenje poslovne suradnje i kreiranje zajedničkih projekata. U okviru IPA prekograničnog programa Hrvatske i Srbije prošloga je tjedna u Srijemskoj Mitrovici održana uvodna konferencija povodom početka provođenja projekta o poboljšanju kvalitete života za marginizirane grupe. Partneri na projektu su Crveni križ Srijemska Mitrovica i Udruga osoba s invaliditetom *Bubamara* iz Vinkovaca. Glavni cilj projekta jeste da se podrži nastojanje oporavka poplavljenih područja u svrhu povećanja tehničkih kapaciteta subjekata prekograničnog područja, kako bi efikasno i spremno odgovorili na moguće hitne situacije. Kroz projekt bi se trebala nabaviti pristupna kombi vozila za evakuiranje osoba s invaliditetom u slučaju izvanrednih situacija, kao i veliki čamci koji su bili odlično sredstvo za spašavanje osoba s invaliditetom. Ukupna vrijednost projekta je 700.000 eura, a bit će realiziran tijekom 18 mjeseci.

S. D.

MUZEJ VUČEDOLSKKE KULTURE U VUKOVARU

Iz trećeg tisućljeća prije Krista

Šećući kroz 19 prostorija muzeja, možemo s uživanjem propratiti razvoj civilizacije i kulture prvih naseljavanja 6000 godine p.n.e. prije Krista koja je u svom vrhuncu pokrivala 14 današnjih europskih država

A sfaltna cesta od Vukovara prema Iloku, koja nizvodno prati tok Dunava na izlasku iz grada dovest će vas do odvojka za Vučedol, arheološko nalazište svjetskog značenja. Za muzej u Vukovaru tvrdi se da je jedinstveni muzej u svijetu jer je posvećen jednoj kulturnoj pojavi iz trećeg tisućljeća prije Krista, a još važnije je da je uklopljen u kulturni krajolik

i nije ga devastirao, nego ga je obogatio muzejskom zgradom. Zgrada je ukopana ispod vučedolskog naselja i ona je šetnica kroz postavu muzeja koji je vrlo atraktivan i koji kroz 19 prostorija pokazuje važnu civilizacijsku razinu koju su Vučedolci dosegli. Muzej je i šetnica kroz dio prirodnog okoliša koji se nalazi u prekrasnom prostoru nadomak Dunava koji će u buduć-

nosti biti obogaćen sadržajima arheološkog parka. U muzeju je svaka prostorija tematski obrađena, a teme su geološki položaj Vučedola, nastanak kulture, dolazak Indoeuropljana, stočarstvo, zemljoradnja, lov i ribolov, naselje, vučedolska kuća, tkanje i odjeća, zanati i obuća, metalurgija, keramika, horizont, kalendar, grobovi, Vučedolac, religija, nasljednici i nastanak Muzeja.

VUČEDOLSKA GOLUBICA

Do sada je Muzej vučedolske kulture u Vukovaru, vidjelo 80 000 posjetitelja što je uposljenima iznimno važno kako bi, Srijem kao regija, postao prepoznatljiv kao nositelj kulturne i bogate prirodne baštine: »Čitav identitet muzeja zapravo je tamna crna boja koja se generalizirala iz vučedolske

keramike koja je crno glačana, polirana, sa sjajnim površinama i koja zapravo u svom rovašnom ukrasu ima bijelu inkrostaciju koja je piktografsko pismo gdje je čitav niz posuda s prekrasnim porukama koje nam Vučedolac ostavlja. Svaka treća crta je crvene boje. To su hemafitske boje koje se impliciraju na ukrasima, a zapravo sam logo muzeja je generiran iz najpoznatijih posuda koja je u javnosti poznata kao vučedolska golubica«, ističe **Mirela Hotinec** arheologinja i ravnateljica Muzeja. »Najpoznatija keramička posuda je Vučedolska golubica, kulna posuda u obliku ptice, koja je pronađena 1938. godine na lokalitetu Gradca. Vučedolska golubica postala je najprepoznatljiviji simbol

grada Vukovara, koja je imala kulturnu namjenu kao kadionica. Posuda, vučedolska golubica tamne je boje ukrašena bijelim inkrustacijom (mašnice, ogrlica, niz valovitih i cik-cak crta na krilima u urezanom ukrasu i ornamentu nastalom žigosanim ubađanjem. Vukovarci je smatraju simbolom mira te kuda god da pođu kao poklon nose vučedolsku golubicu, kojoj se ne zna ni broj izrađenih kopija. Najnovija interpretacija prof. dr. **Aleksandra Durmana** koji je od 1984. godine vodio sustavno arheološko istraživanje u Vučedolu, tumači se kao ptica koja je zapravo jarebica. Dakle, ptica koja je zapravo služila u ritualu koji se odvijao na metalurškom i kulturnom središtu«, kaže Hotinec.

LOKALITET NASELJEN S VIŠE KULTURA

Zbog svog geostrateškog položaja Vučedol je bio mjesto stalnog naseljavanja, zbog blizine tekuće vode, plodnih polja i položaja prikladnog za obradu: »Danas je na planetu preko 7 milijardu stanovnika, od kojih barem 5 milijardi govori indoeuropskim jezicima. Indoeuropljani su kao takvi po prvi puta jasno definirani u okviru vučedolske kulture. Dakle, to je definitivno indoeuropska populacija koja je na ove prostore stigla nešto ranije, u četvrtom tisućljeću prije Krista i koja se iskazala u vučedolskoj kulturi. Tu tradiciju i danas vidimo i u standardima koje su dosegli. Od načina stanovanja, do svih ostalih stvari koje posjetitelji mogu vidjeti u muzeju«.

Istraživanja su pokazala da je ovaj lokalitet bio naseljen s više kultura: starčevačkom, bedenskom i vučedolskom. Najvrjednije i najzanimljivije u vučedolskoj kulturi je prekrasna keramika. Posude su izrađivane za običnu uporabu i za posebne prilike, a posjetiteljima izaziva posebnu pažnju savršenim skladom oblika i smještaja ukrasa. A što je sve što možete vidjeti i naučiti ukoliko se odlučite posjetiti ovaj muzej? Svakako je to prva indoeuropska vučedolska kuća – košara, najstarija prapovijesna kola na 4 kotača, najstariji indoeuropski kalendar, prapovijesna ljevaonica u kojoj su se odvijale prve serijske proizvodnje metala, prva proizvodnja prve bronce na svijetu, prva poznata pila na svijetu nastala u okviru vučedolske kulture, bogatstvo oblika i ukrasa vučedolske keramike od šalice do amfore, jama in situ u kojoj je pronađena golubica-jarebica, ritualni ukopi – grobovi u kojem se očitava najstariji točno utvrđeni datum u prapovijesti, ritualni ukop jelena... Šećući kroz 19 prostorija muzeja, možemo s uživanjem pratiti razvoj civilizacije i kulture prvih naseljavanja 6000 godine p.n.e. prije Krista koja je u svom vrhuncu pokrivala 14 današnjih europskih država: Češku, Slovačku, Austriju, Mađarsku, Rumunjsku, Sloveniju, Italiju, Hrvatsku, B i H, Srbiju, Crnu Goru, Kosovo, Albaniju, a jedno je naselje registrirano i u Grčkoj.

S. Darabašić

Objavljen roman Siniše Božulića

NOVI SAD – U nakladi novosadskog *Prometeja*, nedavno je objavljen roman *Rat prvi, drugi, treći...* autora **Siniše Božulića**, piše portal www.hnl.org.rs. Recenzent knjige je mr. **Pavel Domonji**. »Polivalentni roman *Rat prvi, drugi, treći...*, Siniše Božulića jedan je od rijetkih romana s ratnom tematikom, iz novije naše povijesti, koji zaslužuje posebnu pažnju naše čitateljske javnosti, jer ima potrebnu koherenciju, jasnu strukturu i kompoziciju. Tematika ovog romana na aksiološkoj ravni obuhvaća osvrt na Prvi i Drugi svjetski rat s posebnim umjetničkim osvrtom na istinu i zabludu u poimanju, ne tako davnih ratnih zbivanja kod nas«, bilježi Domonji. Ovaj je roman nedavno imao promociju u Gradskoj knjižnici Novog Sada.

Božulić je ranije, 2013. godine, objavio zbirku pjesama *Buđenje čovjeka*. Piše za *Hrvatske novine* i član je HKUPD-a **Stanislav Preprek** iz Novog Sada.

Uspostavljen Pjesnički most Subotice i Siska

SUBOTICA – U okviru autorskog projekta *Pjesnički most Nerine Sarkotić*, profesorice hrvatskog jezika i fonetike uposlene u Razvojnoj agenciji Sisačko-moslavačke županije, u prostorijama Gradske knjižnice Subotica u petak, 28. listopada, susreli su se pjesnici iz Siska i Subotice. Oko dvadesetak pjesnika okupilo se u hramu knjiga oko lirske riječi. Skup je pozdravio ravnatelj Gradske knjižnice Subotica **Dragan Rokvić** kojem su uručene poklon-knjige od Siska za knjižnicu.

U dva bloka stihova uz kratki opis književnog djelovanja predstavili su se pjesnici iz Siska: **Ratko Bjelčić**, **Žarko Jovanovski**, **Siniša Matašević** i **Nermina Sarkotić**. Domaći njegovatelji poezije iz Hrvatske čitanice i Pjesničkog kluba *Orfej* uzvratili su svojim stihovima.

Susret je bio dopunjen glazbenim numerama te je dvosatno druženje prošlo u treptaju oka. Poziv Subotičanima da gostuju i predstave svoju poeziju pred sisačkim auditorijem je otvoren s vjekom u opstojnost i snagu kulturnih mostova. Projekt *Pjesnički most* podržali su Sisačko-moslavačka županija i Grad Sisak.

Vojvođani na Šokačkoj riči

VINKOVCI – Predsjednica UG *Urbani Šokci* iz Sombora **Marija Šaremešić** sudjeluje danas (4. listopada) u Vinkovcima na znanstveno-kulturnoj manifestaciji *Šokačka rič 14*. Šaremešić će s dr. sc. **Ljiljanom Kolenić** iz Osijeka govoriti o slavonskom dijalektu izvan hrvatskih državnih granica – *Pozdravi i odzdravi u Monoštoru*.

Tijekom ove manifestacije bit će predstavljena i knjiga pjesama **Josipa Dumendžića Meštra** iz Bođana *Svitanje ri(je)či*.

Organizator je Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije.

Z V.

Č'a Grgina huncutarija u Kolu

SUBOTICA – Predstava *Č'a Grgina huncutarija* bit će izvedena u nedjelju 6. studenoga u Velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, s početkom u 19 sati. Ulaznice se prodaju u uredu Centra po cijeni od 250 dinara.

Jesenska izložba članova Bunjevačkog kola

SUBOTICA – Jesenska izložba slika članova Likovnog odjela HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice bit će otvorena u ponedjeljak, 7. studenoga, u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici. Otvorenje je u 18 sati.

Etnološko istraživanje Šokaca i znanstveni kolokvij u Plavni

PLAVNA – Studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu nastavljaju kontrolno istraživanje tradicijske baštine šokačkih Hrvata u Bačkoj u dva termina, a prvi je od 9. do 12. studenog 2016. godine (Bač, Sonta, Plavna, Vajska, Bođani), u okviru kolegija *Prakse terenskog istraživanja*.

Ovom će prigodom studenti Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na XLIII. znanstvenom kolokviju Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, u srijedu, 9. studenoga, u 19 sati, u Vatrogasnom domu u Plavni predstaviti rezultate dosadašnjih istraživanja.

Istraživanje se provodi uz logističku potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Književni natječaj Za lipu rič

SONTA – Kulturno prosvjetna zajednica Hrvata *Šokadija* iz Sonte, u povodu manifestacije *Šokačko veče 2016* objavljuje Književni natječaj *Za lipu rič*. Na natječaj se mogu prijaviti autori s do sada neobjavljenim pjesmama, pisanim neknjiževnim dijalektom hrvatskog jezika, šokačkom ikavicom. Natječaj je otvoren do srijede, 10. studenoga 2016. godine. Pjesme u pisanoj formi dostaviti na adresu: KPZH *Šokadija*, Vuka Karadžića 22, 25264 Sonta, s naznakom *Za natječaj* ili na e-mail: ossonta@neobee.net ili tadijanzvonko@open.telekom.rs. Autori na natječaj mogu prijaviti po jednu neobjavlenu pjesmu. Ukoliko se šalju poštom, pjesme moraju biti tipkane na formatu A4. Pjesme prispijele na natječaj ne vraćaju se autorima. Odluku o nagradama donosi žiri, imenovan od strane UO *Šokadije*. Autori tri prvoplasirane pjesme bit će nagrađeni knjigama, a najbolja pjesma i javno pročitana na *Šokačkoj večeri 2016* u Sonti, 19. studenoga ove godine.

Organizirani odlazak na Interliber

ZAGREB – Međunarodni sajam knjiga i učila *Interliber* počinje u utorak, 8. studenog i traje do nedjelje, 13. studenoga. OŠ *Matija Gubec* iz Tavankute organizira dvodnevni odlazak na *Interliber*, sajam knjiga u Zagrebu. Polazak je 10. studenoga, a povratak 11. studenoga. Prvog dana će se obilaziti Koprivnica, odnosno prehrambeni muzej *Podravka*. Posjetit će se i Hlebine, galerija slika *naive*. U popodnevnom je predviđen dolazak u Zagreb te gledanje predstave *Nije bila Peta, bila je Deveta* u kazalištu *Komedija*. Drugoga dana je predviđen odlazak na *Interliber*.

Cijena aranžmana je 8000 dinara. Za dodatne informacije obratiti se **Ivani Vizin** (0659767010) ili **Stanislavi Stantić Prčić** (0659767035).

IZLOŽBA ŽELJKA KIPKEA U SUBOTICI

Na velikom je ekranu sve moguće

»Netko će se pitati kako je moguće da je hollywoodski par početkom pedesetih išao na premijeru naslova koji će biti realiziran tek u sljedećem stoljeću? Na velikom je ekranu sve moguće pa čak i taj obrnuti tijek vremena«, ovim bi se riječima njihova autora mogli u najkraćem opisati radovi zastupljeni na izložbi *Ilustrirani tjednici i filmovi* slikara, pisca i redatelja iz Hrvatske **Željka Kipkea** u subotičkoj Galeriji *Dr. Vinko Perčić*. Kipke se predstavio s pet filmova nastalih u posljednjih deset godina: *Invisible Sculpture*, *Bulevar devet života u 12 figura i P.S.*, *Social Skin 60-62*, *Unyielding Look into the Future* i *Orsonov putokaz*. Filmovi su inspirirani ilustriranim filmskim tjednicima iz 50-ih i 60-ih godina prošloga stoljeća, koji su također izloženi u sklopu postava.

Kako je spajao »tjednike i filmov« Kipke objašnjava u pratećem tekstu izložbe, a evo kako to funkcionira u slučaju *Orsonova putokaza*. »Bez slikovitog materijala, primjerice **Caryla Chessmana** neposredno prije odlaska u plinsku komoru (u milanskim tjednicima *Oggi i Gente* iz 1960.), medijska bi obljetnica bila prikraćena za šakljive detalje, sudbine i magične veze. *Orsonov putokaz* je fikcija, eksperiment i dokument koji ne mari za okvire, medijske granice, povijesne istine, novinarsku etiku i slično. U njemu su sve sile i sadržaji bili usmjereni prema drugom katu Muzeja za umjetnost i obrt. Zagrebačka je institucija, spletom okolnosti, mjesecima odgađala snimanje dijela svoje zbirke, važnog za taj medijski eksperiment. Kao da se nevidljivi Orson, ili njegov dvojnik, umiješao u hrvatski filmski slučaj. Doista, o tome bi se mogle napisati intrigantne priče«, zapisao je Kipke u tekstu koji prati izložbu.

Željko Kipke (Čakovec, 1953.) diplomirao je slikarstvo na ALU u Zagrebu (1971. – 1976.). Pohađao je Slikarsku majstorsku radionicu u Zagrebu (1976. – 1981.). U početku se bavi primarnim i analitičkim slikarstvom, a od 1982. unosi ekspresivnost u svoja platna. U prvoj polovici osamdesetih snima kratke filmove u S8 formatu kojima dokumentira vlastite akcije u javnim prostorima. Predstavljao je Republiku Hrvatsku na Venecijanskom biennalu 1993., a dvije godine kasnije na Kairskom biennalu. Piše eseje i kritike o eksperimentalnom filmu te likovnoj praksi u dnevnoj štampi i časopisima. Član je Međunarodnog udruženja likovnih kritičara (AICA) od 1997. i Hrvatskog društva filmskih kritičara (HDFK). Selektor je hrvatskog paviljona na 52. Venecijanskom biennalu 2007. godine. U posljednje vrijeme snima kratke filmske priče temeljene na snovima i koincidencijama. Do sada mu je objavljeno devet knjiga – od zbirke teoretskih članaka i eseja o suvremenoj umjetnosti, zbirke kratkih priča do jednogodišnjeg dnevnika, kataloga snova te knjige koincidencija.

Izložba *Ilustrirani tjednici i filmovi* može se pogledati do 25. studenoga, svaki radni dan od 10 do 18 sati.

D. B. P.

NOVA KNJIGA PJESAMA TOMISLAVA KETIGA

Summa književnih umijeća i tekovina

Unakladi Matice hrvatske iz Zagreba objavljena je knjiga pjesama *Razgovori s Usudom* novosadskog književnika **Tomislava Ketiga**.

»*Razgovori s usudom* po mnogočemu su *summa* Ketigovih životnih iskustava i književnih umijeća i tekovina«, zapisao je o knjizi ugledni kritičar **Tonko Maroević**. »Njegove duge, baladične i epilijske pjesme imaju mnogo narativnih, dijaloških i sentencioznih svojstava, a počesto se referiraju na slojevit kulturnu baštinu nacionalnog i kozmopolitskog karaktera, počam od Biblije i grčkih mitova, preko srednjovjekovnih kronika pa do suvremenih i aktualnih asocijativnih tijekova. Neslučajno enciklopedist, Ketig se i u poeziji kreće složenim eruditskim pravcima i rukavcima, a većina mu pjesama ima i izrazitu etičku dimenziju i zapitanost o smislu i prilikama ljudskosti i ljepote u drastično izmijenjenim uvjetima postojanja«.

Tomislav Ketig (1932.) je nagrađivani književnik i enciklopedist. Član je Društva hrvatskih književnika, Društva književnika Vojvodine, hrvatskog PEN-centra, te dopisni član Vojvođanske akademije znanosti i umjetnosti. Njegova poezija, romani i drame prevedeni su na mađarski, njemački, talijanski, nizozemski, francuski, engleski, ruski, švedski, slovenski, albanski i makedonski jezik.

D. B. P.

IN MEMORIAM, LAZAR MERKOVIĆ (1926. – 2016.)

Zakoraknuvši iz vlastitih u snove vječne

Moglo bi se reći **Lazara Merkovića** otac Stipan još dječakom uključio je u Narodnooslobodilački pokret. Od 1941. do 1943. godine obavlja najprije kurirske, a onda i druge zadatke. Ova je uvjerenja skupo platio. Tijekom dvije godine prošao je kroz trinaest zatvora i logora od Jugoslavije, preko Mađarske do Njemačke. Posljednji u tom nizu je logor Dachau, gdje je zatočen do 29. travnja, kada ga zaposjednu Amerikanci. U Suboticu se vraća na svoj devetnaesti rođendan 14. lipnja 1945. godine.

Prvi novinarski tekst tiska Merković (6. travnja 1946.) na stranicama subotičkog lista *Hrvatska riječ*, a prve pjesničke radove (1947.) u beogradskoj *Mladosti*, gdje (1948.) objavljuje i prve književne prijevode s mađarskog jezika.

Od 1947. godine je zaposlen u redakciji dnevnog lista *Hrvatska riječ*, potom je novinar *Slobodne Vojvodine*, *Rada*, Literarne redakcije Prvog programa Radio Beograda, pa prelazi u Radio *Jugoslaviju*, otuda u Savezni prijemni centar, kasnije je dopisnik *Dnevnika*.

U svibnju 1955. godine pokreće časopis za književnost, umjetnost i kulturu *Rukovet* (kojem je na čelu od 1955. do 1960. i 1970. – 1972.), jedan je od osnivača Radio Subotice (1968.), potom je do mirovine raspoređivan na rad u Gradski muzej i Zajedničku stručnu službu SIZ-ova društvenih djelatnosti. Osnivač je Uredništva na hrvatskom jeziku Radio Subotice.

Kao pisac surađivao je u više od pedeset listova i časopisa, bio je dugogodišnji član više redakcija listova, časopisa, monografija, itd. Član je DKV-a i DHK-a.

Nadasve pjesnik, romanopisac, kritičar, plodan prevoditelj s mađarskog jezika (ostvario prijevode preko 60 književnih i znanstvenih. naslova, 40 drama i dvjestotinjak radova, studija i dr.), leksikograf i bibliograf, pokretač i urednik časopisa *Rukovet* i izdavačke djelatnosti *Zenit* i *Osvit*. Kao istaknuti pripadnik *Subotičkog književnog kruga* zastupljen je u više antologija i zbornika. Lazar Merković je, također, dao značajan prinos leksikografskoj i bibliografskoj obradi građe, ne samo iz oblasti književnosti već i na drugim područjima, a također i izradi što potpunije kronologije Subotice i ovoga podneblja. Uz ostalo, jedan je od pokretača i glavni urednik srpskohrvatske redakcije Radio Subotice, a kasnije devedesetih godina XX. stoljeća i njezina hrvatskog uredništva. Dobitnik je više uglednih domaćih i inostranih nagrada i priznanja, a također je i Počasni građanin Subotice.

VRJEDNOTE LITERARNO-POVIJESNE KRIŽALJKE

Zbog sudjelovanja u osnutku Pododbora Matice hrvatske u Subotici (1972.), smijenjen je s dužnosti glavnog urednika srpskohrvatskog programa Radio Subotice, udaljen s mjesta glavnog i odgovornog urednika *Rukoveti* i Izdavačkog odjela *Osvit*, te s još 120 hrvatskih intelektualaca uklonjen iz javnog i

kulturnog života. Duže vrijeme bio je bez prava objavljivanja originalnih tekstova, pa čak i prijevoda.

Svemu unatoč, bila je nezao-bilazna uloga Lazara Merkovića u stvaranju Subotičkog književnog kruga tijekom posljednjih više od pola stoljeća, u osiguranju uvjeta za pokretanje i ustrajno održavanje časopisne i književne produkcije i, što je možda još i važnije, otkrivanju i poticanju darovitosti u mladim pisaca.

U neprestanom i razložnom strahu od uništavanja i zaboravljanja vrijednosti, u želji da u pisanoj riječi sačuva sve što valja predati budućim naraštajima, Lazar Merko- vić ustrajno prikuplja podatke, pišući leksikografske i bio-bibliografske natuknice, kroničarske i ljetopisne tekstove i članke. Popunjavajući bjeline, ispisao je preko četrdeset tisuća kartica o ljudima iz ovog podneblja, o stvarateljima i njihovim djelima, pothvatima i promašajima, svakodnevno popunjavajući tu bio-bibliografsku i literarnopovijesnu križaljku, objavljujući je na Info kanalu, na valovima Radio Subotice i drugdje.

Uistinu na drugačiji način nastavlja što je započeo u vrijeme osnutka časopisa, kada je okupio mnoge suradnike i sugovornike, postavši ustrajnim čitateljem njihovih tekstova i života, biografija i talenata, malih i velikih stvaralačkih i uljudbenih sposobnosti. Ispisujući tako i vlastiti životopis.

UZDE NOVINARSKOG DNEVNIČARENJA

Za razliku od drugih, nerijetko i manje darovitih, kojima je omogućeno nesmetano stvaranje, budući da su bili egzistencijalno zbrinuti, Lazar Merko- vić će zadugo još ostati zarobljen, premda više ne bodljikavom žicom, već uzdama novinarskog dnevničarenja. Uza sve, iz različitih je razloga prinuđen prolaziti kroz nekoliko novinskih glasila i radijskih postaja. Sve ga je ovo, vjerojatno, moglo opredijeliti da se u pjesništvu

– ostavši dosljedan sebi, svom biću i njegovu usudu – odluči za poetski snažan, premda nerijetko i grčevit iskaz, brižno birane motivike i vokabulara, te velike doživljajne moći, kako bi u konačnici, slijedom promišljene svedenosti i stilizacije, postigao onu vrstu pjesničke ostvarenosti koja mu je bila i ostala uzorom. I premda upravo kritika pedesetih i šezdesetih godina XX. stoljeća poeziju Lazara Merkovića, glede njezine strukture i stilizacije, svrstala među onodobne moderniste, treba istaknuti kako je on jedan od onih stvaralaca koji su sačuvali afinitet i neraskidivu vezu prema svemu što je još tridesetih godina započeto, pokazujući svojim djelom kontinuitet hrvatske literature sve do šezdesetih i sedamdesetih godina, pa i kasnije (v. **Miroslav Šicel**). Trajno nespokojan, stalno u vlasti sumnje i pomalo u strahu, oduvijek rascijepljen između gradske gužve i bezmjerja prostora, Merko- vić će se poput slikara **Edwarda Muncha**, jednog trena u stihu oglasiti pjesmom pod naslovom *Krik*:

Izgubio sam
Tvoje oči
U crnom ogledalu neba,
Jer se od mene
I destrukcija
Postiđeno skrila
U sunce.

Mrzit ću te!

Sluzava putanja
Puža
Koji se ispeo
Kristalnim oknom
Moga probuđenog jutra
Na tko zna kojoj
Vijugi mozga
Prosuo je
Svoju sadržinu
Za ovaj nesklad.

Zaplakala si u kriku.

Krik je postao moje spasenje.

A taj je i egzistencijalni, i krik prikraćenosti, pa i osujećenosti – metafora, jer se gdje- kada

doima kako samo poezija može posredovati odnose i razumijevanje postojanja, što dakako nije njezina zadaća, ali nas do ovoga uspijeva dobaciti budući da je ona uistinu osobito stanje, kada iz uznemirenosti i kaosa, uz već poznata, izranjaju – i nova značenja.

ČUTI, SASLUŠATI I PREPOZNATI DOBRU NAKANU DRUGOGA!

Do danas je već postalo istinskom rijetkošću umijeće da se pokuša čuti, saslušati i prepoznati dobra nakana govora – onoga drugoga! Čini se, i danas je ovo obilježje i privilegij tek aristokrata duha – među koje spada i Lazar Merko- vić kada suvislo izgovorenu riječ suvereno razlikuje od buke ulice, žamora Buvljaka, ili »izabranih« difamacija »odabranih«. Uz ponuđeni opis »snaga« koje se slušaju i kada šute, kao i onih koje nitko ne čuje, ma koliko bile glasne – započeli smo takorekuć jučer još jedan razgovor s Lazarom Merko- vićem u povodu 90-te obljetnice rođenja i plodnoga stvaralačkoga, premda ne i lagodnoga životnoga puta, ispunjenoga riječima, zbog kojih je prošao kroz trinaest zatvorskih i logorskih postaja. Spominjući se mnogočega dorečenoga i ponečega što je ostalo otvoreno, upitno. Nadasve tragom blagodatnoga dara govorenja i tih riječi na koje se od biblijskih vremena pozivamo. U tom kontekstu, u mislima i osjećanjima ne budi se samo potreba sagledavanja prijednoga puta, još jednoga među mnogim pogledima unazad – nego nužnost sabiranja i posezanja za sustavom vrednota dostojnih vjerovanja i prihvaćanja. Evo što nam je tom prigodom rekao:

»Kada su se predamnom već razbježale godine i razmaknula desetljeća, ostala je cjelina onoga što sam stvarao, pa i pojedinosti koje držim propuštenima, neovisno o tomu jesam li ih »zgotovio« sam, ili »u dosluhu« s drugima. Pri tom imam na umu samo visoke i trajne vrijednosti i

ciljeve, na korist naroda iz kojega potječemo, čijim se jezikom i imenom služimo. Na neskriveno nezadovoljstvo i zlovolju onih koji nam ovo i danas pokušavaju osporiti i uskratiti. Kloneći se naknadne pameti i traženja isprika, ipak moram reći; sve su se naše pomutnije uspostavljale kadagod bi posrnuli pod težinom uzdrmane vjere u zadanu riječ! Oslikavajući splet naših vlastitih, nedovoljno razjašnjenih, racionalno i razumljivo artikuliranih namjera strateške prirode, kada su do puka dopirali tek obrisi skromnih domašaja velikih, ali neprovedivih zamisli. Ili polovična ostvarenja sudbinski važnih spoznaja, što krnji, nagriža i ruži našu vlastitu identitetsku predstavu pred sobom i drugima. Ovo je posljedica izostanka široko, pregnantno ali i čvrsto postavljenih sudbinskih ciljeva opstanka u ovom prostoru, te odlučne provedbe strategije opstanka. Sve ovo ne bi bilo dramatično, do mjere u kojoj jeste, niti bi imalo smisla da smo već izgubili ili odbacili vjeru u riječ koju izgovaramo.«

POČETAK KRAJA SAMOVANJA

Lazar Merko- vić umro je u snu, kako i dolikuje pjesniku. Trebalo je samo iz snova u kojima je proveo cijeli svoj život, zakoraknuti nekamo, prema do tada nedovoljno osvijetljenom i spoznatom kutu. Otisnuo se prema pučini onoga iskošenja snova iz čijega bi se središta zacijelo moglo sagledati i svjedočiti posve novo iskustvo. Pođe li se duž tih novih i posve drukčijih putova sna. Možda stoga o njima svi koji se zapute na tu stranu – zauvijek šute.

Samuje li se i ondje, kao što je Lazar znao samovati za života, i prije no što se zagledao u nepovrat, samujući najčešće zarad drugih. I za druge. Zagledan u hladno i vlažno dno zdenca, naš se Lazar nije prepao začaranih vrtloga smrti, koji možda baš s toga mračnoga mjesta polaze da nas prestrave.

U ovom teškom i tužnom trenu, ne bih nabrajao što je sve bio Lazar Merković, niti bih navodio čime je sve zadužio svoj rod i svoj narod – ali bih istaknuo samo jednu njegovu osobinu, tragom koje je znao u odsudnom času pružiti ruku, ponuditi potporu, pa i dati potrebitu pomoć čovjeku. Nerijetko odveć velikodušno, a ja bih se usudio dodati – dalekovido – svjesno i mudro previđajući sprudove manjih ili većih prijemora.

Ovaj je osebujan osobni znak, vrlinom malog broja ljudi, a Lazar Merković ju je posjedovao i nikada se nije ustručavao pružiti ruku onima koji

Djela: – *Odbljesci*, 1953; – *Između dva pola*, 1957; – *Put dug pet života*, 1963; – *Putevima zajedništva : (Bibliografija Rukoveti od 1955. do 1980. godine)* Književnost slovenačkog i makedonskog naroda, albanske, mađarske, makedonske, romske (etničke grupe), rumunske, rusinske, slovačke i turske narodnosti, 1982; – *Osame*, 1988; – *Bibliografija Rukoveti: 1955–1990.*, 1990; – *U ime pravde*, 2007; – *Bibliografija Klasja naših ravni, povremenog vanpolitičkog časopisa za književnost i kulturu: 1935–1944*, 2010; – *Bibliografija Rukoveti: 1955–2014* (sa I. Papdi).

su ostajali sami, okruženi šutljivom pustoši, jer je na svom stradalničkom putu naučio kako ta praznina na kraju zakonomjerno briše i one koji su njome brisali.

Zahvaljujući ovoj osobini Lazara Merkovića, i spoznaji koja ju je sretno pratila, među ostalim, možemo govoriti o danas već neuklonjivim vrjednotama pripadnika Subotičkog književ-

nog kruga, ali i o nebrojenom mnoštvu zabilježenih pojedinosti od kojih je sačinjen mozaik životnih putanja naših predaka i epoha kroz koje su prošli u ovom podneblju. I ne samo oni, nego i drugi s kojima i danas živimo.

Svjesno izbjegavajući u **Krleže** na nebrojeno mjesta ispisanu patetičnu nostalgiju za smrću, nad kojom se za dugih noćnih besjeda nismo prestajali čuditi, očekujem da na prikladan način i na odgovarajućim mjestima sačuvamo svaku stranicu ispisanoga rukopisa Lazara Merkovića.

Hvala mu za sve što je učinio za nas svoje sunarodnjake i sve druge ljude.

Milovan Miković

Klasik, doajen, bard, učitelj, poeta...

Komemoracija u znak sjećanja na preminuloga Lazara Merkovića održana je u srijedu, 2. studenoga, u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Na komemoraciji su govorili predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Slaven Bačić**, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** i književnik i urednik časopisa za književnost, umjetnost i društvena pitanja *Rukovet* **Boško Krstić**.

Slaven Bačić je istaknuo kako bez Merkovića kultura, osobito književnost i informiranje subotičkih Hrvata, danas zasigurno ne bi bili kakvi jesu. »Unatoč tomu što mu život nije bio nimalo lak, a bio je prepun teških križeva, on je jedan od najboljih životnih

primjera gesla da što te ne ubije to te ojača. Njegova razočarenja i padovi poticali su ga zapravo i na nove pothvate – da piše, prevodi, sakuplja, razmišlja o novim inicijativama... Mislim da mogu slobodno reći da je Lazar Merković najveće ime u kulturi subotičkih Hrvata u drugoj polovici 20. stoljeća, bez kojega bi ona danas posve drukčije izgledala. Stoga mu hvala za sve!« kazao je Bačić.

Velimir Pleša je naglasio Merkovićev značaj po pitanju povezivanja naroda i kultura, posebice putem prevoditeljskoga rada.

Boško Krstić je kazao kako »ma što god danas lijepo i dobro rekli o Lazaru Merkoviću, nećemo pretjerati.« »Klasik, doajen,

bard, učitelj, poeta, novinar, urednik, boem, drug, majstor... Danas nestaju posljednji ljudi ovakvog starog kova. Iako svoje posljednje godine i dane još i prožive s nama, oni su već za života povijest«, naveo je Krstić.

Istaknuo je i kako se za Merkovićem pletu priče: »Kao novinar bio je preopširan. Urednici su se hvatali za glavu kada je donosio tekstove, a još više kada bi zatražili da ih skratiti. Znao je da u sred redakcije Subotičkih novina iscepa tekst svoje reportaže govoreći: 'Ne dam svoje čedo'. Možda je uvijek više pripadao književnosti u kojoj samo pisac određuje prostor svojoj knjizi. Ali kao urednik je bio posvećen i beskompromisan:

skraćivao je i ono što autor nije mogao ni da zamisli, a ipak je sa zahvalnošću prihvaćao njegove lucidne intervencije. Kao učitelj generacije subotičkih pjesnika oslobađao im je dragocjene riječi nepotrebnih početničkih ukrasa i na vidjelo i njima samima iznenađenima otkrivao pjesmu. Bio je načitan, dobro informiran, znao zavičajnu povijest i ljude i nepogrešivo svaki podatak, stavljajući ga u taj kontekst, osvjetljivao i davao mu novu vrijednost. Povezivao je ljude, narode i kulture.«

Lazar Merković je ukopan istoga dana na Gradskom groblju kod Dudove šume.

D. B. P.

NAGRADA RADOMIR KONSTANTINović DODIJELJENA SLOBODANU ŠNAJDERU

Na tragu stvaralaštva velikog filozofa

Na petu godišnjicu smrti **Radomira Konstantinovića** *Savjet za misaono obilježavanje djela Radomira Konstantinovića* je u subotičkoj Gradskoj knjižnici, u četvrtak, 27. listopada, istaknutom hrvatskom dramaturgu, književniku i publicistu **Slobodanu Šnajderu** za roman *Doba mjedi* i filozofu **Miloradu Belančiću** za djelo *Milo, mi pa mi ili po srpskom stanovištu*, dodijelio nagradu koja nosi ime ovog poznatog književnika i filozofa.

DODJELA NAGRADE

Obraćajući se uvaženom auditoriju na početku prigodne svečanosti **Latinka Perović** je pojasnila smjernice pod kojima djeluje ovaj Savjet, ukazujući na nepobitnu činjenicu kako Konstantinovićevo djelo nastavlja živjeti i nakon njegove smrti:

»Nastojimo očuvati suštinske odlike njegovog djela, njegovu otvorenost i kritičnost. Naša je želja i misija da djelo Radomira Konstantinovića održimo kao važnu tendenciju u srpskoj kulturi i književnosti i njime zapravo otvaramo put Srbije k europskom, modernom svijetu.«

Obrazlažući ovu nagradu, predsjednik žirija, **Gojko Tešić** je istaknuo kako je ovo veliki Konstantinovićev dan u njegovoj rodnoj Subotici, ujedno i veliki dan za srpsku kulturu:

»Laureati predstavljaju sasvim sigurno ono što je osnovni preduvjet za dodijeljenu im nagradu: Konstantinovićev duh kao duh koji se očitava u njihovim djelima, koja su u estetskom, filozofskom i humanističkom smislu najizrazitije na tragu

njegovog stvaralaštva. Slobodan Šnajder je najvrjedniji i najznačajniji hrvatski dramski pisac 20. i 21. stoljeća, pisac i intelektualac europskog formata, istovremeno intelektualna i moralna vertikala u svemu onome što ga čini posebnom stvaralačkom ličnošću hrvatske umjetničke i kulturne scene danas.«

Zahvaljujući na dodijeljenom mu priznanju, Slobodan Šnajder je izrazio veliko zadovoljstvo i ponos što je dobitnik upravo nagrade koja nosi ime čovjeka kojega izuzetno cijeni i čije djelo od studentskih dana sve do danas redovito iščitava:

»Moram reći da me je bezmjerna popularnost *Filozofije palanke* Radomira Konstantinovića među mislenim ljudima svih generacija uvijek čudila, kao što me je čudila i mržnja koju ta knjiga izaziva.

Ono što je još posebno čudno, kada je i danas ponovno čitam iznova, je ogromna količina proročanstava koja su se, nažalost, ispunila. Prema njemu, palanka je, kako bi se održala, posve ravnodušna i prema nacionalizmu, fašizmu ili realsozializmu; njoj je samo važno da opstane unutar svog identiteta. To se sve događalo u skorašnjim političkim događanjima na ovim našim prostorima, a to je jako važno za sve nas koji se, na tragu Konstantinovića, opiremo svim postojećim negativnostima vremena u kojima živimo. Protivnik će se uvijek mijenjati, prema potrebi trenutka, samo da ukine vrijeme i povijest, naročito povijest. I to je srž njegovog genijalnog djela. Mi i oni, a to palanka ne voli. Nažalost, isto tako dobro znam kako nitko nije prorok u svojoj palanci.«

KNJIŽEVNA VEČER

Istoga dana, na istom mjestu, održana je i prigodna književna večer posvećena Slobodanu Šnajderu i njegovoj višestruko nagrađivanoj knjizi *Doba mjedi* u izdanju *Tim presa* o kojoj su u uvodnim besedama govorili moderator večeri, ravnatelj Gradske knjižnice **Dragan Rokvić** i nakladnik **Hashim Bahtijari**. Njen autor, koji je pored nagrade *Radomir Konstantinović* za ovaj epsko-biografski roman nagrađen i regionalnom nagradom *Meša Selimović*, o svojoj knjizi je, među ostalim, istaknuo sljedeće:

»*Doba mjedi* u najširem kontekstu govori o svim mogućim

vrstama protjerivanja, egzodusa, i u osnovi to je priča o folksdojčerima s ovih prostora, Slavonije, Srijema, cijele Vojvodine. To je priča, naravno, i o tome kako je pola milijuna ljudi nakon 1945. godine pod prisilom napustilo ove krajeve i priča o najgoroj vrsti osvete, osvetničkoj pravdi gdje je većina platila za ono što je manjina počinila. Knjiga se bavi progonoštvima, strancem kao takvim, bavi se pobjedom koja pobjeđuje pobjednika i vodi sve do vremena rascjepa zajedničke države i nešto preko toga. Ona ima ambiciju biti slika našeg vremena i svega onoga što određuje naše živote.«

Dražen Prčić

PROSLAVA ĐAKONA I MUČENIKA SVETOG DIMITRIJA U SRIJEMSKOJ MITROVICI

Oživimo svjedočanstvo za Krista

Euharistijskim slavljem u katedrali-bazilici u Srijemskoj Mitrovici, u srijedu, 26. listopada, proslavljena je svetkovina nebeskog zaštitnika biskupije, katedrale i župe Srijemska Mitrovica, svetog Dimitrija, đakona i mučenika. Euharistijsko slavlje u katedrali predvodio je apostolski nuncij u Republici Srbiji mons. **Luciano Suriani** u konceleciji s deset biskupa i oko trideset svećenika. U euharistijskom slavlju sudjelovali su i nadbiskupi i biskupi Đakovačko-osječke crkvene pokrajine, članovi Međunarodne biskupske konferencije Svetog Ćirila i Metoda, svećenici, redovnici i redovnice, kao i mnogobrojni vjernici iz Srijema i Republike Hrvatske. Toga dana upriličeno je i biskupijsko hodočašće u katedrali u jubilarnoj godini milosrđa.

OSOBIT ZNAČAJ

Sveti Dimitrije rođen je u trećem stoljeću u Sirmiju, Srijemskoj Mitrovici, tada važnom gradu Rimskog carstva. Postavši đakonom Dimitrije je asistirao biskupu **Ireneju** u propovijedanju evanđelja, a morao

je odabrati između vojničke karijere koja mu je nalagala vjernost onim rimskim carevima koji su se smatrali božanstvima i vjere u Isusa Krista. Odlučio se za jedan odabir što je posvjedočio i svojom krvlju, i odlučio je biti jedino Isusovim učenikom. Zabilježen je kao prvi biskup Srijemske biskupije: »Proslava ovoga dana je za našu Srijemsku

biskupiju od iznimnog značaja jer slavimo zaštitnika naše biskupije. Pozivamo vjernike, biskupe i svećenike iz naše crkvene pokrajine Đakovačko-osječke, ali isto tako i iz drugih susjednih nam nadbiskupija i biskupija«, kazao je srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**. Obraćajući se vjernicima apostolski nuncij Suriani izrazio je svoju zahval-

nost Bogu što može sa zajednicom Srijemske biskupije živjeti i slaviti njihovog zaštitnika svetog Dimitrija: »U prvim stoljećima kršćanstva mnogi su mučenici svojom krvlju dali svoje svjedočanstvo za Krista. Nama nekako spontano dolazi da mislimo o tolikim našim braćama i sestrama koji i danas daju život za Krista i svjedoče svoju vjeru. Moja poruka vjernicima ove biskupije na temelju primjera svetog Dimitrija je da i mi danas oživimo svoje svjedočanstvo za Krista, po njegovom zagovoru. Drugi aspekt zbog kojeg smo se okupili ovdje jeste slavlje u okviru godine milosrđa. Kršćanska vjera se živi najprije osobno u našem odnosu s Bogom, ali isto tako i kao zajednica. Zato je vrlo lijepo biti skupa, okupiti se, slaviti i to slavlje nas potiče da i mi sami doživimo Božju blizinu. Jer kao što je činio sveti mučenik Dimitrije i kao što su činili i još uvijek čine kršćanski mučenici, pozvani smo također i mi

postati sjemenom koje se daruje kako bi preko nas u ovom svijetu, punom nepravdi i podjela, sve više zasjalo evanđelje o milosrđu Božjem«, kazao je Suriani.

PODRŠKA OSTALIH BISKUPIJA

Srijemska biskupija je bila dio đakovačke biskupije sve do prije osam godina kada se Srijemska biskupija osamostalila, ali je ostala u sustavu Slavonsko-srijemske ili Đakovačko-osječke crkvene pokrajine, tako da i sada postoji jedna suradnja na crkvenom planu i tijesne veze dvije biskupije: »Kada smo bili sjedinjena biskupija bila je Austro-Ugarska Monarhija, potom je došla Kraljevina Jugoslavija pa druga Jugoslavija, sve do nedavnoga rata na ovim prostorima. Učinilo se tada najbolje rješenje da Srijem ponovo postane samostalna biskupija, ali su svi oni ostali u sustavu naše slavonsko-srijemske ili đakovačko-osječke crkvene pokrajine. Svećenici koji su ovdje u biskupiji i oni kod nas zajedno su studirali i to su prijateljske veze i zasigurno da im je potrebna naša podrška. Sasvim je normalno da smo u ovakvim prilikama ovdje i mi smo se kad je ustanovljena nova crkvena pokrajina dogovorili da ćemo svi na današnji dan biti skupa«, rekao je biskup Đakovačko-osječke crkvene pokrajine **Đuro Hranić**, dodajući: »Ja bih na ovaj dan poručio svim vjernicima, ne samo Hrvatima koji ovdje žive nego i Mađarima, Rusinima, Srbima i svim narodima i narodnostima: Nemojmo se bojati svoga identiteta. Znajmo ga njegovati, produbljivati, zauzeti zdrav stav i odnos poštovanja prema sebi samome. Jer kad čovjek ima svoj identitet, svoje ja, svoj vjerski, jezični i nacionalni identitet, kad zna zauzeti jedan stav poštovanja prema sebi, ali isto tako zna vrjednovati i druge s njihovim identitetom i bogatstvom koji oni nose, to je onda bogaćenje i za njega samoga.«

Suzana Darabašić

Piše: dipl. theol. **Ana Hodak**

Crkva nas uči da se nakon ovog života nastavlja život vječni. To je jedna od glavnih istina naše vjere. Iako to svi znaju, ipak kao da u to ne vjeruju pa se boje smrti. Zbog tog straha ne žele o njoj razmišljati i usredotočuju se samo na ovozemaljski život.

ŠTO JE POSLIJE SMRTI?

Suvremeni čovjek strahuje od smrti, zato je ona nešto o čemu se ne govori. Taj strah posebno je izražen u ljudskom nastojanju da ostane vječno mlad. Toliki kozmetički preparati, njega, pa čak i kirurški zahvati samo da bi produžio mladost. A starenje i smrt žele se ukloniti iz vlastitog okruženja. Sve to dolazi od straha pred nepoznatim, od bojazni što se događa poslije smrti. Mnogi, među kojima ima i kršćana, misle da je smrt kraj života, a ne prijelaz u vječnost pa žele ovaj život provesti u užicima, hedonistički, jer misle da je smrt zadnja stanica, dalje nema više. Drugi se pak boje, jer ne znaju što će biti poslije smrti, ne znaju je li ona kraj, ili ima još nešto, a ako ima što to ima. Kada svi ti strahovi obuzmu čovjeka, on onda od smrti bježi i trudi se na razne načine produžiti život i održati se što dulje mladim, kako bi mu smrt bila što dalja.

Da je dilema o tome što se zbiva nakon smrti mučila ljude još u Isusovo vrijeme

Život vječni

pokazuje nam zgoda o kojoj govori evanđelje trideset i druge nedjelje kroz godinu. Naime, saduceji pokušavaju jednom zanimljivom pričom uvući Isusa u raspravi o vječnom životu, a ta skupina je u židovstvu bila poznata po tome da ne vjeruje u život nakon smrti. Svoje uvjerenje da nakon smrti nema više života oni žele potvrditi pričom o ženi koja se udala za jednog od sedmorice braće. On umrije, a u Mojsijevom zakonu stoji da je za ženu uzme brat, ako s prvim nije imala poroda, pa je tako i bilo. I tako su je za ženu imala sva sedmorica braće, a ni s jednim nije imala poroda (usp. Lk 20, 27-38). Oni Isusa pitaju čija će ova žena biti na onom svijetu. Time žele pokazati da je vjera u vječni život suprotna i Mojsijevom nauku, jer nema pravednog odgovora na ovo pitanje.

Iako je ovo pitanje imalo za cilj isprovocirati Isusa, on ostaje savršeno miran. Ne pokušava s njima raspravljati, već im vrlo jednostavno ukazuje na razliku između života na zemlji i ono drugog života. Želi da oni shvate kako su to dvije posve različite stvarnosti: »Reče im Isus: 'Djeca se ovog svijeta žene i udaju. No oni koji se nađoše dostojni onog svijeta i uskrsnuća od mrtvih niti se žene niti udaju. Zaista, ni umrijeti više ne mogu: anđelima su jednaki i sinovi su Božji jer su sinovi uskrsnuća'« (Lk 20,34-36). Iz ovih Isusovih riječi vidimo da se o uskrsnuću ne može govoriti u kategorijama ovoga svijeta te da čovjek nakon smrti izlazi iz ovozemaljske dimenzije pa ni njegovo postojanje nije isto postojanju na ovoj zemlji, već postaje sličan anđelima.

BOG ŽIVIH

Za saduceje je uskrsnuće značilo povratak u ovaj život te su ga smatrali nemogućim. Za Isusa uskrsnuće je nova stvarnost u kojoj čovjek nastavlja živjeti. O toj stvarnosti govori i sv. Pavao: »Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost« (1Kor 15,53). Isus na kraju pokazuje saducejima da se ovo naučavanje o uskrsnuću i životu poslije smrti ne suprotstavlja Mojsijevom zakonu: »A da mrtvi ustaju, naznači i Mojsije kad u odlomku o grmu Gospodina zove Bogom Abrahamovim, Bogom Izakovim i Bogom Jakovljevim. A nije on Bog mrtvih, nego živih. Tà svi njemu žive!« (Lk 20,37-38). Bog je, podsjećajući Mojsija na praoce koji već davno nisu među živima, želio reći da ga oni i dalje časte kao svog Boga, što je moguće jedino ako i dalje žive.

Tako je Isusov nauk saducejima pa i svima nama, potpuno jasan. Svi koji su u povijesti pa sve do danas vjerovali u Boga nisu djeca smrti, nego djeca uskrsnuća, jer on je Bog živih, a ne mrtvih. Taj Bog došao je u susret čovjeku u osobi Isusa Krista. Krist je djelovao je za ljude, osobito kada ih je susretao i ozdravljao. A da u konačnici ima uskrsnuća pokazao je svojim uskrsnućem i čvrstim obećanjem: »Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će« (Iv 11,25).

Iako nam je iz ovozemaljske perspektive teško zamisliti život poslije smrti i uskrsnuće, da to postoje možemo biti sigurni, jer Isus nas tako uči. Zato ovdje trebamo živjeti misleći na vječnost i na Boga koji nam daje život vječni.

MINI INTERVJU: IVAN ĆOSIĆ – BUKVIN

Još ima *tarabana* za pamćenje

Rođen u Vrbanji prije 62 godine, **Ivan Ćosić – Bukvin** potiče iz bivših bogatih i naprednih seoskih zadruga *Ćosić – Jerkovi* i *Nikoljačić – Bukvini*, koje su dale u prošlosti poznate i priznate intelektualce. Veseljak, vrlo druželjubiv i jedan od posljednjih istinskih bečara koji i danas razumije i proživljava duh prohujalih seoskih vremena. Neopterećen je materijalnim statusom, a tako i prezentiranjem sebe u nekakvim višim sferama življenja, na koje bi svakako imao pravo na temelju svojega rada. Od ranih sedamdesetih poznat je po aktivnostima na buđenju nacionalne svijesti u Cvelferiji, Međbosuću, Srijemu, Slavoniji i Podunavlju.

Seljak, pisac, kroničar, povijesni antologičar Cvelferije, Šokadije, Pobosuća, Posavine, cijele Slavonije i Srijema, što je od toga Ivan Ćosić Bukvin?

Jeste, seljak, pravoužitnik iz stare graničarske poznate obitelji, ponosan sam na svoj rodoslov. Drugi kažu, a o tome svjedoči i moj rad i rezultati toga rada, da sam i sve pobrojano. Zaboravili ste dodati i Vojvodinu, odnosno prostore na kojima žive Srijemci, Šokci i Bunjevci.

Od 1971. godine do danas ljudi vas znaju kao čovjeka koji je cijeloga sebe dao za djelovanje na buđenju nacionalne svijesti u svojoj okolini. Koliko ste uspjeli u tome?

Mislim da sam puno toga napravio u svojem okruženju, tj. Cvelferiji, ali i šire. Danas imam dosta sljedbenika, ljudi, na moju veliku radost i mladi, danas se sve više okreću očuvanju naše bogate tradicije, a mnogi mi pomažu i u mojim brojnim istraživanjima. Zadovoljan sam učinjenim, ali se može i bolje te se i mora još puno djelovati, što ću imati u vidu tijekom daljega rada.

Poznato je da ste bili među osnivačima više društava kojima je djelo-krug rada kulturna i povijesna baština. Što Vas je na to motiviralo?

Sudjelovao sam, već 1990. godine, u obnavljanju rada Matice hrvatske u Županji, a potom s prijateljima osnovao Maticu hrvatsku u Vrbanji. Bio sam član i pokretač Vrbanjskog kulturnog kruga jedan od osnivača i pokretača rada društva za očuvanje kulturne baštine sela imenom *Possessio Werbania* te među začetnicima i osnivačima Udruge povjesničara i baštinika zavičajne starine Slavonije, Srijema i Baranje. S još nekolicinom Cvelfera osnovao sam udrugu za kulturu *Duhovno Hrašće – Naša Gospa Šumanovačka*, a skupa s inženjerima šumarije Vrbanja i izdavačkom kućom *Privlačica* bio sam i pokretač likovne kolonije Rabra. Motiv mi je bio i još uvijek jeste, čuvanje, obnavljanje i promicanje srednjoeuropske baštine i tečevina, posebno našeg šokačkog roda.

Autor ste više od 20 knjiga i brojnih stručnih radova. Kako uspijevate uskladiti život seljaka s brojnim samonametnutim obvezama?

Do sada sam objavio 28 knjiga. Odista je teško uskladiti te moje aktivnosti i provesti ih, ali na sreću imam sestru i šogora koji me razumiju i podržavaju te niz prijatelja i prijateljica koji često uskoče i na sve načine mi pomognu u radu. Jedan sam od posljednjih istinskih bečara koji voli i razumije takav život i ponosan sam na moje *druse*, s kojima još *uvik* napravim pokoji *taraban* za pamćeje, bilo sami, ili skupa s kojom tamburaškom bandom.

I. Andrašić

IGRA

Crna Dama

Crna Dama se pojavila 70-ih godina XX-og veka, ali sve do sredine 80-ih, tretira se dječjom igrom. Međutim, u posljednje dve decenije XX-og veka doživljava pravi procvat. U pojedinim njenim varijantama, kombinatorika potpuno potiskuje utjecaj sreće u drugi plan, što je posebno doprinijelo njenom ubrzanom razvoju i renesansi.

U igri sudjeluju 4 igrača i svatko igra za sebe. Postoji i varijanta za troje, gdje se razlika pojavljuje samo u dijeljenju (dijeli se po 17 krata, a posljednja, 52-a karta se izbacuje na talon i tretira kao prva odigrana). U slučaju da igraju samo dvojica, dijeli se po 13 karata svakome, pa kada ih odigraju, slijedi još jedan krug dijeljenja. Ipak, standardna varijanta Crne Dame je, prije svega predviđena za 4 igrača. Koristi se standardni špil od 52 karte. Najjači je Kec, pa dalje slijede: Kralj, Dama, andar, 10, 9, itd. do Dvojke, kao najslabije karte. Boje nemaju jačine, a adut u ovoj igri ne postoji. Tijekom dijeljenja, djelatitelj rezdijeli cijeli špil, što znači, da svatko dobija po 13 karata. Pretpostavljamo, da je smjer igre desni. Prvi na potezu je igrač desno od djelatitelja. Svi igrači redom u krug, odigravaju po jednu kartu, ali obvezno u boji prve odigrane. Najjača nosi štih (sve 4). Osvajač ih spušta na stol ispred sebe, licem na dolje, a zatim igra bilo koju kartu iz ruke, za novi. Ponovno, svi moraju poštovati boju prve odigrane, a osvajač opet igra prvi, itd. Pošto adut ne postoji, igrač koji nema ni jednu kartu u boji prve odigrane, igra bilo šta i on ne može odnijeti štih. Kako se svako trudi odnijeti što manje, ova situacija mu izuzetno odgovara, pa se on trudi izbaciti što jaču kartu u nekoj drugoj boji, a koja mu predstavlja potencijalnu opasnost za kasnije. Na ovaj način se igra 13 krugova (ako je u igri četvero). U Crnoj Dami je osnovni cilj, odnijeti što manje karata koje se boduju. Pošto samo one i donose bodove, tijekom cijele igre ih treba izbjegavati. Crna-Dama vrijedi 13 bodova, Kec 6, Kralj 5, Dama-herc 4, Žandar 3, Desetka 2, a ostali herčevi po 1 bod. U jednom dijeljenju je ukupno 41 bod. Svaki igrač ima svoju kolonu, u koju mu se poslije odigranog dijeljenja upisuju bodovi. Oni se uvijek sabiraju s prethodnim rezultatom. Ako netko ne odnese ni jednu kartu koja se boduje, bodove u tom dijeljenju i ne dobija, već mu se samo prepisuje predhodni rezultat. Ako igrač tijekom dijeljenja na ostvari ni jedno nošenje, dobija nagradu od -10 bodova, koja mu se odmah oduzima od tekućeg rezultata. U slučaju da jedan igrač odnese sve karte koje se boduju (svih 41 bod), kaže se da je prošao Na Sve. Za takav prolaz dobija nagradu od -20 bodova, a svim protivnicima se upisuje, po +10 bodova. U tom slučaju, igrač koji nije ostvario ni jedno noše je, također dobija kaznu od +10 bodova.

Ako igrač pri prolazu Na Sve odnese sve 52 karte, kaže se, da je prošao Na sve karte.

On dobija nagradu od -40 bodova, a svatko od protivnika se kažnjava, s po +20 bodova.

Partija traje do 101 bod, a posljednje dijeljenje se obvezno igra do kraja. Kada bar jedan igrač premaši 100 bodova, partija je završena, a pobjednik je igrač s najmanjim brojem bodova u tom trenutku.

TV PREPORUKA

SUBOTA, 5. STUDENOGA, HRT1 16.15

Lovac na bilje 2: IVANŠČICA

Najmarkantnija planina između Save i Drave u Hrvatskoj, Ivanščica (zvana i Ivančica), najviša je planina Hrvatskog zagorja. Sjeverna padina koja se spušta

u dolinu rijeke Bednje ima izrazito planinsko obilježje, strma je i slabo razgranata. Unatoč pitomom izgledu, u planini ima velikih strmina, pa i golih stijena. Povijesna zbivanja na tim prostorima od srednjeg vijeka do danas ostavila su trag u ruševinama mnogih kurija i starih gradova. Lovac na bilje **Anton Rudan** vodi nas na Ivanščicu, planinu bogatu poviješću i biljem, otkrivajući tajne obične pušine, sedmolista, oskoruše, solomonovog pečata i rosopasa.

Autori serije: **Anton Rudan** i **Filip Filković Philatz**
Redatelj i scenarist: **Filip Filković Philatz**
Voditelj: **Anton Rudan**
Direktor fotografije: **Tomislav Krnić**
Montažer: **Marko Šuvak Martinović**
Glazba: **Tomislav Šušak, Stjepan Tribuson**
Zračne snimke: **Saša Tufegdžić**
Savjetnik za bilje: **Juraj Boljat**
Proizvodnja: **Anitalent** za HRT
Urednica: **Gordana Mrđen**

KNJIGA

PAVAO PAVLIČIĆ

Dunav

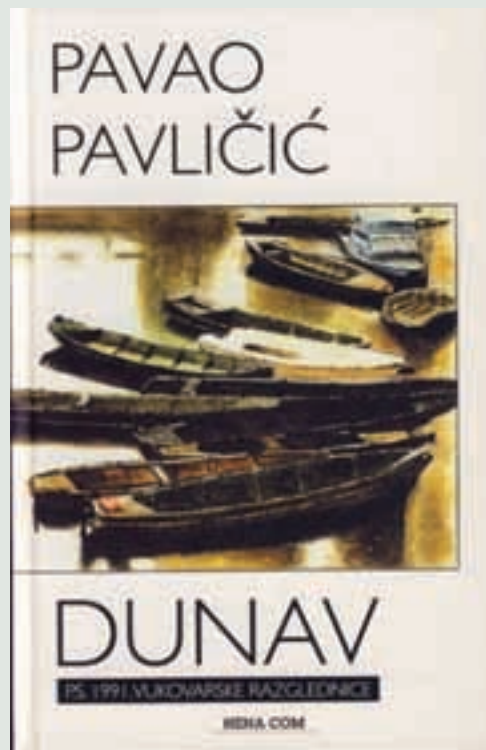
Po mnogima djelo **Pavla Pavličića** *Dunav* jedno je od njegovih najboljih djela, i to od svih 30 dosadašnjih napisanih. Ono je iznimno i što se tiče opusa i što se tiče suvremene hrvatske proze.

Djelo nije moguće svrstati u određeni žanr, oblik ili vrstu.

Autor djela otkrio nam je da je *Dunav* nastao kako bi nam prikazao svoja sjećanja na djetinjstvo koje je proveo u Vukovaru, uz *Dunav*. Sva svoja sjećanja je zapisao ne bi li ona ostala zauvijek tu, prije nego taj period života zaboravi. Na ovaj način on je svoja sjećanja osigurao jer nikada neće pasti u zaborav.

Ovo djelo spada u veliku poetsku prozu te je na jedan način dragocjen dokument autora i autentičan prikaz njegovog života uz rijeku, života ljudi koji ga okružuju te velike rijeke koja oblikuje i utječe na sudbinu svih onih koji je okružuju.

M. L.

PJESMA ZA DUŠU:

Sve nas manje ima tu Petar Grašo

Ako je volit bija grih
ja svoju kaznu sam platija
sve svoje dugove mu vratija
ka' lancun ja sam čist
i nek me judi ostave

Nad mojim suzama nek guštaju
nek' konci tuge me ne puštaju
nek' ne znam šta je smih
ako je volit bija grih

Ref.

Godinu po godinu
sve nas manje ima tu
i sve prazniji je sto
a cipa bol, a cipa bol

Pa se oči napune
kad ih tuđe ne vide
i samoća zapriti
a fališ ti, a fališ ti
sve nas manje ima tu
godinu po godinu

Otvori dušu ljubavi
da čujem jeku svoga imena
jer nema neba, nema vrmena
što jude rastavi
jer ljubav uvijek nastavi

IDEMO LI VEČERAS U KAZALIŠTE? (32.)

Pripema: Milovan Miković

Subotička operna diva

Od osnutka Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici ondje nastupa ju mnogi poznati glumci, pretežito iz Zagreba, Splita, Sarajeva, Varaždina, i drugih kulturnih središta. Razumije se, i Subotičani se okušavaju na drugim scenama, gdje pojedinci postižu zapažene umjetničke rezultate i uspjehe. Primjerice, poput operne pjevačice **Matije Skenderović**, dugogodišnje prvakinja Opere Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu. Rođena je u Subotici 16. studenog 1913. Od osme godine uči glasovir i postaje članicom zbora Hrvatskog pjevačkog društva *Neven* gdje je odmah zapažen njen izuzetan glas pa je upućuju na pjevačke poduke kod iznimno cijenjene subotičke pedagoginje **Irme Siflis**, budući da bogomdanu glasovnu pjevačku obdarenost mlade Matije publika i kritičari ne prestaju isticati i hvaliti već nakon njenih prvih koncertnih ogledanja, a poznavatelji glazbe jedno-dušno joj i svesrdno preporučaju nastavak glazbenog usavršavanja, uvjereni kakao je pred njom nedvojbeno uspješna karijera profesionalne operne pjevačice.

PONUDE

Tomu u prilog, ubrzo joj iz Zagreba stiže poziv od intendant Hrvatskog narodnog kazališta, uz primamljivu ponudu, da kao pitomica HNK nastavi studij kod istaknute profesorice pjevanja **Marije Kostrenčić** koja joj navještava sjajnu budućnost ukoliko se profesionalno posveti pjevačkoj karijeri. No, **Matija Stipić**, (po djevojački), dosegavši punoljetnu dob, pođe (28. siječnja 1932.) za studenta subotičkog Pravnog fakulteta **Mihovila Skenderovića**, budućeg odvjetnika.

Po okončanju II. svjetskog rata iz Zagreba joj ponovno stižu ponude za stalni angažman,

Matija Skenderović

dočim je ona opet suočena s istim iskušenjem – ostati u Subotici i posvetiti se građanskim vrjednotama braka i obitelji – ili prihvatiti, ne male, izazove i odricanja što prate profesionalnu pjevačku karijeru. I ponovno odgađa odluku prihvativši (1947.) mjesto nastavnice solo pjevanja u subotičkoj Muzičkoj školi. No, ipak, su tih godina učestali njezini nastupi na koncertnim scenama sa subotičkom i ljubljanskom filharmonijom u Subotici, Beogradu, Mariboru, Celju, Dubrovniku, Novom Sadu i drugim gradovima, a snima i za potrebe radio stanica. Nakon gostovanja u Zagrebačkoj operi (*Tosca*) direktor **Milan Saks** smjesta joj nudi angažman, koji opet ne prihvaća iz već poznatih razloga.

DUG PUT DO SCENE

Prvi stalni operni angažman Matija Skenderović prihvaća tek 1951. godine u Ljubljani, gdje su joj odmah povjerene sve velike, teške i složene uloge u fahu mladodramskog soprana, kada tumači: Leonoru u **Verdijevu Trubaduru**, Madlenu u **Đordanovu Andre Šenijeu**, Marašalku u **Strausovu**

Kavaljeru s ružom i druge. U Srpsko narodno pozorište odlazi 1954. ali još dvije godine nastupa i u Ljubljanskoj operi, budući da ondje tumači noseće uloge u više predstava. U Ljubljani se vraća sezone 1966./67. kao redovita članica tamošnje opere, a onda nakon učestalih poziva ponovno ide u Novi Sad, gdje nastupa do odlaska u mirovinu 1972. godine.

Njen repertoar u Novosadskoj operi, pored nekih uloga koje je tumačila i u Ljubljani, u Novom Sadu proširen je na niz novih uloga, dakako najvišeg ranga, pa tako pjeva: Verdijevu *Aidu*, Marženku u **Smetaninoj Prodanjoj nevjesti**, Lizu u **Pikovoj dami Čajkovskog**, Jeroslavna je u **Borodinovu Knezu Igoru**, Santuca u **Mascagnijevoj Cavalleriji rusticani**, potom je **Puccinijeva Turandot**, Marija u Verdijevu *Simone Bokanegru*, zatim tumači Sentu u **Wagnerovu Holandāninu litalici**, Grofica je u **Mozartovu Figarovu piru**, Dona Ana u Mozartovu *Don Huanu*, Đulijeta **Offenbachovim Hofmanovim pričama** i druge.

Posvetivši se razmjerno kasno profesionalnoj opernoj karijeri Matija Skenderović preskače

razdoblje mladalačkoga traženja u ovoj nadasve složenoj i teškoj umjetnosti, odlučno ušavši u vlastito tumačenje vrhunske operne literature, namijenjene samo najboljima. Ovo joj je omogućio glas kojega odlikuju iznimno visoke kvalitete. »Zdrav, zvučan i zanimljiv, pravi mladodramski sopran, posebnog složenog tembra, nosio je u sebi, u skladnom spoju jedre zvučnosti, diskretne oporosti i baršunske mekoće, čitav onaj *bouquet* koji se traži od dobrih vina, ali i od dobrih glasova ... Lijepe i dostojanstvene pojave, ozbiljna i samozatajna, s crtama skoro patrijarhalne otmjenosti i smjernosti u svom biću, Matija Skenderović je ove svoje osobine, uz nužna prilagođavanja, unosila i u likove opernih junakinja koje je tumačila. Stoga je najbolja svoja ostvarenja postigla u ulogama plemenitih i vjernih žena, postojanih u ljubavi i žrtvovanju. Takve su njene uloge: Jeroslavna u *Knezu Igoru*, Leonora u *Fideliju*, Dezdemona u *Otelu*, Aida, Senta u *Holandāninu litalici*, Leonora u *Trubaduru*... Matija Skenderović se vratila u svoj uži zavičaj, u vrijeme kada je njezina pjevačka karijera bila na vrhuncu i kada su pred njom bile otvorena vrata i daleko većih opernih scena, ali je ona privržena, ozbiljna, dostojanstvena, s kultiviranom svojom muzikalnošću dala svoj obol uzdizanju umjetničke razine Novosadske opere, zbog čega njeno ime ostaje trajno zabilježeno u povijesti ove kuće« [**V. Popović Zapisi iz pozorišta**, 1982.]. Ona je, recimo to, izniknula na Operi i baletu što su početkom pedesetih godina osnovani u Hrvatskom narodnom kazalištu u Subotici. Nakon odlaska u mirovinu uglavnom živi u Novom Sadu, ali često dolazi u svoju rodnu Suboticu za koju je neraskidivo bila vezana gdje je preminula 7. rujna 1984. godine i pokopana na Bajskom groblju.

DIVOJAČKI VAŠAR U HRVATSKOM DOMU U SOMBORU

Detalji kao dio tradicijskog bunjevačkog ruha

Hrvatsko-kulturno umjetničko društvo *Vladimir Nazor* iz Sombora organiziralo je u subotu, 29. listopada, *Divojački vašar*, a tema ove manifestacije bila je prikaz i razgovor o modnim detaljima u odijevanju djevojaka nekada i danas. Djevojke i djeca odjevena u tradicijsko ruho prikazala su i različite vrste torbi i obuće koje su se nosile u različitim razdobljima i prigodama.

»Ove godine odlučili smo se za modne detalje koji su uvijek prisutni u odijevanju, ali se o njima malo govori. Akcent smo stavili na tašnice, torbe, kotarice, cipele, papuče. *Divojački vašar* nekada se održavao uoči Svetog Franje. Bila je to prva igranka poslije žetve i drugih velikih poslova u poljoprivredi«, kaže jedna od organizatorica *Divojačkog vašara Vesna Čuvardić*.

»Modni detalji su prisutni oduvijek, ali veći značaj dobivaju

početkom XX. stoljeća. Koliko je tih modnih detalja bilo i kakvi su bili u tradicijskom odijevanju ovisilo je od materijalnih mogućnosti obitelji. Oni imućniji su kroz nakit, tkanine s više ili manje zlatnih niti, torbice, remenove, rukavice pokazivali svoj financijski status«, kaže dipl. ing. dizajna za tekstil i odjeću *Ana Panjković Ilić*.

U ulozi manekenki članice folklorne sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor* prikazale su kakve su se u različitim prigodama nosile torbe i obuće. Ženska obuća se nekada nije razlikovala od muške, a prva ženska obuća koju su nosile Bunjevke bila je *šuša*, koja se nije nosila vani, a čiji je gornji dio bio od sukna, a donji od kože. Kasnije su došle papuče,

s gornjim dijelom od svile ukrašene zlatnim vezom, pa cipele s potpeticama. Čarape su se najprije plele ručno, a kasnije su ih zamijenile one proizvedene u tvornici. Bunjevka nikada nije nosila niti čizme, niti opanke, a obuću su činile cipele, papuče svakidašnje i svečane. Cipele su se nosile zimi, a pravile su se od valjane vune i potšivale jakim đonom. Papuče su bile zanatske izrade, za svaki dan od crne kože, a svečane od svile i somota, zlatom izvezene, na petu. Starije žene nosile su crne papuče, s diskretnim ukrasima. Zimi su se nosile papuče s drvenim đonom – *cokule*.

Čarape su bile vunene, duge ili kraće kao zokne. Kasnije su ih zamijenile kupovne pamučne čarape u crnoj ili drap boji, pa i svilene čarape. Te čarape je iznad koljena pridržavala guma – *štrupandla*. Važan dodatak uz odjeću kod Bunjevaka su bile i torbe, taške, cekeri i kotarice.

Z. V.

SAJAM TORTI, KOLAČA I POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U MONOŠTORU

»Najsladše« selo

Već pet godina za redom, otprilike u ovo doba godine Monoštor na jedan dan postaje »najsladše selo«. A kako bi i moglo biti drugačije kada se održava Sajam torti, kolača i poljoprivrednih proizvoda. Prigoda je to da vrijedne Monoštorke pokažu koliko su vične kuhači i mikseru, pa i ne čudi što je posjetiteljima teško bilo ocijeniti jesu li trote i kolači ljepši za vidjeti ili probati.

Svojim neobični izgledom pažnju je privukla torta sa satom i starim gramofonom, djelo *Ane*

Forgić iz Monoštora, koja odnedavno ima i registriranu radionicu za izradu torti i kolača.

»Htjela sam da bude nešto neobiočno, nešto što do sada nije prikazano na ovom sajmu. Za izradu su mi trebala dva dana, a sa sušenjem kora ukupno četiri«, kaže Ana i dodaje da je za ovaj posao potrebno strpljenje i ljubav.

Anica Darašić ipak je ostala vjerna starim sitnim kolačima, iz vremena kada torte još nisu ušle u modu.

»Bome, puno se to pravilo kod nas. Nije se išlo u dućan i kupovao materijal za kolače već se pravilo od onoga što je bilo u svakoj kući, od oraha, maka, masti, višanja, bundeve«, kaže baka Ana.

No, nisu se Monoštorci na Sajmu predstavili samo slasticama već i monoštorskim vinom, nadaleko poznatom začinskom paprikom, domaćim likerima i medom.

»Naši vinogradi su prema Somboru s desne strane. To je

pjeskovit kraj, a pijesak je nanio Dunav. To je dobro tlo za uzgoj kvalitetnih sorti grožđa i proizvodnju kvalitetnog vina«, kaže *Anita Đipanov Marjanović* koja je ostala ne selu i odlučila sa sestrom otvoriti vinariju.

»Kada smo počinjali prije pet godina, ideja je bila da predstavimo ono što proizvode žene u Monošturu. Nisu to samo kolači, već i začinska paprika, suhomesnati proizvodi, vina. Iz godine u godinu ova manifestacija raste i obogaćuje se ponudom«, kaže *Zdenka Mitić*, predsjednica UG *Podunav*, koje je uz MZ Bački Monoštor bilo organizator ovog sajma.

Z. V.

Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Danas je veliki blagdan lijepe riječi u subotičkoj Gradskoj knjižnici... Ne znate zašto?! Veoma jednostavno – danas će u Subotici biti održana Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku koju već petnaestu godinu zaredom organizira Hrvatska čitaonica. Najbolji recitatori iz cijele Vojvodine okupili su se u prekrasnoj neo-baroknoj čitaonici kako bi razmijenili stihove koje su naučili lijepo kazivati. U tome su im pomogli njihove učiteljice, nastavnici, mentori, voditelji sekcija pri školi ili udrugi kulture. Početak je u 10 sati.

Iako su već samim tim što su danas ovdje svi najbolji, ipak će na kraju natjecanja biti podijeljene nagrade onima koji su ovoga puta za nijansu bili bolji. No, svi će za svoje sudjelovanje biti nagrađeni knjigom, što je više nego zadovoljavajući dar.

U narednom broju slijedi detaljnija reportaža sa smotre.

Velika tvornica riječi u Lemešu

Glumci dječje dramske skupine HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice su nastupili 25. listopada pred svojim vršnjacima u Lemešu izvevši im predstavu *Velika tvornica riječi* u režiji **Nevene Mlinko**. Bilo je puno aplauza i dobrog druženja. Bogat i gust program naših malih glumaca čini se pogoduje njihovoj sve boljoj izvedbi pa im želimo da tako i nastavle!

ODRŽANI DANI KRUHA 2016. U SONTI

Blago danu koji počne mirisima kruha

Posljednjeg dana listopada, u organizaciji OŠ *Ivan Goran Kovačić*, u Sonti su svečano obilježeni Dani kruha 2016. Manifestaciju su organizirali i realizirali učenici ove škole, polaznici izbornog predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u suradnji sa svojim nastavnicama. Konstruktivnim idejama

i kreativnošću doista su se potrudili da ova proslava bude koliko svečana, toliko i poučna. Na pozornici velike sale mjesnog Doma kulture bilo je postavljeno puno proizvoda od krušnoga zrna, pripremljenih u domovima, zajedničkim trudom učenika, roditelja i baka. Stolovi s obiljem starinskih domaćih poslastica, kruha, peciva i različitih vrsta kolača, uz starinske čilime, cvijeće, jesenske plodove i dječje uratke, bili su najljepši dekor pripremljenom prigodnom programu. Kratkim edukacijskom šetnjom kroz povijest kruha, od njegova nastanka do danas, voditeljski trio je najavljivao učenike, koji su recitiranjem, pjevanjem, plesom i kratkim igrokazima u više navrata prekidani burnim pljeskom punoga gledališta.

I. A.

Radionice u Đurđinu

Prošlog vikenda su članovi Udruge *Mladi i selo* održali tri radionice u Đurđinu i završnu u Čantaviru u okviru projekta *Aktivacija mladih seoskih lidera* koji se realizira uz potporu Centra lokalne demokratije i EU. Mladi u Đurđinu su u završnoj aktivnosti pokrenuli peticiju za gradnju fiskulturne sale.

Susret s književnikom Ratkom Bjelčićem

On se zove zapravo **Tugomir Ratimir Bjelčić**, ali svi ga zovu Ratko. Preziva se kao mali bijelac – Bjelčić. Rekao nam je kako je to lagano za upamtiti. Tako smo ga i mi upoznali kad nas je došao posjetiti u petak, 28. listopada.

Ratko Bjelčić je poznati hrvatski pisac za djecu, a u našu školu (mi smo vam učenici nižih hrvatskih odjela u OŠ *Matko Vuković*) su ga dovele **Bernadica** i **Nevena** iz Gradske knjižnice. Silno smo se obradovali kad smo doznali da će nam doći jedan književnik iz Hrvatske. Budimo precizniji, on živi u Sisku.

Čim je stigao u našu školu s nestrpljenjem smo ga čekali u učionici. Naravno da smo ga dočekali s pjesmom i uz tamburicu

među nama. Malo je on nama govorio, a malo mi njemu. Nismo mu ostali dužni. Počastili smo ga po kojim vicem, recitacijom, ali i mnoštvom pitanja. Sad je bila prava zgoda da sve pitamo što nikada nismo imali koga. Konačno, on je PRAVI spisatelj, on mora imati PRAVE odgovore za sve!

Jeste li znali da je Ratko Bjelčić do sada napisao 35 knjiga?! Jedan je od najplodnijih pisaca kratkih priča kod nas, s više od stotinu objavljenih naslova. Pojedine su mu priče prevedene na češki, talijanski, slovenski i srpski jezik te izdane u najtiražnijim listovima za djecu. Zna li da su njegove priče tiskane u *Smibu*, *Modroj Lasti*... Piše gotovo sve književne forme: drame, dramatizacije, igrokaze, igrokazne priče, foto-stripove, kolumne, novele, pripovijetke, radio-igre, romane... Kada li samo sve to stigne, ja ni domaću zadaću ne stignem do kraja uraditi.

Na kraju susreta skupa smo pokušali i napisati jednu pjesmicu na školskoj ploči. Naučio nas je što je rima i kako se ona slaže.

Bilo je ovo ugodno popodne i druženje s književnikom Ratkom Bjelčićem.

naše učiteljice **Ane**. Otpjevali smo uz prigodne pokrete pjesmu *Mi gradimo prijateljstvo*. To je bio naš način da mu kažemo da želimo biti prijatelji, te je on to odmah i prihvatio. Ubrzo se razvio razgovor

PETAK
4.11.2016.

06:37 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:06 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:06 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:05 Paulovo i Nickovo veliko
 kulinarsko putovanje
 09:31 McLeodove kćeri, serija
 10:17 Svjetski karnevali:
 Karneval u New Orleansu
 - šaroliki Mardi Gras,
 dokumentarna serija
 11:13 Riječ i život
 12:00 Dnevnik 1
 12:24 Život teče dalje,
 telenovela
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:42 Normalan život:
 Prevencija maloljetničkih
 trudnoća
 15:28 Znanstveni krugovi
 15:55 Kako je obranjena
 Hrvatska, dokumentarna
 serija
 17:00 Vijesti
 17:20 Moj HRT
 17:50 Manjinski mozaik:
 Mjesto pod suncem
 18:10 Priče o veteranskom
 uspjehu: Umjetnici,
 dokumentarna serija
 19:00 Dnevnik 2
 19:45 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja: Vučeno
 tijesto
 20:08 Crno-bijeli svijet - gledali
 ste
 20:09 Crno-bijeli svijet, serija
 21:02 Naši dani - priče
 o hrvatskom rocku,
 dokumentarna serija
 21:58 Hrvatska za 5
 22:50 Eurojackpot
 23:01 Dnevnik
 23:32 Fargo, serija
 00:20 Zmajev poljubac,
 američko-francuski
 film (R)
 01:55 McLeodove kćeri, serija
 02:39 Kod doktora, talk-show
 03:20 Skica za portret (R)
 03:35 Hrvatska uživo
 04:17 Fotografija u
 Hrvatskoj (R)
 04:32 Tema dana
 04:44 Život teče dalje
HRT 2
 05:44 Regionalni dnevnik
 06:24 Vrijeme na Drugom
 06:27 Džepni djedica, serija
 06:39 Džepni djedica, serija

06:54 Juhuhu
 08:32 Lovci na zmajevе
 08:56 Prijatelji iz divljine,
 dokumentarna serija
 09:01 U središtu Života:
 Lemuri, dokumentarna
 serija
 09:30 Školski sat: Zadrugari -
 poduzetnici
 09:59 Inkubator: Biolog
 istraživač (R)
 10:15 Ton i ton: Pjesma i
 dizajn (R)
 10:32 H2O: Uz malo vode!, (R)
 10:59 Kućni ljubimci Marca
 Morronea, dokumentarna
 serija
 11:22 Don Matteo, serija
 12:23 Za stolom ...: Za stolom
 u Istri, dokumentarna serija
 12:51 Svijet vrtlara,
 dokumentarna serija
 13:26 Käthe Kruse - Lutke
 dječjeg lica, njemački film
 14:58 Dizajn interijera
 u rukama amatera
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:42 Školski sat: Zadrugari -
 poduzetnici
 17:12 Prijatelji iz divljine,
 dokumentarna serija (R)
 17:18 U središtu Života:
 Lemuri
 17:48 Bitange i princeze
 18:22 Dobra žena, serija
 19:05 Kruške i jabuke
 19:53 Čuda svijeta: Hram Sri
 Ranganathaswamyja, kratki
 dokumentarni film
 20:01 Umorstva u Midsomeru
 21:36 Vrijeme na Drugom
 21:42 Ubojstvo u Walesu, serija
 23:15 Prljavi posao, serija
 00:02 Käthe Kruse - Lutke
 dječjeg lica, njemački film
 01:32 Noćni glazbeni program

06:20 RTL Danas, (R)
 07:00 Sve u šest, magazin (R)
 07:40 Lego Star Wars (R)
 08:05 TV prodaja
 08:20 Prava žena, serija (R)
 09:20 Naša mala klinika, (R)
 10:15 TV prodaja
 10:30 Pet na pet - (R)
 11:25 TV prodaja
 11:40 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12:40 Wipeout, game show
 13:35 Ruža vjetrova, serija
 14:35 Druga Žikina dinastija,
 igrani film, komedija (R)
 16:30 RTL Vijest
 17:00 Najbolji ninja ratnici
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas
 19:15 Pet na pet - nove
 epizode, kviz
 21:00 John Carter - TV
 premijera, film, akcijski
 23:30 Dan kada je Zemlja

stala, igrani film,
 znanstveno-fantastični
 01:45 16 blokova, igrani film
 03:45 RTL Danas, (R)
 04:25 Kraj programa

SUBOTA
5.11.2016.

05:37 TV kalendar
 05:52 Klasika mundi: 40.
 samoborska glazbena
 jesen - Večer argentinske
 glazbe, 1. dio
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 09:10 Stupica u napuštenom
 gradu, američki film
 - Kinoteka, ciklus
 klasičnog vesterna
 10:35 Kućni ljubimci
 11:10 Duhovni izazovi
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Veterani mira
 13:15 Potrošački kod
 13:50 Prizma
 14:39 Crno-bijeli svijet - gledali
 ste
 14:40 Crno-bijeli svijet, serija
 15:25 Profesija: glazbenik -
 Edukacija,
 dokumentarna serija
 15:55 Slatka kuharica
 16:15 Lovac na bilje
 17:00 Vijesti
 17:20 Kulturna baština
 17:40 Lijepom našom:
 Orahovica (1. dio)
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 7/39
 20:10 Diana, američki film
 22:05 Dnevnik
 22:45 Ubrzanje, američko-
 španjolsko-korejski film
 00:15 Genesis - Zajedno
 i odvojeno, glazbeno-
 dokumentarni film (R)
 01:45 Stupica u napuštenom
 gradu, američki film
 - Kinoteka, ciklus
 klasičnog vesterna
 02:55 Reprizni program
 05:03 Tema dana
 05:15 Veterani mira
 06:00 Prizma
HRT 2
 05:51 Regionalni dnevnik
 06:31 Vrijeme na Drugom
 06:34 Džepni djedica, serija
 06:46 Džepni djedica, serija
 07:02 Juhuhu
 08:28 Lovci na zmajevе
 08:52 Prijatelji iz divljine,
 dokumentarna serija

08:57 U središtu Života: Brzani,
 dokumentarna serija
 09:25 kratki dok. film (R)
 09:37 Farscape, serija
 10:29 Pite i pudinzi Paula
 Hollywooda, dok. serija
 11:18 Vrtlarica
 11:49 Umorstva u Midsomeru
 13:28 Auto Market Magazin -
 sponzorirani program
 13:54 Najljepši vrtovi - pogled
 iz zraka, dokumentarna
 serija
 14:41 Luka i prijatelji
 15:08 Mjesto pod suncem -
 Ostati ili otići
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:32 Sjedni, odlični! - emisija
 o obrazovanju
 17:04 Seoska gozba
 17:52 Poirot, serija
 18:44 Najduži dan: Kontrolor
 leta, dokumentarna serija
 19:31 Garaža: In - The - Go (R)
 20:01 Stephen Fry u
 Srednjoj Americi: Meksiko,
 dokumentarna serija
 20:49 Vrijeme na Drugom
 20:54 Graham Norton i gosti
 talk-show
 21:41 Ray Donovan, serija
 22:34 Dva i pol muškarca
 22:56 Annika Bengtzon:
 Reporterka crne kronike,
 serija
 00:26 Pa to je fantastično,
 humoristična serija
 00:56 Noćni glazbeni program

05:25 RTL Danas, (R)
 06:10 Jezikova juha
 07:20 Legenda o Tarzanu
 07:45 Lego Ninjago
 09:30 TV prodaja
 09:45 Naša mala klinika, (R)
 10:45 TV prodaja
 11:00 Dynamo: Majstor
 nemogućega
 12:00 Troy, zabavna emisija
 13:00 16 blokova, igrani film,
 akcijski triler (R)
 15:00 Non-stop - TV
 premijera, film, triler (R)
 16:30 RTL Vijesti
 16:40 Non-stop - TV
 premijera, film, triler (R)
 17:15 10 najsmješnijih faca
 Hrvatske, zabavna emisija
 18:30 RTL Danas
 19:15 Galileo, zabavno-
 obrazovna emisija
 20:00 Auti 2 - TV premijera,
 igrani film, animirani
 22:15 Muppeti - TV premijera,
 igrani film, komedija
 00:25 Igre gladi, igrani film,
 akcijski/ fantastični (R)
 03:05 Astro show, emisija uživo
 04:05 RTL Danas, (R)
 04:45 Kraj programa

NEDJELJA
6.11.2016.

06:49 TV kalendar
 07:05 Gospodar Havaja,
 američki film - Zlatna
 kinoteka
 08:55 Iza zavjese, politički
 talk-show
 09:50 Portret Crkve i mjesta:
 Donja Stubica
 10:00 Donja Stubica: Misa,
 prijenos
 11:00 Biblija
 11:10 Pozitivno
 12:00 Dnevnik 1
 12:30 Plodovi zemlje
 13:25 Split: More
 14:00 Nedjeljom u dva
 15:05 Mir i dobro
 15:45 Ovo je opera: Rossini,
 Bellini, Donizetti -
 Belkanto
 17:00 Vijesti
 17:15 Halo, halo, gledate Radio
 Zagreb!
 17:20 Village Folk
 17:40 Volim Hrvatsku
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 6/45
 20:10 Novine, serija
 21:05 Profesije osobno: Čvrsto
 na zemlji, dokumentarna
 serija
 22:00 Dnevnik
 22:35 Krojač Paname, američki
 film
 00:25 Nedjeljom u dva
 01:30 Gospodar Havaja,
 američki film
 03:10 Ovo je opera: Rossini,
 Bellini, Donizetti -
 Belkanto
 04:00 Reprizni program
 05:00 Plodovi zemlje
 05:50 Tema dana
 06:02 Split: More

05:52 Regionalni dnevnik
 06:22 Vrijeme na Drugom
 06:25 Džepni djedica, serija
 06:40 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:30 Stephen Fry u
 Srednjoj Americi:
 Meksiko, dokumentarna
 serija
 09:25 Detektiv Murdoch, serija
 10:10 Grantchester, serija
 11:00 Vlastitih ruku djelo,
 dokumentarna serija
 11:30 Vrtlarica
 12:05 Nećemo reći mladenki
 13:05 Dobar, bolji, najbolji...
 Kroz ušicu igle,
 dokumentarna serija

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VUBRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS3535500000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povisiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

14:10 Lidijina kuhinja
14:40 (Re)kreativac
15:15 Ispod plavetnila, američki film
16:55 Košarka, PH: Jolly JBS - Zadar, prijenos
18:50 Marko Tolja i Ladies, snimka koncerta (1. dio)
19:46 Kratki dok. film
20:05 Što žene vole, američki film
22:11 Vrijeme na Drugom
22:20 Vikinzi
23:10 Pa to je fantastično
23:40 Uvijek je sunčano u Philadelphiji, serija
00:05 Detektiv Murdoch, serija
00:50 Grantchester, serija
01:40 igrani film od popodneva
03:10 Noćni glazbeni program

05:00 RTL Danas, (R)
05:45 Jezikova juha
06:45 Jezikova juha
07:45 TV prodaja
08:10 Lego Ninjago
09:25 Naša mala klinika, R
10:25 InDizajn s Mirjanom Mikulec, lifestyle emisija
11:00 TV prodaja
11:15 Muppeti, igrani film, (R)
13:20 Auti 2, igrani film, (R)
15:25 Luda božićna zvona, igrani film, komedija
16:30 RTL Vijesti
16:50 Luda božićna zvona, igrani film, komedija
17:15 10 najpoznatijih plavuša Hrvatske, zabavna emisija
18:30 RTL Danas
19:20 Galileo, zabavno-obrazovna emisija
20:00 Bitka na neretvi, igrani film, ratni
23:50 Posljednja bitka, igrani film, triler
02:20 Astro show, emisija uživo
03:20 RTL Danas, (R)
04:05 Kraj programa

PONEDJELJAK 7.11.2016.

06:40 TV kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:05 Paulovo i Nickovo veliko kulinarско putovanje
09:32 McLeodove kćeri, serija
10:17 Plodovi zemlje
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1

12:20 Život teče dalje
13:15 Hrvatska uživo
14:00 Kod doktora, talk-show
14:45 Društvena mreža - medicina
15:56 Serija - domaća
17:00 Vijesti
17:20 Kraljica noći, telenovela
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Škola kuhanja
20:05 Dva : jedan u gostima
20:40 Domovina, serija
21:35 CSI Hrvatska: Skoro se izvukli, dokumentarna serija
22:30 Otvoreno
23:15 Dnevnik
23:50 Novine, serija
00:35 McLeodove kćeri, serija
01:20 Paulovo i Nickovo veliko kulinarско putovanje
01:42 Kod doktora, talk-show
02:24 Treća dob
02:54 Hrvatska uživo
03:36 Otvoreno
04:16 Društvena mreža - medicina
05:21 Skica za portret
05:38 Tema dana
05:50 Život teče dalje

06:00 Riječ i život
06:30 Vrijeme na Drugom
06:33 Grimmmove bajke
07:00 Juhuhu
08:30 Juhuhu junior
09:30 Školski sat: Modelarstvo
10:00 Notica: Klarinet
10:15 Navrh jezika: A i E
10:30 H2O: Uz malo vode!
11:00 Sjedni, odličan! - emisija o obrazovanju
11:30 Don Matteo, serija
12:25 Za stolom ...: U Liciji, dokumentarna serija
12:50 Svijet vrtlara, dokumentarna serija
13:25 Uzimam te, čini mi se - američki film
15:00 Dizajn interijera u rukama amatera
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Školski sat: Modelarstvo
17:10 Magazin LP
17:40 Bitange i princeze
18:20 Dobra žena, serija
19:05 Kruške i jabuke
20:00 Kako danas živimo, serija
20:53 Vrijeme na Drugom
21:00 TV Bingo
21:45 Stadion - sportska emisija
23:00 Crna lista, serija
23:45 Ludnica u Clevelandu, humoristična serija
00:10 Uzimam te, čini mi se - američki film
01:40 Noćni glazbeni program

07:20 RTL Danas, (R)
08:05 Sve u šest, magazin (R)
08:45 Legenda o Tarzanu
09:10 TV prodaja
09:25 Naša mala klinika, (R)
10:40 Pet na pet - (R)
11:40 TV prodaja
11:55 Najbolji ninja ratnici, (R)
12:50 Wipeout, game show (R)
13:50 Ruža vjetrova, serija
14:50 Luda božićna zvona, igrani film, komedija (R)
16:30 RTL Vijesti
17:00 Najbolji ninja ratnici
18:00 Sve u šest, magazin
18:30 RTL Danas
19:15 Pet na pet - kviz
20:00 Prava žena, serija
21:10 Ljubav je na selu
22:15 RTL Direkt
22:50 Andrija i Anđelka, serija
23:30 Andrija i Anđelka, serij
00:05 Ljubav je na selu - (R)
01:10 Kriza, serija
01:45 Kriza, serija
02:25 CSI, serija
03:20 Astro show, emisija uživo
04:20 RTL Danas, (R)
05:05 Kraj programa

UTORAK 8.11.2016.

06:40 TV kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:05 Paulovo i Nickovo veliko kulinarско putovanje
09:32 McLeodove kćeri, serija
10:17 Svjetski karnevali - Karneval u Oruru - Sveti ples, dokumentarna serija
11:17 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:20 Život teče dalje
13:15 Hrvatska uživo
14:00 Kod doktora, talk-show
14:45 Društvena mreža
15:55 Skica za portret
16:06 Dva : jedan u gostima
16:36 Informativka: Državna uprava za zaštitu i spašavanje
17:00 Vijesti
17:20 Kraljica noći, telenovela
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Škola kuhanja
20:05 Naknadno
20:40 Domovina, serija
21:35 Global, vanjskopolitički magazin
22:15 Otvoreno
23:00 Dnevnik
23:35 Svjetski karnevali -

Karneval u Oruru - Sveti ples, dokumentarna serija
00:27 Ubojstvo, serija
01:17 McLeodove kćeri, serija
02:02 Paulovo i Nickovo veliko kulinarско putovanje
02:24 Kod doktora, talk-show
03:07 Glas domovine
03:32 Reprizni program
03:42 Hrvatska uživo
04:24 Otvoreno
05:04 Global, vanjskopolitički magazin
05:34 Tema dana
05:46 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
06:30 Vrijeme na Drugom
06:33 Grimmmove bajke
07:00 Juhuhu
08:30 Juhuhu junior
09:30 Školski sat: Put do Kiklada
10:00 Kako nastaje: Kazalište u štaglju
10:15 Ciak junior: Izvanredne priče
10:20 Ta politika: Državno odvjetništvo
10:30 H2O: Uz malo vode!
11:00 (Re)kreativac
11:30 Don Matteo, serija
12:30 Za stolom ...: U Mecklenburgu, dokumentarna serija
12:55 Svijet vrtlara
13:30 Client Seduction, američki film
15:00 Dizajn interijera u rukama amatera
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Školski sat: Put do Kiklada
17:15 Bitange i princeze
19:05 Tea Mamut
19:10 Kruške i jabuke
20:00 Čovjek bez lica, američki film
21:55 Vrijeme na Drugom
22:05 Igra prijestolja, serija
23:05 Crna lista, serija
23:50 Ludnica u Clevelandu
00:15 Client Seduction, američki film
01:40 Noćni glazbeni program

05:45 RTL Danas, (R)
06:30 Sve u šest, magazin (R)
07:05 Lego Star Wars (R)
07:40 TV prodaja
07:55 Prava žena, serija (R)
08:50 Naša mala klinika, (R)
10:05 Pet na pet - (R)
11:00 TV prodaja
11:15 Najbolji ninja ratnici, (R)
12:15 Wipeout, game show
13:10 Ruža vjetrova, serija

14:10 Andrija i Anđelka, (R)
14:50 Andrija i Anđelka, (R)
15:25 Ljubav je na selu - (R)
16:30 RTL Vijesti
17:00 Najbolji ninja ratnici
18:00 Sve u šest, magazin
18:30 RTL Danas
19:15 Pet na pet - kviz
20:00 Prava žena, serija
21:10 Ljubav je na selu
22:15 RTL Direkt
22:50 Andrija i Anđelka, serija
23:30 Andrija i Anđelka, serija
00:00 Ljubav je na selu - (R)
01:05 Kriza, serija
01:45 Kriza, serija
02:20 CSI, serija
03:20 Astro show, emisija uživo
04:20 RTL Danas, (R)
05:00 Kraj programa

SRIJEDA 9.11.2016.

06:40 TV kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:32 McLeodove kćeri, serija
10:17 Svjetski karnevali - Karneval u Barbaggiji - Kolektivno ushićenje, dokumentarna serija
11:17 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:20 Život teče dalje
13:15 Hrvatska uživo
14:00 Kod doktora, talk-show
14:45 Društvena mreža
15:55 Skica za portret
16:06 Naknadno
16:36 Informativka: Vrtići
17:00 Vijesti
17:20 Kraljica noći, telenovela
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 7/39
20:05 Škola kuhanja
20:10 Pola ure kulture
20:45 Domovina, serija
21:40 Labirint
22:20 Otvoreno
23:05 Dnevnik
23:40 Svjetski karnevali - Karneval u Barbaggiji - Kolektivno ushićenje
00:32 Igre moći, serija
01:17 McLeodove kćeri, serija
02:25 Kod doktora, talk-show
03:45 Hrvatska uživo
04:27 Otvoreno
05:07 Labirint
05:37 Tema dana
05:49 Život teče dalje, telenovela

05:50 Regionalni dnevnik
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmmove bajke
 07:00 Juhuhu
 08:30 Juhuhu junior
 09:30 Školski sat: Mlijeko i med
 10:00 Kratki spoj: Stres
 10:10 Malo o velikima: Marin Držić
 10:15 Ciak junior: Balon
 10:30 H2O: Uz malo vode!
 11:00 Luka i prijatelji
 11:28 Don Matteo, serija
 12:33 Za stolom ...: U pokrajini Sologne, dokumentarna serija
 13:00 Svijet vrtlara
 13:35 Jenseits der Mauer, njemački film
 15:10 Najbolje vrtne kućice, dokumentarna serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Školski sat: Mlijeko i med
 17:10 Juhuhu junior
 17:11 U središtu života, dokumentarna serija
 17:45 Bitange i princeze
 18:25 Dobra žena, serija
 19:10 Kruške i jabuke
 20:00 Divlja Patagonija: Vrućina i prašina, dokumentarna serija
 20:51 Vrijeme na Drugom
 21:00 Pobješnjeli Max 2, australski film
 22:35 Crna lista, serija
 23:20 Ludnica u Clevelandu
 23:45 Jenseits der Mauer, njemački film
 01:15 Noćni glazbeni program

05.45 RTL Danas, (R)
 06.30 Sve u šest, magazin (R)
 07.10 Lego Star Wars (R)
 07.50 Prava žena, serija (R)
 08.50 Naša mala klinika, (R)
 09.55 TV prodaja
 10.10 Pet na pet - (R)
 11.05 TV prodaja
 11.20 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12.15 Wipeout, game show
 13.20 Ruža vjetrova, serija
 14.20 Andrija i Anđelka, (R)
 14.50 Andrija i Anđelka, (R)
 15.25 Ljubav je na selu - (R)
 16.30 RTL Vijesti
 17.00 Najbolji ninja ratnici
 18.00 Sve u šest, magazin
 18.30 RTL Danas
 19.15 Pet na pet - nove epizode, kviz
 20.00 Prava žena, serija
 21.10 Ljubav je na selu
 22.15 RTL Direkt
 22.50 Andrija i Anđelka, serija
 23.30 Andrija i Anđelka, serija
 00.10 Ljubav je na selu - (R)
 01.15 Kriza, serija
 01.50 Kriza, serija
 02.30 CSI, serija
 03.30 Astro show, emisija uživo
 04.30 RTL Danas, (R)
 05.10 Kraj programa

ČETVRTAK 10.11.2016.

06:40 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska

08:00 Vijesti
 08:05 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:29 McLeodove kćeri, serija
 10:14 Svjetski karnevali - Karneval u Villinguenu, dokumentarna serija
 11:11 Lindo i ljerica, emisija pučke i predajne kulture (2. dio)
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje, telenovela
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža - znanstveni četvrtak
 15:35 Prometej
 16:00 Pola ure kulture
 16:30 Jezik za svakoga
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja
 20:05 Šifra, kviz
 21:00 Kako je obranjena Hrvatska, dokumentarna serija
 21:55 Romano Bolković - 1 na 1, talk-show
 22:40 Otvoreno
 23:25 Dnevnik
 00:00 Svjetski karnevali - Karneval u Villinguenu, dokumentarna serija
 00:52 Igre moći, serija
 01:37 McLeodove kćeri, serija
 02:45 Kod doktora, talk-show
 03:28 Emisija pučke i predajne kulture
 03:58 Reprizni program

04:16 Hrvatska uživo
 04:58 Otvoreno
 05:38 Tema dana
 05:50 Život teče dalje

 05:50 Regionalni dnevnik
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmmove bajke
 07:00 Juhuhu
 08:30 Juhuhu junior
 09:30 Školski sat: Kako zavoleti knjigu?
 10:00 Čarobna ploča - Širimo vidike: Analiza djela i povijest umjetnosti
 10:12 Jezični crtič: Izostavnik
 10:14 EBU dokumentarni film: Scuba Iris, nizozemski dokumentarni film za djecu
 10:30 H2O: Uz malo vode!
 11:00 Pozitivno
 11:35 Don Matteo, serija
 12:30 Schuhbeckova škola bavorske kuhinje: Paniranje, dok. serija
 13:00 Svijet vrtlara
 13:35 Otet snovi, američki film
 15:10 Najbolje vrtne kućice, dokumentarna serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Školski sat: Kako zavoleti knjigu?
 17:10 Juhuhu junior
 17:11 dokumentarna serija
 17:33 Bitange i princeze
 18:10 Rukomet, LP(M): Rhein Neckar Lowen - Zagreb, prijenos
 19:45 kratki dok. film (R)

20:00 Edvardijanska farma, dokumentarna serija
 21:01 Vrijeme na Drugom
 21:10 Bounty, američko-britanski film
 23:20 Crna lista, serija
 00:05 Ludnica u Clevelandu
 00:30 Otet snovi, američki film
 02:00 Noćni glazbeni program

05.40 RTL Danas, (R)
 06.25 Sve u šest, magazin (R)
 07.05 Lego Star Wars (R)
 07.30 TV prodaja
 07.45 Prava žena, serija (R)
 08.45 Naša mala klinika, (R)
 10.00 Pet na pet - (R)
 10.55 TV prodaja
 11.10 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12.10 Wipeout, game show
 13.05 Ruža vjetrova, serija
 14.05 Andrija i Anđelka, (R)
 14.50 Andrija i Anđelka, (R)
 15.25 Ljubav je na selu - (R)
 16.30 RTL Vijesti
 17.00 Najbolji ninja ratnici
 18.00 Sve u šest, magazin
 18.30 RTL Danas
 19.15 Pet na pet - kviz
 20.00 Prava žena, serija
 21.10 Žikina dinastija 3
 22.15 RTL Direkt
 22.50 Žikina dinastija 3
 23.30 Andrija i Anđelka, serija
 00.05 Andrija i Anđelka, serija
 00.40 Kriza, serija
 01.20 Kriza, serija
 01.55 CSI, serija
 02.55 Astro show, emisija uživo
 03.55 RTL Danas, (R)

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

HRVATSKA PANORAMA NA TELEVIZIJI YU ECO

Program obuhvaća informativnu petominutnu emisiju *Cro-info vijesti*, koja se prikazuje radnim danima nakon Info bloka ove televizije u premijernom i tri reprizna termina (15.30, 19.15, 22.15, 00.15 sati). Polusatna društveno-politička emisija *Motrišta* emitira se četvrtkom od 22.30 sati, a reprizira ponedjeljom od 9 sati. Kolaž emisija s pregledom tjedna iza nas pod nazivom *Hrvatska panorama* emitira se subotom od 11 sati.

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod

naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

Pomoću nove multimedijске usluge HRTi u stvarnome se vremenu u cijelome svijetu može gledati i cjelokupni Četvrti program HTV-a. Taj se televizijski program sve više profilira kao program namijenjen međunarodnoj javnosti i Hrvatima izvan Hrvatske.

U NEKOLIKO SLIKA

Svi sveti

IZ IVKOVIĆ ŠORA

Avlija

Piše: Branko Ivković

A laj vrime leti čeljadi to Bog nije vidijo... Juče sam čini mi se rato-vo sa sadnjom kuruza, bilo niko kišno nikako proliće pa nikako poradić, a već eto i obrani kuruzi skoro. Imade još doduše na njivama, al to će svit kombajom ovrć pa pridat. Kad će dobit

novce i koliko ćedu platit to je već druga pripovijetka, obećo sam da vam više neću politizirat i eto paštrim se da održim rič. Dosta je meni i moje nevolje, a ondak nek se staraje s politikom oni što su zato plaćeni, kako veli Joso što njim plata misečna po vagon žita, a nisu imali nikakog troška – ni sijali, ni vrlji, a ni džakovali i dobro i veli. Imadem ja moju avliju i eto rešijo sam da sve bude u njoj pod mojom komandom i zato sad posli Svisveti kad je budem meo i dotiravo u red biće vako rešeno. Moj pulin Roko će dobit ogredu od drota oko čardaka i tamo će on držat glavnu rič, samo se mislim da ću mu morat ograničit lajanje na tri minuta brez prava na repliku jel dosadan je brate kugod muva – laje li laje a na makar čega, još i vrebac i grlica kad proleti on ne staje, nikako da ga nasvitujem da se ne laje brez veze. Toliko sam i drloga kojikakog navuko da će me se ova moja već odreć priko novina. Kazla je: »Ta ti Bože čovče sve pokupiš kome šta ne triba pa dovučesh na salaš, a samo tiraš to će tribat. Mani se! Kad ne triba drugom, ne triba ni nama.« Šta kast, kad sam kriv, kriv sam. Ja priznam. Moram lipo sve iskupit pa uvrebat ove što nam se staraje s reciklažnom politikom i vičedu putom »staro gvožđe« da njim natovarim, al cigurno će bit dvojla lotra, moždar i troja. A tek metlat, kad vidim šta mi triba po avliji ometlat sve mi se plaće. I ovo lišće samo otpada te s topole te s ora pa s dračova onog sitnog da ni ne divanim... Lipo mi dođe da uzmem i razorem bar tri ftrtla avlije, al vid vraga, kaže mi Pere da ću ondak morat prikrojiti ogredu, a kad to uradim da ću morat iznet indžilira da razmiri opet pa da triba platit ligalizaciju. E to ne svaćam čeljadi moja, kako koja vlast naiđe njozi je ništa ilegalno ta plaćam porez trist kusur lita, baćo mi plaćo prija pedest kusur lita i ondak nije štogod skroz u nacrtu, misto da se paštrimo da imade svita, da taj svit pravi košare, svinjake, vularice i košinjce i da radi, mi se samo ništa domundavamo kako ćemo koga svuć do gole kože... Hm, ta isto kugod u mojoj avliji, ide tako jedno vrime i padne lišće i tamo na vrvu jedni vladaje, padne lišće, to jes prođu izbori, a ondak drugi side, a svit siroma samo mete, sprema i radi. Neg, jestel bili čeljadi moja na pisničkoj večeri u varoši niki dan? Ta ja bijo i zvan pa nisam dospijo, baš mi se onda ovaj nadotalijo s branjom kuruza, do sedam uveče nisam mako s njive. Te krene, potare se štogod mašina, onda opravljadu, jopet krene malkoc radi pa se opet potare. Kaže Joso da su jaki kuruzi, mislim se ja, nisu kadgod bili jaki kad si imo dobar šiljak, a ne sidijo po kaficima, al otom potom. Zbogom.

BAČ IVIN ŠTODIR

Jal po staromu jal novomu adetu

Dan po dan, došle i Sisvete. Bač Iva namisljio otit na groblje ko i svake godine, al oma ujtru. Veli neće u najveću gužvu, to više ne može podnet. Izajutra mu baš nako kako volji da jeste, niko ga ne skoleće, niko se tako rano ne bi divanijo ni o politike, ni o fodbala ni o još koičega čemu baš i ni misto na groblju. Ošo prvo ko dade na grob, zapalijo mu svičicu, ostavijo kiticu zimcki ružica iz njeve baščice i izmolijo Očenaš. Dada još za života uvijek divanijo da mu ni za živu glavu niko ne kinđuri grob koikakima karafekama što jim ni misto ni na kirbaju, a ne na groblju. Veli, zote novce što bi ji dali za makaršta, kupte štogod mojima curicama, njeve radosti ću se radovat i nonomu svitu. Brzo potli toga ošo, saranili ga nako kako je uvijek divanijo da bi tijo. Cure narasle, al eto, za njega uvijek ostale curice. A uvijek ga i obidu ka malo naidu u selo. Što stariji, bač Iva sve više daje dade za pravo. Otide na groblje, obide dosta nji što mu ostali u srcu, nikada ne žuri. Na grobova jim uvijek izajde po koja travka, na zemlje se uvati kora. Ka ide na groblje, zvuk ponese motičicu i grabljice, uvijek najde toliko vrimenta da jim malo uredi grobove, tek toliko da se vidi da ji obilazi živo čeljade. Za svakoga ima i svičicu, za svakoga o nji izmoli i Očenaš. I ne samo na Sisvete. Obilazi on nji o Božića do Božića. Ka ti je kogod osto u srcu, ni ti u srcu samo zotaj jedan dan u godine. Posljedni godina više svita notaj dan dojde vidit koikoga o živi, a bome, dojdju se i pokazat. Na mrtve skoro da i pozaboravlju. Vada sapu da će jim svi grijevii za života i potli smrti bit oprostiti ako jim pokupuju i nameću na grob što veća i skuplja kandela i što veće kamare što skupljega i što šarenijega plastičnoga cvita. I to će onda tako ostat do novi Sisveta. A Bač Ive najviše žo što na Sisvete na groblju sve manje dice. Sića se kako jim, dok su bili mali, dide pravili kandela o bundiva, pa se svi pajtaši otecavali ko će imat lipše. Ne bi mogli dočekat da se počme smrkavat, pa da sa starijima otidu obit mrtve. Nosali bi kandelu kroz cilo groblje, izmolili ni sami ne znu koliko očenaša, a svitla svića i kandela jim izgledala ko iz koikaki pripovički, ko da su na kakomu drugomu svitu. I onda, ka bi se već tribalo krenit doma, još bi ošli na grob ko noga koga su za života najviše voljili, pa bi kandelu ostavili ko njegovoga križa. Va današnja dica ni ne znu šta je kandelu. A otkud bi i znali, ka ji niko o stariji ni naučijo. Iz biloga svita podonašali svakaki čuda, pa nemu vrimenta za ništa i nikoga. Jedino znadu veće pri Sisveta otit u jedan o vi bircuza za mlade, navuće se i nafrakat ko kake suklate i proslavit nikaku Noć vištica. Dojdju doma ujtru, kad krštena čeljad već ide ko pekara. Onda, ope, prispavaju cili dan, pa fruštukuju kasno uveče i ope u bircuz. Ko bi tu još imo vrimenta za groblje? A ako ko sa svojima i otide obit mrtve, ka se moli Očenaš, jal se divani š rodovima, oni gledu svaki u svoj telefon. Zoto što tako štogoda ne može vidit, bač Iva na Sisvete i obide mrtve oma izajutra.

Piše: Ivan Andrašić

MISLI POZNATIH

- **Balzac:** Dobar brak bi bio između slijepe žene i gluhog muškarca.
- **Lincoln:** Svijet nikada nije imao dobro definiranu riječ sloboda.
- **Franklin:** Ne planirati znači planirati neuspjeh.

KVIZ

Antun Matija Reljković

Koje godine i gdje je rođen hrvatski prosvjetiteljski prozaik **Antun Matija Reljković**?

Što je izabrao za svoju profesiju?

Kada se ozbiljnije zainteresirao za književnost?

Čime je bio opčinjen?

Na kojim književnim poljima je djelovala njegova literarna angažiranost?

Kako se zove njegovo najpoznatije djelo?

Koju je titulu dobio od **Cara Josipa II.**?

Kada i gdje je umro Antun Matija Reljković?

Rođen je 6. siječnja 1732. godine u Davoru. Vojni poziv. Tijekom zarobljenstva u Frankfurta na Odri. Idejama francuskog prosvjetiteljstva. Jezikoslovnom, didaktičnom, praktično-prosvjetnom. Didaktični spjev *Satir i liti divljih čovik*. Titula nasljednog plemića. Umro je 22. siječnja 1798. godine u Vinkovcima.

FOTO KUTAK

Vrijeme za vreme

VICEVI

Kaže momak djevojci:

- Hoćemo li na čevape ili pljeskavicu?
- Ali ja sam vegetarijanka!
- Nema problema. Pored restorana je lijepi travnjak.

Srele se dvije prijateljice:

- Baš si se ugojila. – kaže jedna.
- Nisam. Čak sam smršala.
- Kako?
- Pa nisi me vidjela mjesec dana. Bila sam ista kao ti!

POGLED S TRIBINA

Uzdance

Blizi se veliki vikend finala Davisova kupa u Zagrebu (25.-27. studenoga). Velika šansa sjajne hrvatske generacije predvođene **Marinom Čilićem**, koja će protiv Argentine pokušati ponoviti povijesni uspjeh generacije koju je 2005. godine vodio **Ivan Ljubičić** i trijumfa protiv Slovačke za prvi pobjednički naslov.

Uz velika očekivanja, konačno Hrvatska je ipak domaćin u zagrebačkoj Areni, posebno raduju uspješne igre dvije najveće uzdanice. Već spomenutog Marina Čilića i povratnika u reprezentaciju, **Ive Karlovića**.

U nedjeljnom finalu ATP turnira u Baselu (serija 500), Marin je svladao Japanca **Nishikoria** (6:1, 7:6) i stigao do svog 16. ATP naslova (inače prvog na turnirima serije 500), te se s novim bodovima trenutačno nalazi na 9. mjestu utrke za završni turnir ovogodišnjih najboljih 8 igrača svijeta. Obzirom kako se Španjolac **Nadal** već unaprijed povukao sa svih natjecanja do kraja sezone, Hrvatska ima veliku šansu imati predstavnika na Mastersu u Londonu. Najveća hrvatska uzdanica u posljednje vrijeme igra u odličnoj formi, a bude li to potvrdio i na posljednjem turniru Masters serije koji se ovoga tjedna igra u Parizu, eto najljepše uvertire pred finale Davisova kupa.

S druge strane, čudesni veteran svjetskog tenisa 37. godišnji Ivo Karlović, unatoč svojim za vrhunski tenis već ozbiljno umirovljeničkim godinama, i dalje nastavlja nisku sjajnih rezultata zahvaljujući kojima drži visoko 20. mjesto na svjetskoj ranking ljestvici.

Na ATP turniru u Beču (serija 500) uspio se, po prvi puta u karijeri, probiti do polufinala u kojem je poražen u tijesnom meču protiv Francuza **Monfilsa** (7:5, 5:7, 6:7) i ponovno dokazao kako se može ravnopravno nositi s najboljim, znatno mlađim tenisačima.

Lijepo su ovo vijesti za izbornika **Željka Krajana** i cjelokupnu hrvatsku tenisku javnost koja s nestrpljenjem očekuje veliki duel protiv Argentine. Prije desetak godina tandem Ljubičić-**Ančić** donio je popularnu salataru u Zagreb, sada ga tandem Čilić-Karlović ima priliku zadržati u njemu.

D. P.

NOGOMET

Rijeka drži razliku

Lider tablice nastavlja sa serijom pobjeda, pa su u 14. kolu Rijekanci slavili na gostovanju protiv *Lokomotive* (2:0), dok je prvi pratitelj *Dinamo* minimalnom pobjedom protiv *Intera* (1:0) ostao na šest bodova zaostatka.

Ostali rezultati 14. kola: Hajduk – Osijek 1:0, Slaven – Istra 1961 2:0, Cibalia – Split 1:0

Tablica 1. HNL: Rijeka 38, Dinamo 32, Hajduk 28, Osijek 27, Lokomotiva, Slaven 14, Inter 12, Istra 1961 11, Cibalia 8, Split 7

KOŠARKA

Pobjede Cibone i Cedevite

Košarkaši *Cibone* su pobjedom protiv *FMP-a* (87:68) zabilježili su šestu pobjedu u natjecanju Regionalne košarkaške lige. Uspješna je bila i *Cedevita* na gostovanju protiv *Igokee* (84:69), a samo je *Zadar* poražen u 7. kolu (*Krka* 80:79). Na tablici ABA lige *Cibona* trenutačno zauzima drugo mjesto (6-1), *Cedevita* je peta (4-3), a *Zadar* sedmi (3-4).

RUKOMET

Reprezentativno okupljanje

Pod vodstvom novog – starog izbornika **Željka Babića** ovoga tjedna u Umagu reprezentativci Hrvatske u sklopu priprema za predstojeće Svjetsko prvenstvo rade na unaprjeđenju igre. U tijeku je tjedan kada se odigravaju kvalifikacijski susreti za Europsko prvenstvo kojemu je 2018. godine domaćin Hrvatska.

TENIS

Čilić na 10. mjestu

Najbolji hrvatski tenisač **Marin Čilić** je na najnovijoj ATP ranking ljestvici ponovno ušao u prijestižni TOP 10 i zahvaljujući naslovu u Baselu zauzima 10. mjesto. U utrci za *Masters* u Londonu (rezultati tijekom 2016. godine) zauzima 9. mjesto, posljednje koje vodi na turnir najboljih svjetskih tenisača.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodaje se trosoban stan od 73 m², dvije terase, renoviran, prijeko od Hrvatskog konzulata u naselju Tokio. Ima kablovsku, CG,... Cijena 46.000 eura. Tel.: 069 2052608.

Mijenjam ili prodajem veće leandere u boji i limun, koturaljke, muške čakšire s prslukom, kožne čizme, koš, šešire, šubare, kaput i žensko bunjevačko ruvo (i sefiri), razne marame, sto i stolice, tepisi i ekskluzivna italijanska vjenčanica od čipke, muške košulje, sanduk za posteljinu, mesnate svinje 100-150 kg i 5,5 t soje (upotrebljiva i za sjeme). Tel.: 024 532570 ili 060 0532570.

Prodaju se koturaljke, stolovi i stolci, bunjevačka ruva – svila i sefiri, marame, pregače, ponjavi, čaršavi, muške čakšire i prsluk, čizme, šeširi, nova el. kosilica, tepisi i staze. Tel.: 024 528 682.

Prodaje se dvosoban stan (51 m² + terasa) s odličnim rasporedom prostora na Proizivci. Stan se redovito održava i sačuvan je. Ima klimu, kablovsku i daljinsko grijanje. Cijena 28.000 eura (nije fiksno). Tel.: 064 2498244.

Izdajem (od 1. 9.) 2-soban namješten stan (3 kreveta+pomoćni ležaj, plinsko grijanje, blizina tramvaja) u Zagrebu, Folnegovićevo naselje. Cijena: 250 eura. Tel.: 063 8820654, 065 6081194. +385 92 1770196.

Hitno prodajem mali moto-kultivator, marke VALPADANO s frezerom, 10 KS. Tel.: 062 86 87964.

Potrebni radnici za rad u novoj tvornici u Slovačkoj. Tel.: 064 4109369

Prodajem veći 1 S, integralova zgrada, parketiran, s malim barom, IV. kat, 2 lifta, podrum, cg, adsl, kds tv i interfon. Tel.: 062 8900458.

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodaje se muška kožna jakna vel: 56 braon boje, nova. Tel.: 064 4618006.

Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.

Prodajem trodijelni orman – mahagonij, regal iz četiri dijela, dva garderobna i dvije vitrine, kauč, fotelju i dva taburea. Tel.: 024 4561752, 064 3051513.

Prodajem stroj šivanje marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.

Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.

Prodajem poslovni prostor u centru grada cca, 350 m² na tri nivoa. Inf. 069 2887213.

Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva daka ili studenta. Lokacija Zemun Tel.: 011 3077036.

Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručona, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za Zagreb (stan ili kuća) – centar. Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Izdajem apartman Silver u Zadru za 2 (+1) osobe s opremljenom kuhinjom i kupaonicom, klimatiziran, TV, Wi-fi. Na raspolaganju je vrt sa sjedećom garniturom i roštiljem. Osiguran parking. Mogućnost dodatnog ležaja ili kunice. Udaljeno 5 min autom od plaže (Borik) te 10 min od centra grada. U neposrednoj blizini nalazi se nekoliko većih shopping centara. Cijena apartmana iznosi 40 eura/dan. Kontakt HR: Juraj 00385955110573, e-mail: phohnjec.ph@gmail.com, Kontakt SRB: Andrej 0641583637

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 meteri po jutru. Tel.: 064 305 14 88

MAKARSKA: Iznajmljujem sobe s balkonom, kupao- nom, hladnjakom, kao i upotreba kuhinje za ljeto 2016. god. Cijena povoljna. Tel.: 060 6331910.

Potrebno udumljavanje 3 mace na jednu godinu – sterilizirane, cijepljene. Potreban ambijent kuća s dvorištem, može i u Zemunu. Želim biti u kontaktu s osobama koje mi žele pomoći u ovome. Tel.: 065 2672086 Rupić.

Prodaje se kuća u Bačkom Bregu na 11 ari placa, održavana s nusprostorijama, uknjižena, bez tereta. Tel.: 064 1535064, 025 809156.

Naprodaj IMT sijačica za žito 23 reda i OLT sijačica GAMA-18 s lulama širine 2,25 m, sadilica za kukuruz OLT sa 4 reda, dvobrazni plug LEOPARD 12 coli u vrlo dobrom stanju i prikolica čutaka. Tel.: 532-570 ili 528-682.

PRODAJEM sitno rađene neuramljene vilerove goblene: Dan-noć i Monaliza, kao i kompletan materijal za Pastirsku idilu. Tel.: 024-730-270 ili 063-713-1828.

Izdajem garsonjeru 23 m² – novogradnja u centru Subotice, kod katedrale. Slobodno za useljenje. Soba, kuhinja, kupaona. Namještena stvarima i priključcima. Mala režija. Cijena 80 € + depozit. Tel.: 754-650 ili 064 2015689.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi

VAŽI DO 11. 11. 2016.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

CROART Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKK Bunjevačko kolo, Likovni odjel, vrši prodaju slika svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4. radnim danom od 8 do 14 sati. Tel.: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od 649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARAOORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

NOGOMET

Nova tri boda

SUBOTICA – Tri pogotka u mreži *Radničkog* iz Srijemske Mitrovice (3:1) za nova tri boda nogometaša *Bačke 1901*. Nakon 12. odigranih kola Srpske lige skupina Vojvodina crveno-bijeli zauzimaju 5. mjesto s 20 osvojenih bodova. U narednom prvenstvenom susretu očekuje ih gostovanje kod *Željezničara* u Pančevu.

Prekinuta serija poraza

VRBAS – Nogometaši *Tavankuta* vratili su se neporaženi s gostovanja u Vrbasu (0:0) i prekinuli neugodnu seriju poraza. Ovo je prvi neodlučni susret *Tavankučana* koji se s 10 bodova nalaze na 15. mjestu Vojvođanske lige skupina Sjever, a priliku za poboljšanje plasmana imat će na svom terenu u nedjelju 6. studenoga od 13 sati kada im u goste stiže *Polet* iz Karavukova.

Minimalcem sačuvali 2. mjesto

BEREG – U 10. kolu Međuopćinske lige Sombor – Apatin – Odžaci – Kula 2. razred *Dinamo 1923* je rezultatom od 4:1 porazio ekipu *Jedinstva 1947* iz susjednog Koluta. Po sunčanom, ali hladnom vremenu Berešci su igrali nadahnuto i sigurnom pobjedom uspjeli sačuvati 2. mjesto na tablici. U posljednjem jesenskom kolu Berežani će gostovati u Laliću.

Plavi vez u Sonti

SONTA – Nogometaši *Dinama* iz Sonte u 10. kolu Međuopćinske nogometne lige Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred, deklasirali su KFK *Kula* rezultatom 6:1. Prije početka utakmice gledaoci su pozdravili i hvale vrijedan potez sonćanskog poduzetnika **Milana Matovića**, koji je *Dinamu* donirao pet kvalitetnih nogometnih lopti. U posljednjem susretu ovog dijela prvenstva *Dinamo* gostuje u Kolutu.

Nemoć Monoštoraca

MONOŠTOR – U 10. kolu Međuopćinske lige Sombor – Apatin – Odžaci – Kula 1. razred ekipa *Dunava* iz Monoštora u nedjelju je na Doli poražena rezultatom od 1:4 od lidera *Stanišića*. U narednom kolu *Dunav* će gostovati u Deronjama.

RUKOMET

Uspavane Sonćanke

ELEMIR – Na gostovanju u Elemiru *ŽRK Sonta* je u 5. kolu TRLS, skupina Banat, doživjela novi poraz od 20:10 od *ŽRK Naftagas*. Najbolja u redovima Sonćanki je bila kapetan **Tančić** s 5 pogodaka. U sljedećem prvenstvenom kolu *ŽRK Sonta* je slobodna.

I. A.

PLIVANJE

Poletarac 2016

NOVI SAD – Mlada ekipa subotičkog PK *Spartak* je u subotu 29. listopada nastupila na međunarodnom plivačkom mitingu

Poletarac 2016 u Novom Sadu. U konkurenciji 450 plivača i plivačica iz Hrvatske, Bugarske, Mađarske, Slovenije i Srbije, poletarci su osvojili ukupno 17 odličja.

Memorijal Ante Lambaša

BEOGRAD – Dvodnevni međunarodni plivački miting *Ante Lambaša* održan je proteklog vikenda u Beogradu. U konkurenciji 300 plivača iz Bosne i Hercegovine, Slovenije i Srbije momčad PK *Spartak* osvojila je ukupno 16 medalja.

HRVANJE

Memorijal Stipan Dora

SUBOTICA – Proteklog vikenda RK *Spartak* je organizirao memorijalni hrvački turnir *Stipan Dora* na kojemu je sudjelovalo 132 mladih hrvača iz brojnih klubova s teritorija Srbije. Domaćin je bio najbolji u momčadskoj konkurenciji s ukupno 49 osvojenih bodova, ispred *Partizana* (Beograd) i *Potisja* (Kaniža).

DIZANJE UTEGA

18 naslov prvaka države

SUBOTICA – Dizači utega KDT *Spartaka* iz Subotice osvojili su 18 naslov prvaka, a 12 uzastopni, na finalnom turniru momčadskog prvenstva Srbije održanom 30. listopada u Subotici.

RUKOMET

Pobjeda Spartak Vojputa

SUBOTICA – Vrijednu pobjedu u 8. kolu Super lige zabilježili su rukometaši *Spartak Vojputa* koji su na svom parketu bili bolji od *Metaloplastike* iz Šapca (30:19). Putari se trenutačno nalaze na 8. mjestu ligaške tablice, a nakon dvotjedne prvenstvene pauze slijedi gostovanje u Arandjelovcu protiv momčadi *Šamot* 65.

I. A.

MARINKO POLJAKOVIĆ, IZBORNİK NOGOMETNE REPREZENTACIJE HRVATSKE
MANJINE U SRBIJI

Deset godina od prvog reprezentativnog susreta

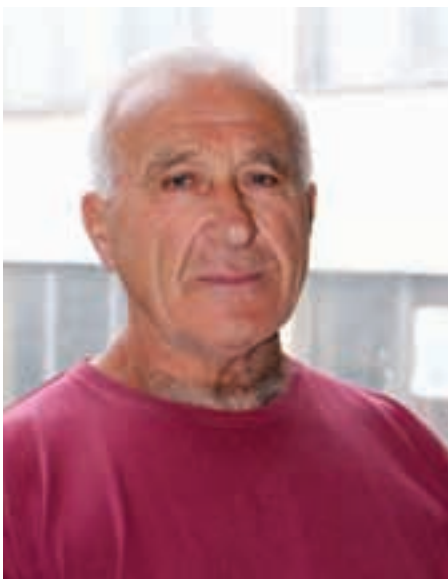
Razgovor vodio: Dražen Prčić

Deset godina je prošlo od prve, utakmice nogometne reprezentacije hrvatske manjine u Srbiji koja je odigrana koncem listopada 2006. godine u Bilišću (Hrvatska) protiv istoimene domaće momčadi. Tada, a i tijekom protekle decenije na brojnim susretima i natjecanjima momčad je u kontinuitetu uspješno vodio izbornik **Marinko Poljaković** koga smo zamolili da nas podsjeti na te prve dane stvaranja momčadi koja je ostvarila puno lijepih i vrijednih međunarodnih uspjeha.

»Sam početak stvaranja nogometne reprezentacije hrvatske manjine, unatoč početnim strahovima, bio je interesantan i vrlo zanimljiv, s obzirom na to kako je sve to za nas bilo potpuno novo i nepoznato. Prvi puta smo ušli u jedan sportski projekt vezan za hrvatsku nacionalnu manjinu u Srbiji, a dobro znamo kako je naša manjinska zajednica prihvaćena na ovim prostorima i plašili smo se kako zbog određenih potencijalnih strahova neće biti velikog odaziva. No, već u startu smo pogodili način na koji trebamo krenuti u stvaranju buduće reprezentativne momčadi, bazirajući se prvenstveno na starije nogometaše na zalasku igračke karijere. Oko njih su se postupno počeli okupljati i mlađi nogometaši, i sve je počelo funkcionirati bez problema«, sa zadovoljstvom je istakao izbornik Marinko Poljaković.

DEBI

Debi nogometne reprezentacije hrvatske manjine iz Srbije upriličen je u prijateljskom susretu protiv domaće momčadi NK Bilišća koja je slavila pobjedu od 4:0, ali je mnogo vrijednije istaknuti sastav momčadi koja je počela ispisivati buduću reprezentativnu nogometnu povijest: **P. Kuntić** (koordinator), dr. **Z. Doko** (liječnik), **B. Ostrogonac** (kapetan), **Ž. Antunić**, **S. Mandić**, **F. Ilovac**, **G. Nimčević**, **S. Berleković**, **A. Memišević**, **G. Vojnić Purčar**, **M. Poljaković** (izbornik), **M. Turkalj** (pomoćnik), **I. Horvatski**, **A. Vuković**, **P. Be-**

Koncem listopada 2006. godine u Bilišću je odigrana povijesna utakmica

dekočić, V. Berleković, M. Periškić, D. Likač, J. Sili i P. Anišić.

Na naše pitanje iz kojih su klubova bili reprezentativni nogometaši na toj prvoj utakmici, a kako se poslije širio popis igrača izbornik Poljaković odgovara:

»Bili su to ponajviše igrači iz subotičkih klubova, *Bačke* i *Tavankuta*, ali uz pomoć prvog vratara Antunića ubrzo su se momčadi počeli priključivati i Somborci, a potom postupno i pojedini nogometaši s prostora Srbije, koji bi u budućnosti trebali biti još više zastupljeniji jer na tim prostorima ima puno talentiranih nogometaša. U biti, tijekom svih proteklih godina u stvaranju momčadi uvijek smo se nastojali bazirati i na teritorijalnoj po-

SMJENA GENERACIJA

Nova reprezentativna vrsta je potpuno pomlađena i na njoj je zadaća da iznese teret predstojećih natjecanja, prije svih EP-a Hrvatskih nacionalnih manjina koje je sljedeće godine u Zagrebu.

djeli, nastojeći imati nogometaše sa svih prostora gdje žive Hrvati u Srbiji.

PRVO VELIKO NATJECANJE

Iste godine, nakon samo četiri odigrana prijateljska susreta koji su bili ujedno i jedini oblik zajedničkih priprema, reprezentacija je nastupila na svom prvom velikom natjecanju – 1. Europskom prvenstvu nogometnih reprezentacija hrvatskih nacionalnih manjina (Split, 2. i 3. prosinca 2006.).

Istina, odigrali smo samo četiri pripremna susreta (Bilišće 0:4, *Cibalia* 0:3, *Bačka* 0:1, *Čantavir* 3:0) ali kako sam već rekao momčad se bazirala na starijim i iskusnijim nogometašima koji su imali i iskustvo igranja u kvalitetnim nogometnim ligama, pa stoga nije bilo teško unatoč nedostatku zajedničkih priprema, stvarati igru novoformirane reprezentativne vrste. Nažalost, jedan mali kiks u susretu protiv Slovenije (0:1) koštao nas je plasmana u finale, iako smo tijekom cijelog susreta bili bolji, ali lopta jednostavno nije htjela u gol. Ipak, svoju kvalitetu smo potvrdili pobjedom u susretu za treće mjesto protiv reprezentacije Hrvata iz Rumunjske (3:2) i s prvog velikog natjecanja vratili se s medaljom.«

ZAJEDNIŠTVO

Od samih početaka reprezentativnu hrvatsku vrstu je krasilo veliko zajedništvo i požrtvovanost svih nogometaša koji su nosili njezinu majicu. Izbornik Poljaković s ponosom ističe:

»Upravo na tom se smo se fokusirali u stvaranju momčadi, jer uvijek smo prilikom pozivanja svakog nogometaša naglašavali činjenicu kako mora voljeti ovu sredinu i to što svi mi radimo, jer bez raspoložениh igrača se ne može ni stvarati kvalitetna ekipa. Svi međunarodni rezultati i uspjesi koje smo tijekom proteklih godina postigli najbolje potvrđuju kako smo tijekom proteklih deset godina zajednički ostvarili vrijednu sportsku misiju afirmiranja hrvatske manjinske zajednice u Srbiji.«

ŠOKCI I BAŠTINA

Monoštor, Dom kulture
subota, 12. 11. 2016.
s početkom u 18 sati

*Od
kroz
god!*

Sudjeluju šokačke udruge iz
Bača, Plavne, Vajske, Sonte,
Sombora, Bačkog Brega,
Monoštora te gosti iz
Subotice i Zemuna

